വിധുവംശഃ

(ചംപൂപ്രബന്ധം)

ഗ്രന്ഥകൎത്താ,

ബ്രഹ്മശ്രീ ഇട്ട്യൂരില്ലത്തു്

കേശവൻ നമ്പൂതിരി.

വിധുവംശഃ

(ചംപൂപ്രബന്ധം)

ഗ്രന്ഥകൎത്താ,

ബ്രഹ്മശ്രീ ഇഞ്ഞൂരില്ലത്ത് കേശവൻ നമ്പൂതിരി:

തൃക്കാരിയൂർ.

പ്രകാശകൻ,

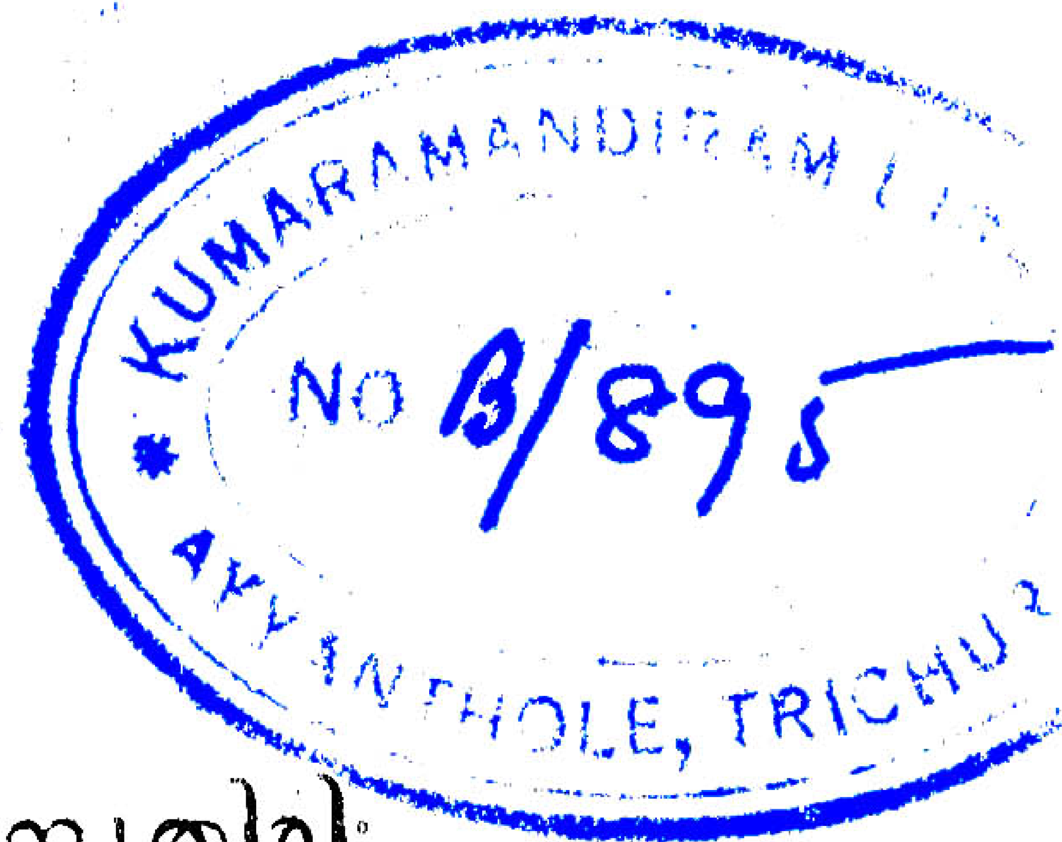
പി. കെ. നാരായണപ്പണിക്കർ.

തൃക്കാരിയൂർ.

(കോപ്പി 2000)

The Premier Press,
Kothamangalam.
1931

വില ണ വ്വ

ശുദ്ധിപത്രം.

വശം	വരി	അബദ്ധം	സുബദ്ധം
1	2	ജ്രൂഷ്ടം	ജ്ജൂഷ്ടം
1	9	അധവാ	അഥവാ
4	2	ത്ര്യധിതയൈവശോഭയാ	ഖലചിതിമോഹനതചി
4	17	സുഹൃഭി	സുഹൃത്ഭി (ഷാ
9	22	പരുഷാദി	പരുഷാഭി
20	15	നിഷ്ട്റാ	നിഷ്ഠാ
23	9	സ്ഥപസ്ഥിനാം	സ്ഥപസചിനാം
35	10	ജവാന്നിജാശ്രമം	നിജാശ്രമംസഃ
41	9	ക്ഷീവി	ക്ഷീരവി
48	11	ജ്ഞീതാനീ	ജ്ഞാനീ
50	3	സാരിണ	സാരിണി
62	24	യാഗയക	ഗായക
63	12	മള്ള	ഐമള്ള
64	1	പമത്യ	പത്യ
66	26	ഭളാ	ഭദാ
67	5	കദാചിപി	കദാചിദപി
68	8	യുധിരാ	യുധിധരാ
68	20	ഭചിപ്രാതി	ഭചിപ്രാന
69	24	ചാകര	ചകാര
72	8	ഭോഭ്യ്രാംവലി	ഭദാഭ്യ്രാംവല
74	21	ശ്യ്രമാം	ശ്യ്രാമാം
83	12	വാതേനാനിഷ്ഠ്യൂതമി വാഞ്ജുസാഭ്രം	ചണ്ഡാമരുതചാനിവ വാരിവാഹാൻ
87	13	സരേണ	സാരേണ
87	22	ഭക്ത	ഭ്രക്താ
88	18	സേവ്	സവേ
93	7	മനോ	മാനോ
99	18	മേചകാരി	മേചകവാരി
107	6	നാസി	നാസ
115	14	വിയന്മൂമുഖം	വിയന്മുഖം
116	27	സേഭരൈഃ	സോഭരൈഃ

N. B.—അപ്രതീക്ഷിതമായി അച്ചടിയിൽ നേരിട്ട പല കുഴപ്പങ്ങളാൽ പല തെറ്റുകളും ഈ പുസ്തകത്തിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ വായനക്കാൎക്ക് നിഷ്പ്രയാസം കണ്ടുപിടിക്കാവുന്ന പല തെറ്റുകളും ശുദ്ധിപത്രത്തിൽ ചേൎക്കാതെ വിട്ടുകളഞ്ഞിട്ടുള്ളതു സദയം ക്ഷമിക്കണമെന്ന് അപേക്ഷിക്കുന്നു. നാലാം സൎഗ്ഗത്തിലെ 46-ാം ശ്ലോകം

ഏതാൻ കിശോരാൻ വനദാരുപുഷ്പ
തല്പേശയിഷ്ണൂൻ ജനകേനസാകം
അശിശ്രയേയം കഥമദ്രിപൃഷ്ഠേ
സത്യാധിപാഃസ്വവനദേവതേവ,

എന്നും അമോഷത് എന്നതിന് അമോഷത എന്നും അധ്വാ എന്നതിന് അഥവാ എന്നും തിരുത്തി വായിക്കണമെന്നുള്ള അപേക്ഷയോടുകൂടി ഞാൻ ഈ പുസ്തകം സജ്ജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

തൃക്കരിയൂർ,
15—1—107

എന്ന പ്രകാശകൻ,
പി. കെ. നാരായണപ്പണിക്കർ.

ശ്രീ

വിധുവംശഃ

പ്രഥമസൎഗ്ഗഃ

ഈശാനായ നമഃ

കീൎത്തിം കവീനാമമൃതാംശുനിൎമ്മലാ-
മാകല്പജുഷ്ടാമനഘോക്തിമാശയാ
മന്ദശ്ചികീൎഷുഃ കവിതാം യതഃ സ്വയം
ഭ്രമാമി സാന്ന്യാദിതി കിം യശസ്കരീ. (1)

നൂനം നരാണാം കവിതാ രസാലയ
പ്രവേശ സന്മാൎഗ്ഗ വിലോക നൈഷ്ഠിണാം
കാവ്യാനി ഹൃദ്യാനി കൃതാനി സന്തികിം
ശൃംഗാടകാനീവ ബഹൂനി സൂരിഭിഃ (2)

അഥവാ

ഏതഷ്യ വിജ്ഞാത കവിത്വ പദ്ധതി
പ്രയാണ ജാത ശ്രമ കൎശ്ശിതാശയൈഃ
ബലാൽ കൃതാസൌ കവിതാ ഘുണാക്ഷര
ന്യായേന സിദ്ധ്യതി ജനൈൎന്നിരസ്യതെ (3)

തഥാപി കുൎമ്മാം വിധുവംശഭൃ ഭൂതാം
ചമ്പൂം കഥാം സച്ഛ്രുതി സൌഖ്യദാംസ്തസാ
വാണീ ശുകസ്യേവമനി രാശിതാക്ഷര
വ്യക്ത്യൎത്ഥമാധുൎയ്യ പദ ശ്രുതേരപി (4)

അസ്തി ശ്രിയഃ സൈ്വര വിഹാര മംഗള-
പ്രസൂനവാടീ പരിപാടി ധാടികഃ
അയം സ്വയം വിശ്വ വിഭാവന ക്ഷമ-
പ്രഭോത്തരംഗഃ സകരംഗ ലാഞ്ഛനഃ (5)

ചാരുത്വ സാരോപചിതാമലാശയ-
പ്രതിഷ്ഠിതാ സോമനാ വസ്തു വിഗ്രഹഃ
വിസ്താരയന്നിസ്തുലഭോഗ്രി സംസ്ഥിത-
സ്തേജോഭിരാഹ്ളാദ വിധായകൈർജ്ജനാൻ. (6)

കാലേഷു ഗൌരൈഃ കളഹംസകാന്തിഭിഃ
പ്രോത്സാരയന്നാശു വിസ്തൃതരം തമഃ
ജനേഷ്വമുഷ്ഠാദമരാജ കൈധിതാം
രാജേവ താരാവലി ഹാര ഭാസുരഃ (7)

സന്ധ്യാമുഖേഽസ്യാവ്യുദയാദ്രി സാനുഷു
പ്രകീർണ്ണരത്നാ പ്രതി ബിംബിതാകൃതിഃ
പ്രഗൃഹ്യതേ തത്ര കിരാത ബാലകൈ-
രജ്ഞൈഃ പ്രവാളൈഃ സ്മൃതിഭാജാപിസന്നിവ. (8)

ഗുണൈക ധാമാനമമും സുധാകരം
നിശ്ശേഷ വന്ദ്യാംഘ്രി രിതി പ്രദർശയൻ
സ്വയം നിധത്തേ ശിരസൈ്യവ യൽകലാം
പ്രസൂനമാലാ മിവ നീല ലോഹിതഃ (9)

ആലോകനേനാസ്യ ഹിമത്വിഷഃ സകൃ-
ത്പയോധയഃ സൃഷ്ഠ വിശോഷിതാംഭസഃ
വൃദ്ധിം ശ്രയന്തേ സഹസൈവ മാനവാഃ
സംസാര തപ്താ ഇവ സൽ ഗുരോരിവ. (10)

ത്രിധാ സൃജന്തേതി വദന്തി സൂരയഃ
കേചിദ്വിരാജഃ പുരുഷസ്യ മാനസാൽ
അത്രേ രപിസ്നിഗ്ദ്ധ കടാക്ഷ വിഭ്രമോ-
പ്പ്യപ്പയോദധേർമ്മഥിതന്മൃതാംശവഃ (11)

ബാർഹസ്പതീയസിഷപസ്യ വധൂഷു രോഹിണി
പുണ്യ ഗ്രഹർക്ഷാദി യുതെ ശുഭേ ദിനേ
അസൂത നിർദ്ദുഷ്ട വിശേഷ ലക്ഷണം
ബുധം ഹി വിദ്യേവ യശോമയം സുതം (12)

ഗ്രഹാംബുധം വംശ ജമാദധുർവ്വിധോ
രല്പ്യവസ്തൂപസു ലബ്ധി ജാതയാ
മുദാ ദരിദ്രാ ഇവ മാർഗ്ഗസംഗതം
മുക്താമണിം കേവലമത്ര ലോലുപാഃ (13)

ബുധസ്തതഃ കർദ്ദമനന്ദനാമിളാം
വിധിച്യുത സ്ത്രീ കൃതി വാസനായിതാം
വൃതോ ഗ്രഹീ ദൈന്ദവ രാജകീം ധരാം
കർത്തുംപിളുഃ പ്രീതിമിവ സ്വരൂപിണീം (14)

കേ ചിത്തു സുദ്യുമ്നമിളാവൃതശ്രിത
ശ്രീകണ്ഠ ശാപാത്ത വധൂകളേബരാം
ഇളാം തദോ ചുമ്മഹിളാം തഥാ പിതാം
വദ്രെബുധോ ജ്ഞാന കലാ മിചാത്മനഃ (15)

കാലേഥകസ്മിന്ന മുനാ വിസർജ്ജിതം
രേതോ ജഗത്താപ വിനാശകാരണം
ഇളാദധാല്പാവൃദ്ധിവക്ഷണ പ്രഭാ
വിദ്യോതമാനാ നവ മേഘമണ്ഡലം (16)

ഗർഭസ്ഥിതോസ്യാഃ സുകുമാരകഃ ക്രമാ-
ദേധിഷ്യതേ/ ത്യേധിതയൈവ ശോഭയാ
അംഭോധി പൌരൈ രിവ ബാലചന്ദ്രമാഃ
പ്രാച്യാഃ പയോദൈരപി സംവൃതോദിശഃ (17)

അഭൂത്ത ചേടീ ഷ്പന്നപാഗതാനുസാ
മൃദം കദാചിദ്ദോഹദ ചേഷ്ടയാ രഹഃ
ക്ഷ്മാമന്വഭോക്ഷ്യന്നമഗർഭഗോർഭകഃ
സ്വം സൂചയന്തീവ ദിവം പുരന്ദരഃ (18)

അസ്യാന്തു ജജ്ഞേ നൃപതിഃ പുരൂരവാഃ
ക്ഷാത്ര സ്വഭാവൈശ്ച നയാദിഭിർഗ്ഗുണൈഃ
അധൃഷ്യ തേജാ അപി സംശ്രയോചിതഃ
ശുച്യാ മരണ്യാ മിവ യജ്ഞ പാവകഃ (19)

വംശസ്സുധാംശോരവനൌ പ്രതിഷ്ഠിതഃ
ക്ഷത്രസ്സതാം ത്രാതുമഥാബ്ജ ജന്മനാ-
മനന്തനാസ്സൃഷ്ടി മഹോത്സവാഗമ-
പ്രോന്നിദ്രമാനസ്ത്രിദശൈരിവാങ്കുരഃ (20)

ഗദ്യം—തദനന്തരം സ രാജകുമാരഃ പിത്രാ സുഹൃദ്ഭി രാചാര്യൈസ്സഹ യഥാകാലം ജാതകർമ്മാദ്യൈ വിധിവൽ ഷോഡശാബ്ദാ പ്രാഗുപനീതഃ ആചാര്യാദധീതശാസ്ത്രശ്രുതിഗണഃ പുനരൂഢയൌവനഃ തേന മേദിനീ പരിപാലനായാന്വയുജ്യത്.

ആരുഹ്യ തുംഗം സഃ മഹീ പതിർമ്മഹ-
സ്സിംഹാസനം കാഞ്ചന രത്ന നിർമ്മിതം
ചകാസ മാർത്താണ്ഡ ഇവാബ്ദ സംശ്രയ
പ്രഭാ കലാപഃ കുല ശൈലമൂർദ്ധനി. (21)

അരാജകഗ്രീഷ്മനിപീഡിതാം മഹീം
യശസ്സിതച്ഛത്രനിവാരിതക്ലമാം
ജുഗോപ സമ്രാഡ്ഭുജവിക്രമൈരസൌ
പുരൂരവാഃ സ്വർഗ്ഗമിവാമരേശ്വരഃ (22)

ഗോപൃഷ്ഠമുഷ്ടിന്ധയനേഃ കരോല്ലസ-
ന്മരീചിമുഖാഗ്രപ്രവിദാരിതാംഹിതേ
യഥോചിതം യസ്യ ജനാസ്സമാചരൻ
കർമ്മാണി വർണ്ണാശ്രമചോദിതാന്യലം (23)

അലം ന സംഖ്യാതുമമുഷ്യ സദ്ഗുണാ-
ന്മഹീശ്വരസ്യാപ്യജനഃ കുതോഹതി
യദംശരത്നാകരരത്നമച്യുക്
ജജ്ഞേ ഹി ധന്വന്തരിരത്ര യദ്ധ്വഭിഃ (24)

ഗദ്യം—ഏവമേതസ്മിൻ സാർവ്വഭൌമേ പുരൂരവസ്യവനീം ധർമ്മേണ സത്യവതി, അഥകദാചിദുർവ്വശീ മിത്രാവരുണയോഃ ശാപനിപാതിതാമരസ്ഥാനാ, നരലോകനിവാസദുഃഖപരിമ്ലാനമുഖാരവിന്ദാ, ശാപരൂപപിശാചീഗ്രസ്തസർവ്വസൌഭാഗ്യസാരാ, കളകണ്ഠസ്വരാപി ഖേദജാതഗൽഗദരുദ്ധകണ്ഠാ, അവ്യക്താക്ഷരമുച്ചരന്തീ നയനദീർഘികാസ്രവദശ്രുധാരാക്ഷാളിതകുചകുങ്കുമരക്തായിതസലിലാർദ്രവസ്ത്രാ രജസ്സ്വലേവരജസ്സ്വലാവയവാ, മേഘാന്തരിതകൌമുദീവ അവ്യക്താവയവശ്രീഃ ശാപരൂപിണൗ മേഷവൃഷ്ണകൗ പാർശ്വയോരുദ്വഹന്തീ ദ്വാവാത്മജാവിവ മന്ദപവനചിരപരിചയവികസൽബകുളമുകുളപരിമളബഹുളമിളിതാന്തരാളെ ഉന്നതതരചന്ദനതരുനികരനിരന്തരാന്തരെ വിവിധകുസുമമകരന്ദലവാസ്വാദമധുരരവമധുകരസ്വരമുഖരിതെ തുഹിനകരവിസ്രുവത്തുഷാരകണികാജാലെ നാനാതരുച്ഛായാസുഖനിവാസാഗത കോകകോകിലഭ്രമരകളഹംസകാരണ്ഡവാദിനിനദ

കാകളിതേ നന്ദനവനേ ആളീകരധൃതോളായമാനായാമാന്ദോ
ളികായാം യഥേഷ്ടം ലോളയന്തി തദധഃക്ഷോണ്യാം മേരോഃ
ശിഖരജവകാഞ്ചനമയേ പരമാസനേ മരതകശിലാ രചി
തമിവ അദ്ധ്യാസീനം നിജരമണ ചരണ പരിചരണ പരി
ചിത മന്മഥമധഃകുർവ്വാണം അതിക്രാന്ത നാരീഹൃദയം പുര
ന്ദരം സകുതുകം പ്രേക്ഷ്യ ക്രമേണ മാമവേ ഇന്ദ്രിയജിതായ
സ്മരാവിഷ്ടഹൃദയാ സഖീജനാവജ്ഞിതാ, ഗുരുജനാതർജ്ജിതാ ന
രലോകാന്നരലോകമവതരന്തി യക്ഷ കിന്നര കിം പുരുഷാ
ദിസ്ഥാനാന്യപരിഷ്കൃത്യകുർവ്വന്തി അവതരണ വേഗ സ്ഖ
ലിത ചികുരഗളിത കുസുമൈഃ പ്രിയ ചരണാരവിന്ദമിവാരാ
ധയന്തി പഥി പഥികാൻ തന്നയനാഞ്ജലിഭിഃ സ്വ ലാവണ്യാ
സവ മാസ്വാദയന്തി, താൻമദയന്തി നരലോക വനിതാ സൗ
ന്ദര്യമധഃകുർവ്വന്തി മന്ദാക്ഷ മൃദു മന്ദഹാസ ജിതചന്ദ്രികാ രം
പുരൂരവസമഭിസസാര.

ഉപസ്ഥിതാം താമവലോക്യ രാജാ
പുരൂരവാഃ പുണ്യപരമ്പരാമിവ
മന്ദാക്ഷ മന്ദീകൃത മന്ദഹാസ-
പ്രസ്യന്ദി മാധുര്യ സുധാം സമഗ്രഹീൽ. (26)

ഗദ്യം—അഥവാ ഭാരതാഭിപ്രായാനുസാരേണ ദേവജാഹൃ
താം ആഹൃതാശേഷ വിശേഷാവസ്ഥാം ഗൃഹദാസീമിവതജ്ജ
ന തർജ്ജന ഭർജ്ജനാധിക്ഷേപാദ്യനേക ദുസ്സഹാവസ്ഥാവ
സ്ഥാപിതാം അശരണാം ശരണ്യം സംക്രന്ദന മേവ ക്രന്ദന്തീം
ഇതി സ്തതഃ പരിധാവന്തീം ദുർഗ്ഗാന്തസ്ഥാം ബഹിർഗ്ഗന്തു മദൃ
ഷ്ടമാർഗ്ഗാം കരിണീമിവ ദീനസ്വര ശ്രവണകരുണാലോലഹൃദ
യഃ പുരൂരവാ: ആർത്തത്രാണായോദ്യതകാർമ്മുകഃ സ്വരാദ്ധ്യ
രോപിതതദ്ദേശഃ അരണ്യോപാന്തേ ശൃംഗാര രസമൂർത്തിമിവ
പ്രതീക്ഷൻ സദയമിത്യഭാഷത്.

കിം നശ്രുതോയ: സുരരാജസൽസഭാ–
സംശ്ലാഘിത: ശക്രമുഖൈസ്സുരൈശ്ശുഭേ!
ഐ,ളോസ്മി സോഹം ഹിഭയേനതേത്ര്യലം
ത്രാതാ നൃണാം ശക്ര ഇവാമൃതാന്ധസാം. (26)

കാന്താം രതിം വാ സവിതു: പ്രഭാവിധോ:
ജ്യോത്സ്നാം സിതസ്യേവ നയന പ്രിയാകൃതി:
ഭ്രാന്താം മദാന്തെ കന്ദുകാലിതം വപു:
ശൗര്യ്യെ ഭവേനേവ നൃണാം പ്രിയോത്തരം. (27)

ഈക്ഷാംസ്തു മേ നിത്യമനാര്യ്യ ദുർല്ലഭാ
തവൈവ ശൃംഗാര രസാങ്കുരത്വിഷ:
പുംസാമിയം ജന്മഫല പ്രദായിനീ
കല്പദ്രുവല്ലീ പ്രതിമന്യതെ ജനൈ: (28)

ഗദ്യം—ഏവം മന്മഥമഥിത ഹൃദയാമാത്മാനം വ്യക്തമമു
മുർവ്വശീ ച വൃഷസ്യന്തി ബഭാഷെ.

നാരായണസ്യാങ്ക സമുത്ഭവാമ്മുനേ–
മ്മാമുർവ്വശീം ശാപനിയോജിതാം ത്വയി
ജാനീഹി സഖ്യാമപി ശാപസംസ്ഥിതൗ
ത്യക്തും ഭവാൻ നാർഹതി സത്യവിത്തമ! (29)

കാന്താം നകാംക്ഷത്യ ബലാദ്ഗൃത്സ്വ–
സ്വരൂപമവ്യാഹത ബാഹു വിക്രമം
രാജൻ വദാന്യാ നത പാദപല്ലവം
ഘനം തൃഢാർത്താ ഇവ ചാതകീനവം. (30)

അജാപി മാമേമനുജേശ! വത്സലെ
ശരീര ജീവാവിവ മർത്ത്യജന്മന:
ത്രായസ്വ ചോരാത്സമവർത്തി ബന്ധനാൻ–
മൃകണ്ഡുസൂനോരിവ ഫാലലോചനഃ (31)

പശ്യാമി യാവൽസുരതവ്യതിക്രമ-
പ്രശാന്തമാരോപചിതാല്പമ വിക്ലബം
ത്വാം നഗ്നമൽസൃജ്യാഹൃത ശ്രിയം പ്രിയം
യാസ്യാമി രാജൻ കുഡുടവ ഗേഹിനീ. (32)

അഥസ്ത്ര്യവതേ കർണ്ണരസായനം വച:
സംക്രുദ്ധമാതാർദ്ദിത യൗവ്വന സ്യമേ
വാമോരു! സസ്നേഹ മനേക വത്സര-
പ്രമോച്യ ശാപാവധിമത്സമം വസ. (33)

ഗദ്യം — അഥൈ തൌ പരസ്പരജ്ഞാതാഭിപ്രായൌ അനുദിനമേധിതാനുരാഗൌ അന്യോന്യാവയവ ലാവണ്യാസവമാസ്വാദയന്തൌ തജ്ജാതമദ മജ്ജിത വിവേകൌ വിഷയ ശൃംഖലാഗ്രസ്തൌ അപി സ്വൈരം നരലോകാ സ്വർല്ലോകാവധി സഞ്ചരന്തൌ ചൈത്രരഥാദ്യുദ്യാന ക്രീഡാനിർവൃതൌ അജസ്രമശ്രമപ്രമോദസിന്ധു പ്ലുതമാനസൌ, അവിജ്ഞാതകാലാതിക്രമൌ ചിരമനുഭൂത മദനക്രീഡാ വിശേഷൌ അപ്യക്ഷീണരാഗൌ ബഹു വത്സരാനേവം നിന്യതു:

ശാപേ നിവൃത്തേ കദാചിദിന്ദ്രകിങ്കരൌ
തൽപ്രേരിതൌ മേഷശിശൂ ച ജഹ്രതു:
നീലാംബുദ വ്യാവൃത പുഷ്കര ശ്രിയ-
തമിസ്രവത്യാം നിശി നിഷ്ഠുരാശയൌ (34)

ശ്രുത്വാഽജയോ: ക്രന്ദനമാത്മ പുഷ്ടയോ
ജനിതയോർവ്വ്യോമ്നി വിഷാദ വിഹ്വലാ
തം ബോധയന്തീ നൃപതിം ഹൃതപ്രജ്ഞാ
ജഗാദസാ ഗൌരി വഗല്ഗദസ്വരാ. (35)

ജ്ഞാതസ്തയാശാപനിയുക്ത വത്സരഃ
സന്താപിതശ്ചോത്ഭ്യജരോദനൈ രഥ
വിയോഗ ഹേതും കലഹം മഹീപതേഃ
സസ്മാര സാ മാര നിരോധിതാ അപി. (36)

രതി ശ്രമ ശ്രാന്തി ഹൃതേന്ദ്രിയോന്മദ-
പ്രജാത നിദ്രാബലമുദ്രിതേക്ഷണം
സാ ക്ഷോഭയന്തീ ശ്രുതി ദുസ്സഹോക്തിഭിഃ
ഭൂപാലമേവം തമഥാബ്രവീദ്രുഷാ. (37)

ത്വാം പുംശ്ചലീരംഗ വിഹാര നാടക-
പ്രശിക്ഷിതം വേദ്മി വിദൂഷകം വിടം
മൃഷാന കേചിൽപ്പുരുഷർഷഭം ജനാഃ
വദന്തി നഗ്നംച്യുതരേതസം പഥി (38)

ഉത്ഥായയാഹ്യാശു ദിപും പ്രജാമൃഷം
നാരീവശേഷേ രതി കശ്ചിതാദൃശം
ലിംഗൈക ചിഹ്നനപുമാനസാവിതി
പ്രശംസിതോ വാര വധൂ ജനൈർഭവാൻ. (39)

ഗദ്യം—തതശ്ച സസൌമ്യ സൂനുസ്തസ്യാഃ സ്ത്രീത്വ നിഷ്ഠുര ഹൃദയ ശാണോല്ലേഖനശാതൈർദ്ദുർവാഗിഷുഭിർവ്വിവിധവിധഃ കിരാതവിദ്ധഃ സൂകരഃ ശാദ്വലാദിവ സ്വപ്നോത്ഥിതഃ പര്യ്യങ്കാദങ്കേശയാനാം പ്രാണപ്രിയാം മുർവ്വശീ മുത്സൃജ്യ നിദ്രാഗളിത കൌപീന മപ്യനനുസ്മരൻ കരധൃതകരവാളശ്ചോരൌഘന സ്വന പരുഷാദിവ്വചോഭിരേവം നിസ്സാരയന്നഭിജഗാമ.

ക്ഷോണീമിമാം മത്ഭുജ ദണ്ഡതാണ്ഡവ-
പ്രവീണകോദണ്ഡ നികൃത്ത തസ്കരാം
കാ/വാഗതൌ ചൌര്യ്യപരൌസ്ഥ മൽ പ്രജാം
നൂനം ഹനിഷ്യാമ്യപി കാല കിങ്കരൌ. (40)

ശ്രുത്വാ വചസ്തസ്യ നവാബ്ദഗർജ്ജിത
പ്രചണ്ഡശബ്ദച്യുത ഗർഭകോർഭിണം
വിസംജ്ഞതൗ ദ്രുതമു വിഹായസാ
മേഷൗ മൃഗേന്ദ്രധ്വനിനേവ വാരണൗ (41)

ഗദ്യം—അഥ നൃപതിരന്ധകാരാന്തരിതൗ മേഷൗ മൃഗയന്നിതസ്തതഃ സഞ്ചരന്നേകത്ര പാദസ്പർശ പീഡിതാ വാപ്ലുത്യ സ്വയഞ്ചാംഗനാ ക്രീഡാമൃഗഃ ഉവനാഭ്യം ചിരമാക്രുഷ്ടഃ കഥഞ്ചിൽ പ്രഗൃഹ്യ ശയനാലയമുപവിശ്യൈനാമേവമഭാഷത്.

വരോരു! മേഷൗപ്രഗൃഹാണതേ പ്രിയാ
വേ ഹിത്വ മുഷ്ടിൻദിറുവതി പ്രദേശരേ
ക്ഷണപ്രഭാദൃഷ്ടമഥോച്ശി നൃപം
നഗം സമുത്സംജ്ഞയയൗ വിഹായസാ (42)

അസന്നിധിക്ഷ്യായ മമർത്ത്യ മാനിനീ-
മങ്കസ്ഥിതാം ശങ്കിത ചഞ്ചലപ്രഭാം
പ്രേമാനുകൂലം വിരലാപ ബാലകഃ
ക്രീഡാ മരാളീ മിവ ഹസ്ത നിർഗ്ഗതാം. (43)

അയം നമേ സ്വപ്ന ഉപാഗതോ ബലാ-
ത്സങ്കല്പജോ മാനസ വിഭ്രമോഽഥവാ
അദൃഷ്ട പൂർവ്വാ മഹമംഗനോത്തമാ
മളംക്ഷ്യയക്ഷിം സ്വപ്നാഗതാ മിവ. (44)

ജായേ, പ്രിയേ, സുന്ദരി! ദേഹി ദർശനം
മാദാസ്തനം മേ വൃകഗൃധ്രവിലംഭജാം
ജീവാതുമേതം ജഗതാം സുധാ നിധേ-
വംശാങ്കുരം മാം കുരു ദീർഘ ജീവിനം. (45)

മത്സൗധവാതായന മാർഗ്ഗ നിർഗ്ഗത
ജ്യോത്സ്നാപ്രസംഗേന ച ദൃശ്യതേ വപുഃ
അസ്യാഃ ശിരീഷാധിക കോമളം കൃസാ
ശേതേ ശിലായാ മിവ ചൂത മഞ്ജരി. (46)

രതിശ്രമസ്വേദകണപ്രഭൂഷിതം
ലാവണ്യസാരം സ്മിത സുന്ദരം മുഖം
കദാനു പശ്യാമി തവാങ്ക നിൎഗ്ഗത-
ക്രീഡാകരംഗാങ്കമിവേന്ദു മണ്ഡലം. (47)

അഹോ വിധിഃ കിം വിപരീതമാചര-
ന്നാവയ്യ മീക്ഷൻ മയി മന്ദരാധസി
ത്വ ലക്ഷ്യതേ ചണ്ഡകരഃ കരംഗശ്ശുൺ
മാഃരാപി മാരാതപമുഃപമി വാനിവ (18)

ഗദ്യം—ഏവം പ്രിയാ വിരഹേ ണായം മഹീപതിഃ ബഹു പ്രലപൻ നാനാ ഗിരി കന്ദരസരിസ്സരോ വരാനതിക്രമ്യ മദോച്ഛ്വാടിത നിൎഗ്ഗമ പ്രസൂഹ മാൎഗ്ഗ വിടപീ സമൂഹഃ ഉച്ചൈഃ ക്രോശമാന തഘടാടോപ സപന ശ്രവണ ഭയനിസ്സര കിരാത വിപിനഃ ഉൎവ്വശീ വശീകൃതഃ ചിരമവനീം പൎയ്യടൻ കപചിൽ സാസപതീ തീരെ ചതസൃഭിഃ സഖീഭിരനപിതാം താമാലോകയാമാസ.

ചതുരദാംഭോരുഹ കൎണ്ണികാസ്ഥിരവ-
ന്മരന്ദധാരാ മിവ ഹൃദ്യ രൂപിണീം
ഐളഃ പുരസ്താന്നയന ദ്വയാമൃത-
പ്രസേക സഞ്ജാത സുഖം ദദൎശതാം. (49)

ആനന്ദ ദാംദശ്യ ഗളസ്യ വിസ്മയ
പ്രരോഹ ഭൂമീം ഹൃദയസ്യ ദേഹിനഃ
ശൃംഗാര ലക്ഷ്മീം രതി ഭാഗ്യസമ്പദം
താമംഗ നാനാ മിവ മാതൃകാം നൃപഃ—യുഗ്മകം (50)

അധരസ്മിതൈഷപി വൃതാധരാന്തര-
സ്ഫുരദ്ദശംശുകൃത തന്മനസ്മരഃ
സമ്മോദയൻ ചാടുമി ത്രുദ്ധ മന്മഥഃ
പ്രമോദ ഗൎഭാമിദമബ്രവീൽ ഗ്ലതാം. (51)

വജ്രപ്രഘാതം ഗജദന്ത ഭേദം
നൃസിംഹദോർദണ്ഡ വിദാരണം വാ
ഉരഃ ക്ഷമം സോഢുമിമാം സുമേഷോ-
രിഷാഗ്രാർത്തിം നാപ്യരവിന്ദകാന്ത്യാഃ (52)

അതഃ സുവർണ്ണാചല ശൃംഗ കർക്കശ-
സ്തനാന്തരേ സാധുപധായ മാം സ്മരാൽ
ത്രായസ്വ ചന്ദ്രാന്വയ ജന്മ സഞ്ചിത-
ശ്രേയസ്വിനാം ബീജമമർത്ത്യ സുന്ദരി! (53)

ഗദ്യം—ഏവം ശ്രുതിമധുരൈർവ്വചോഭിരുർവ്വശ്യാശ്വസിതാ സരോരുഹമുന്മീലയൻ ചിരമയാചത് സാധു.

വാണീം നിശമ്യാസ്യ സരോരുഹോത്ഭവേ
പ്രിയാപ്രസാദാതി മനോഹരാം രഹഃ
സാ വിസ്മൃതാശേഷ നിജ സ്ഥിതിഃ സ്ഥിതാ
ഗീതം കുരംഗീവ കിരാത വേണുജം. (54)

വിമുക്ത ശാപാപ്യ ചിരേണ ഭൂയഃ
സുരാംഗനാ സാ ചകമേസ്വ ജാരം
പ്രസൂതി ബാധാന്തര മുക്തകാന്ത-
പ്രസംഗവാഞ്ഛാ മനുജാംഗനേവ. (55)

പ്രായഃ പ്രിയേണ ഗണികാ കനകാർച്ചിതാപി
തം നേക്ഷതേ ഉജ്ഝിതാല്പ കൃപാരസേന
ജാരേണ രേണുരപികാപി വരാടികായാഃ
ക്ഷിപ്താതയാമുദമിവതി സുരദ്രുവാത്യാ. (56)

ഗദ്യം—സാപുനരപിതൽപ്രേമ വിവശാസ്വ പ്രേമ നിധാനം പുരൂരവസ മേവമഭാണീൽ.

പുംസാംഗുണൈഃ ഷഡ്ഭിരുദ്ധജന്മ-
നർവ്വിപതേ സഞ്ചിത സാധു കീർത്തേ!
കാന്താം വൃണീതേ വനിതാ നമർത്ത്യാ
വൃണീ മഹേഽഹം ന തഥാ സുരസ്ത്രീ. (57)

തഥാപി,

സംവത്സരാന്തേ ഭവതാഭികാമയേ
നിശാമശാന്ത സ്മരസങ്കടാത്മനാ
ഏകാ പ്രണേതും സുരസുന്ദരീ രതി
പ്രധാന ചിഹ്നൈരപി മർത്ത്യ ജന്മനാ. (58)

ഗദ്യം—സോഽപി തസ്യാഃ പ്രതിവാക്യമന്ദ ശ്രുണ്വന്നിദം നാം ഗർഭിണീം വിജ്ഞായ ആ പ്രസവാന്മനസ്സമാധാനഃ ത്രുട്യദ്ധർമമപി പരാദ്ധർമിവ സ്വാൻ കഥഞ്ചിൽ കാലം നയന്നനന്തരം തത്രൈവ താം പൂർവ്വവദാലോകയാമാസ.

ജിഘ്രൻ കചേ ചിൽ പുഷ്പധിയാലിതന്മയോ
മാധുര്യ്യബുദ്ധ്യാ ച പിബൻ സുധാസ്രുതേഃ
തൽപ്രേമ നിർവൃത വിവേക ധീരസൗ
വ്യചേഷ്ടതോന്മത്തജനാപഥത്രപഃ (59)

തതസ്സ മന്ദീകൃത മന്മഥക്ലമഃ
പ്രബുദ്ധലോകാചരിതസ്സ്വരാംഗനാം
സ്വകീയ ദുശ്ചേഷ്ടിത സംഗതത്രപാ
മാശ്വാസയൻ താം നിഗദേവദാന്യരാം (60)

സംസർഗ്ഗജന്യേ മദനഃ കളേബരം
സന്ദാഹയന്നുജ്ജ്വലതി പ്രിയേ മമ
ഹിതാനുവൃത്ത്യാ പരയാ ച പാവകഃ
സ്ഫുരത്യാ ഇവാജ്യസ്യ ഹവിസ്സമൃദ്ധയാ. (61)

അഥൈഷാ സർവ്വജ്ഞേന മേവമഭാഷത്.

യദ്യസ്ഥിവാഞ്ഛാമയി തേ ദുരത്യയ
സ്മരാർത്തി നഷ്ട സ്മൃതി കഷ്ടചേഷ്ടിതാ
ഗന്ധർവ്വ യുഗ്മം നനു സേവ്യതാമിദം
തദാം പ്രാപയിഷ്യത്യയിമാം രഹസ്ഥിതാം. (62)

തജ്ജാര കൃത്യം നിഖിലൈശ്ച നിന്ദിതം
ധർമ്മ പ്രഗോപ്താകുല ദൂഷണം പ്രിയേ!
അഹം ന കഷ്യാമിവ ഗേഹഭൂഷണം
ഹരേ സ്സ്വയത്താജ്ഞിതമപ്യ സമ്മതിഃ (63)

തഥാ പിതുശ്ചാദ്യ പ്രജ്ഞാതനോസ്മ്യഹം ഹരേ–
ർമ്മമൂർവ്വശീ മാജ്യമയീ മിതി സ്മരൻ
സ്ഥാല്യാ മമുഷ്യാം വനസംഭവൈഃ ഫലൈ–
ഷ്മജൻതാ മായാസ്യസി മൽപദം നൃപ! (65)

ഗദ്യം—ഇത്യൂർവ്വശീ തമഭി മന്ത്ര്യ കാഞ്ചനമയീ മാജ്യസ്ഥാലീം ദത്വാക്ഷണ പ്രഭേവ തത്രൈ വാന്തരധീയത്.

ജ്യോത്സ്നാഹ നിന്ദും വിഗതാത്മരോചിഷം
ഛായാ ദിനേശം ചരമാദ്രി സംസ്ഥിതം
അസ്നേഹകാ ദീപ ശിഖേവ ഭാജനം
വിഹായസാ ഭൂപ മയാദ്വിഹായസാ. (65)

അരക്ഷിതാരം നൃപതിം നിജ പ്രജാ
ഹൃതശ്രിയം വൃദ്ധ മിവാസതീ പതിം
അദാനിനം കീർത്തിരിവേന്ദു നിർമ്മലാ
വിഹായസാ ഭൂപ മമും വിഹായസാ. (66)

ഗദ്യം—തത ശ്ചായംപുരൂരവാഃ താമേവോർവ്വശീം വിഷ്ണുമായാം മന്യമാനഃ തത്സായൂജ്യ പരീപ്സയാ സാത്വികാവലംബീ നിജ രാജ ചിഹ്നാനി ഗജതുരഗ രഥവാഹിനീ സിതാതപത്ര ചാമര വ്യജനാദീനി തഥ ദഹകിരീട കടകാംഗദ കേയൂര ഹാരാംഗുലീയ വലയനൂപുരാദ്യാഭരണാനി അമര പരിവൃഢ പുരന്ദര കരകേളിലമ്പടദംഭോളിധംഭസ്തംഭന ചതുരം അരിഗള വിഗളദസൃക് ക്ഷാളനസ്നാനനിയമം ഉരഗഭോഗപീനായതദോർദ്ദണ്ഡ മണ്ഡനം കാരവാളഞ്ചോത്സൃജ്യ ജടാ ചീരാജിന ഭസ്മ ത്രിപുണ്ഡ്രം രുദ്രാക്ഷ കൗശേയാദിഭിരാത്മാനമലംകൃത്യമുദം

ശഹാടകാടോപവിധാകരണ പടുജാംബൂനദ വിരചിതാം ചമ്മ ചർമ്മാംബരാദിതാമ ഹരാമാജ്യ സ്ഥാലിം വാമഭാഗേനോദ്വഹൻ സുരരാജ.

അങ്കേ വഹൻ കാഞ്ചന നിർമ്മിതാം ശുഭാം
സ്ഥാലീന്തു വാമേ ഭസിതാംശു പാണ്ഡുരഃ
ചകാസ ജാംബൂനദ ഭാസ്വരത്വിഷം
ഗിരീന്ദ്ര കന്യാമിവ ചന്ദ്ര ശേഖരഃ (67)

ഗദ്യം—പുനശ്ച, ബന്ദിഭിസ്സംഘുഷ്യമാണ പരാക്രമ ശബ്ദാക്രാന്ത ജഗന്തരാളഃ പൗരദ്വിജ പുരോഹിതൈസ്സഹ വിധിവൽ സുരലോകാതിക്രാന്താം സ്വാരാജ്യലക്ഷ്മീം പരായത്തമനാത്മജമായുന്നാമകം നിയുജ്യ പുനശ്ച സരസ്വതീതീരെ കശ്ചിൽ പിപ്പലമാശ്രിത്യ മനസ്യനാഗതാംത്രയീം ത്രേതായുഗ പശ്യന്ത മഭ്യഭജൽ.

ത്രേതാമുഖേ മുഷ്യ മനസ്യ വദ്ധിത
ത്രയീ മയീ ജ്ഞാനകലാ മഹാത്മനഃ
വ്യാസസ്യ യദ്വ്യാസവിധാന സങ്കൽപ
സ്സമാധി വൃത്തേരിവ കാലചോദിതാ. (68)

ഗദ്യം—പുനശ്ചായം ത്രയ്യാവിദ്യയാ യഥോപദിഷ്ടം യജ്ഞതനോർഭഗവതഃ ആജ്യമയീം തനുമുർവ്വശീം തസ്ഥാല്യാം സംസ്മൃത്യ വന്യൈഃ ഫലമൂലാദിഭിര്യജമാന സ്സത്രാകാശാദവതാരിതം കിഞ്ചിദ്വിമാന മാലോകയാമാസ.

സ ഉർവ്വശീനീതമഥാ പരാർഘ്യതം
ജ്വലന്മണിസ്തംഭ സഹസ്ര ശോഭിതം
അവാപ ഗമ്യാം കൃതിഭിശ്ചിരേണതാം
ജ്യോത്സ്നാംലസന്തീം ശരദീവ ചന്ദ്രമാഃ (69)

ഇത്യൂർഗ്ഗ്രഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശ
ചംബുപ്രബന്ധേ പ്രഥമസ്സർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

ദ്വിതീയ സർഗ്ഗഃ

തസ്യാന്വയേ കീർത്തി ജിതാമൃതാബ്ധൌ
രാജ്ഞാം നിജാജ്ഞാപസൃതാരി ഭൃഗ്നാം
മദ്ധ്യേ യയാതിന്നരരാഡഭൂസിൽ
ക്ഷീരാംബുരാശാവിവ പൂർണ്ണ ചന്ദ്രഃ (1)

ദോർഭ്യാം ഭുജംഗ ദ്വയ ഭോഗ ലക്ഷ്മീം
ദൃഗ്ഭ്യാം സരോജ ച്ഛദയുഗ്മ ശോഭാം
സ്കന്ധേന സാമ്യം കകുദോ വൃഷസ്യ
യയാതി നാമാസമവാപ രാജാ. (2)

ധാതാഽസൃജദ്യം പുരുഷോത്തമ സൃഷ്ടി-
പ്രധാന സമ്പാദിത സമ്പദേവ
അംഗാനി യസ്യേക്ഷ്യ കവിഃ ശുഭാനി
സാമുദ്രികാം കശ്ചിദ്ദുതാംഗ മുദ്രാം. (3)

സബ്രഹ്മചര്യം സമതീത്യ ഭൂപതി-
ർജ്ജഗ്രാഹ നിർവ്വാഹ കുതൂഹലി വധൂം
ഗൃഹസ്ഥധർമ്മാൻ സദശാദധാനയാ-
ദ്വിജത്വ ശുദ്ധാക്രതുരാഡ്ക്രിയാമിവ. (4)

ഉത്താനിതേ യസ്യ കൃപാണ കൃഷ്ട്യാൽ
കിരീടജുഷ്ടാരി ഗളേഥ ഭോഷ്ണി
സമാഗ്ര സീതന്യരിപാഃ പ്രതാപം
തപ്ത പ്രജം രാഹുരിവോഷ്ണഭാനും. (5)

ചതുർഭി രാദ്യൈർവ്വിഹിതൈരുപായൈഃ
പൌരാൻ നിജാജ്ഞാനുസൃതാൻ സകുർവ്വൻ
പ്രതാപ സാമ്യ ശ്രിതഭാസ്കരോഷ്മാ
ചകാസ മാർത്താണ്ഡഃ ഇവ ദ്വിതീയഃ (6)

വസന്ത്യയന്തിന്നിജ രാജധാന്യാം
മന്ത്രാതിഥിം ധൗമ്യമതീവ ദൂരാൽ
കദാചി ദവ്യക്ത വിശേഷ ചിഹ്ന-
ജ്ഞാനാത്തദർഹം മുനിമാലു ലോകേ. (7)

സൂര്യാനലേന്ദ്വാദി വിമോഹനീയ
സ്വധാമ മദ്ധ്യാന്തമിത സ്വരൂപം
പുമാംസമവ്യഷ്ടി മിവാത്തലിംഗം
വൈരാജ മന്തർഹിത ചിദ്വികാരം. (8)

ഉത്തുംഗ സന്ദാനിതപിംഗകേശ-
ഭ്രംശച്ഛിഖാജാലമിവാശ്രയാശം
ദഗ്ധാവശിഷ്യാൽ കുടിലാഗ്രവല്ലീ
പ്രദ്യോതമാനം പവനസ്ഖലന്തം. (9)

ഭസ്മാംഗരാഗം ഘനസാരശുഭ്രം
ശരൽ സ്ഫുരത്താര വിശേഷ ഹാരം
മന്ദസ്മിതപ്രൗഢി മരീചി ജാല
ജ്യോത്സ്നാന്വിതം ചന്ദ്രമിവച്യുതാങ്കം. (10)

ക്രമാദമും സ്പഷ്ടവിലക്ഷിതാംഗം
ധൗമ്യം കലാപാർശ്വമവേക്ഷ്യ ഭൂപഃ
നനാമദൂരാദപി മൗലിരത്ന-
പ്രഭാജലക്ഷാളിത പാദയുഗ്മം. (11)

ആസ്ഥാനഭൂമ്യാം സ്ഫടികസ്തൃതായാം
യസ്യാം സ്ഫുരന്ത്യ പ്രതിബിംബനാഢ്യഃ
തയാ പ്രണേമുഃ സഹരാജപത്ന്യാ
തം ഭക്തിനമ്രാ ഇവ പൗരകന്യാഃ (12)

ഗദ്യം—തദനു നീലനീരദ നിരന്തര ചാരു ചികുരാഭിഃ ബാല ശശാങ്ക ലീലാ വിഡംബമാന ലലാടാഭിഃ ഭ്രൂ ചാതുരീ ദൂരീ

കൃതാമര സുന്ദരീ വിഭ്രമാഭിഃ ഇന്ദീവര ദല സുന്ദര നയനാ
ലോകലോലായമാന തരുണ ഹൃദയാഭിഃ മരതക ശിലാ ചാരു
കപോല യുഗള കാന്തി പ്രതിബിംബിത കർണ്ണാഭരണാഭിഃ തില
കുസുമ സമാന നാസാഭിഃ മന്ദാക്ഷ മൃദുഹാസ ദർശിത ദന്തരു
ചി നിന്ദിത ചന്ദ്രികാടോപാഭിഃ ദരവരദളന നിപുണ ഗളമി
ളിത ഹാരാഭിഃ കുച കുംഭദംഭ സ്തംഭിത കുംഭി കുംഭാഭിമാനാഭിഃ
ഉദര ചാരുതാ നിർജ്ജിത പിപ്പലദലാഭിഃ നാഭി ജാത രോമ
രാജി ശ്യാമളിമാപരാജിത തമാലലതാഭിഃ ത്രിപുരാന്തക ഭ
യോന്നത സ്ഥാനാരോഹണ മന്മഥ രചിത സോപാന ശങ്കാവ
ഹത്രി വലീവിരാജമാനാഭിഃ തജ്ജന്യാം മുഷ്ട്യന്ത ഗ്രഹണീയ
മദ്ധ്യപ്രദേശാഭിഃ കരീന്ദ്രഹസ്ത ചാരുതരോരു യുഗളാഭിഃ ലാ
വണ്യ സംഗ്രഹണ മാര രചിത സമുദ്ഗ യുഗള ഹൃദ്യ ജാനു
വിരാജിതാഭിഃ കദളികാ മഞ്ജരീ രുചിര ജംഘാഭിഃ പ്രപദാരോ
പിത കൂർമ്മ പൃഷ്ഠ ഹരായാഭിഃ ചരണ ജിതാരുണ നളിനാരു
ണിമാഭിഃ മരാളികാശ്ലാഘ്യ സഞ്ചാരാഭിഃ കാഞ്ചന മയ സ്ഥാ
ലീകലിത നീരാജന ഹസ്താഭിഃ തത്രത്യാഭിർവ്വാര നാരീഭി
സ്സാർദ്ധം യയാതിര രുണാരുണ സരോരുഹ കേസര ഭാസുര
കേശഭാര പരിവേഷ്ടിത സ്ഫടികാക്ഷമാലം അർദ്ധ ശശാങ്ക രു
ചിര ഫാലാലംകൃത ഭസ്മത്രിപുണ്ഡ്രം കണ്ഠാലംബമാന ഹാര
ജാല ഭാസുര വക്ഷോദേശം കൗശേയകൃതോത്തരാസംഗം ശു
ഭ്രാംബരധരം ദിനകര മിവ ജഗദന്ധകാരം നിരുന്ധന്തം അവ
നിം പര്യടന്തം സൗമ്യ ചരിതം ധൗമ്യം ബ്രഹ്മക്ഷത്രാർഹണി
യൈർവ്വേദഘോഷൈഃ തൗര്യത്രികൈശ്ച പരിതഃ ശ്ലാഘയൻ
നിജ ഗൃഹാങ്കണമാനീയ ചമൂരുചർമ്മാസ്തൃതം വിസ്തൃതം
ബ്രഹ്മാസന മദ്ധ്യാരോപയാമാസ തതശ്ച.

ഗംഗാംഭസാ കനക ഭാജന സംഭൃതേന
തീർത്ഥീകൃതേന വിധിവൽ പ്രണവാദി മന്ത്രൈഃ

അക്ഷാളയൽകുലഗുരോശ്ചരണൌ യയാതി-
ൎദ്ധൌമ്യസ്യതാമരസ ഭൂരിവ വാമനസ്യ. (13)

തല്പാദതീൎത്ഥ സലിലംസകുഡുംബ ഏഷഃ
ക്ഷീണാഘരാശിരഥ ധന്നിജ മൂൎദ്ധ്നി ഭക്ത്യാ
നാരായണസ്യ ബലിമാന മുഷഃ പവിത്രാ
മംഘ്രിച്യുതാം പ്രമഥരാഡിവ നാഗ ഗംഗാം. (14)

അഥാൎഹണൈൎഭോജന പാന ധൂമ
പ്രദ്യോത ദീപാവലിഭിസ്സപൎയ്യാം
ചകാര ഭക്ത്യാ നര രാഡിവേന്ദ്രഃ
സമാഗതം ശീഷ്ണുതി മത്മേധാമ. (15)

വാക്യം—"തദന്വസാവമുമേവ മുവാച"

ഭോ! സ്വാഗതം ധൌമ്യ! തവാംഘ്രിരേണോ
പ്രസംഗശുദ്ധസ്യമമാദ്യസന്തി
തൃപ്താഹുതാശാഃ പിതരഃ സ്വധാശാഃ
സൎവ്വേജനിശ്ചൈവഫല പ്രദോഽ ഭൂൽ. (16)

അയി കിമു കുശലം വശ്യാന്തഷഡ്വൎഗ്ഗകാനാം
ഭവതി മുനിജനാനാ മഗ്നിഹോത്ര വ്രതാനാം
ജ്വലതിഹുതഹുതാശസ്സാന്ത ധൂമോഽ പസവ്യം
പഠിതസകല വേദോൽഘോഷിതാശ്ചാശ്രമാകിം (17)

യേഷാംസകൃദ്യദി ഭവേന്നനുജന്മ ലാഭഃ
സന്ദൎശനം വിഷയിണോൎഭഗവൻജനസ്യ
സൽസംഗ ലബ്ധ്യപരതാഖില മോഹബന്ധ
സ്വഹരാശയോദിത മുകുന്ദ കളേബരാണാം. (18)

കിന്നസ്വദീയ സുകൃതാതിശയാദ്യ ദഹരാ
സംജാതമത്ര ഭവദാഗമനം മഹാത്മൻ!

മക്ഷത്ര ജന്മ ദുരഹംകൃതി നഷ്ടധൎമ്മ
ക്ലിഷ്ടാ ജനാകി മുകതോപി മുനേ വദസ്വ. (19)

വക്ത്രം സ്വതഃ പാണ്ഡുരപുണ്ഡരീക
സ്സദ്ധ്യാലു ശോഭം തവ ധൗമ്യകേന
ഏതൎഹി പശ്യാമി മരീചി ജാല
പ്രവാസനഷ്ടാഭ മിവേന്ദു ബിംബം. (20)

ഗദ്യം — അഥ ധൗമ്യസ്തം നാഹുഷേയമനുഗൃഹ്ണന്നേവമവോചൽ.

മന്ദാരദാരു ഗുണ കീൎത്തന ജാഗരൂക
വാചാല ജാല രസനാഞ്ചലസാബ ഭ്രുവഃ
ഏതൎഹി പൗരുഷ സമാൎജ്ജിത ധൎമ്മകീൎത്തി
സ്വാഥരദവാസ വസതേ! ചിരമംഗ ജീവ. (21)

രാജൻ! തഥാപിഭുജവീൎയ്യപരാജിതാരി
ക്ഷോണീശശൗൎയ്യമഹിമന്നധുനാപി കിഞ്ചിൽ
വക്ഷ്യാമിഃനാദ്യസദനാനി നിശാട നിഷ്ഠുരാ
സഞ്ജാതഭ്രുതിലസിതാന്യഭവൻ ബഹൂനി (22)

ക്രവ്യാദഭുക്തി വദനച്യുത സൽക്രിയാൎത്ഥ
ക്രവ്യാസ്തരസ്സുരഗണാഃ ക്രതവോ ഭവന്തി
അസ്മാകമദ്ധ്വര സമാൎജ്ജിത ഭൈക്ഷ്യസമ്പ
ദ്ദോഷോപജീവിത സുഹൃൽ ഗൃഹിണീ സുതാനാം. (23)

ഗദ്യം — അഥ തുഹിനാംശു വംശ നൃപാല ശിരോമണിൎയ്യയാതിഃ ധൗമ്യവാക് ശ്രവണാദ്രാക്ഷസാമ്പ്രതി സഞ്ജാത രോഷ കഷായിത ഹൃദയഃ കുടിലതരഭ്രുകുടീ കരാളവദനഃ തപ്തതാമ്രതാമ്രാക്ഷി യുഗളഃ പ്രസ്ഫുരിതാധരാരുണ ഛായാസംക്ഷീയമാണ ബിംബഫലരുചിഃ കനക രചിത വീരശൃംഖലാ ഭാസുര ബാഹുദണ്ഡ വിരാജമാന കോദണ്ഡകാണ്ഡഃ കഞ്ചുക

കാന്തിവഞ്ചിത ചതുരംഗ കർമ്മഭിഃ ദക്ഷിണകരധൃതശിഖി
മുഖാഗ്ര പ്രക്ഷിപ്യ മാണാക്ഷി കോണഃ സ്മിത നിസ്സ്വരസ്വരഃ
"സൂത! ശീഘ്രം രഥമാനയേത്യ ഭാഷത്.

ആജ്ഞാം സരാജ്ഞഃ ശിരസാ ദധാന
സ്സ്ഥിതിഭക്തി പ്രവണാനതാംശഃ
ബദ്ധാഞ്ജലിസ്സാരഥിരാചരത്താം
ഗുരോരിവോക്തിം സഹസൈവ വശിഷ്യഃ (24)

വാക്യം—"തദനുസൂതഃ രഥമാനീയ രഥിനമിത്യവാചൽ"

ആനീത മാലോകയ സാർവ്വഭൗമ
രഥം ത്വദീയം ധവളാശ്വ യുക്തം
മയാ പുരാരേരിവ വേദവാഹം
ചന്ദ്രാർക്കചക്രം വിപുലാഗ്രക്ലൃപ്തം. (25)

ഗദ്യം—അഥാസൗരാജാ സ്വ പ്രയാണ ഫലപ്രാപ്ത്യർത്ഥം സുമുഹൂർത്തേ സ കരുണേന ഗുരുണാ സഹധർമ്മ്യേണ രഥാന്തികമാഗത്യൈവമഭാഷത്.

ആ പാണ്ഡുരശ്വം തപനീയ ഭാസ്വരം
രഥം സമാലോകയ ധൗമ്യ! മൈനവം
ച്യുതം സുമേരോരിവ ശൃംഗ മുന്നതം
പുരസ്സരശ്ചന്ദ്ര ശിലാ ചതുഷ്ടയം. (26)

ഭൂപാല താപസവരൗ വരുണേന്ദ്ര തുല്യൗ
ക്ഷിപ്രം സ്വസൂതകര ലംബിത ബാഹു യുഗ്മൗ
ആരുഹ്യ രത്ന ഖചിതം രഥമദ്രി തുംഗം
പൂർവ്വാദ്രിമർക്കശശിനാവിവ രേജതുസ്തൗ. (27)

രഥ്യാസ്സ്വവേഗ ഗതി ദീർഘിത പൃഷ്ഠ ഗാത്ര
സ്തബ്ധോർദ്ധ്വകർണ്ണയുഗ നിശ്ചല ബാല ഹസ്താഃ
ജഗ്മുഃ ക്ഷണേന രഥിനോനനി ഖേദയന്തഃ
പാർശ്വോപദർശിത പദാർത്ഥ യഥാർത്ഥ രൂപം. (28)

ഗദ്യം—ഏതസ്മിന്നന്തരെ സൂതഃ കമപി കൃഷ്ണസാരം ധാവന്തം ഭൂപാലം ദർശയതി സ്മ.

ആലോലകണ്ഠമനുയാതരഥാർപ്പിതാക്ഷ-
മാസജ്യചാപഭയകുഞ്ചിതപൃഷ്ഠഭാഗം
ആവേഗയാനവിവൃതാനനഫേന സിക്ത
ന്മാർഗ്ഗാന്തരാള മയിപശ്യ മൃഗം ധാവന്തം. (29)

ആ ലക്ഷ്യ ഭൂപമനുവർത്തിത കൃഷ്ണസാര
മാകൃഷ്ട ഭി മധുരഷാ കരസാധുതാസ്യാം
ജോഷാതി ത്രുക്ഷ നയനാം പക്ഷോഷ്ഠരാസന്നം
ധൗമ്യോബ്രവീന്നയവിദാം പ്രവരസ്സ ദൈവം. (30)

പരമനുചിത മസ്മിൻ കോമളാകാരഭാജി
പ്രസഭമനപരാധേ കൃഷ്ണസാരേഽല്പസാരേ
തവ നിശിതശരസ്യക്ഷേപ്തുഃ! പാതെ പ്രസൂനേ
പരിമള രമണീയേ പാവകസ്യേവ ഭൂയാൽ. (31)

അയം കുമാരൈഃ പരിപോഷിതോ മൃഗ
സ്തപസ്വിനാം സ്വൈര വിഹാര ലോലുപൈഃ
ദയാലു ഭിർമ്മാതൃ വിയോഗ ദുഃഖിത
സ്തഥായന വദ്ധ്യഃ കരുണാത്മനായതഃ (32)

അങ്കം സുധാംശോരവരുഹ്യയോ മൃഗ
സ്സംക്രീഡതേഽദ്യാപ്യകുതോ ഭയഃ പ്രഭോ
ത ദ്വംശ ജാതോയമതസ്സുഹൃത്ഭവാ-
നപേക്ഷണീയോപ്യലകൃത്യദിത്വയാ. (33)

ഗദ്യം—സൂത സ്തയോർധൗമ്യ നൃപാലയോരേവം സംഭാഷമാണയോസ്സ്യന്ദന മാശ്രമോ പവന മാനയൻ താവ വരുഹ്യ താമിത്യുവാച. അഥ തൗ രഥാദവരുഹ്യ മുനിർഭൂപാലമാശ്രമം ദർശയന്നേവ മവോചൽ.

പശ്യാങ്കണാനി പലഭുഗ്ഭിരിഹാശ്രമാണാ-
മുന്മൂലിതാനി നൃപ യാന്ത്യുപപാദപാനാം
ന്സ്നിഗ്ദ്ധപല്ലവ വിതാന നിഷേവണീയ
ച്ഛായാന്തരാണി നിപതൽഫല സഞ്ചയാനി. (34)

അത്ര ലക്ഷ്യന്തെ ഹരിണശിശവോ നോഽടജപ്രാങ്കണേഷ്വ
സാശ്രുജതടിസ്വനന്തരവഃ കോടരസ്ഥൈഃ ശകുന്തൈഃ (ൻ
കാസാരാന്തേ വിഘടിത ശിലാനേംഗുദീസ്നേഹസിക്താഃ
സ്തൂപസ്തംഭാന്തുമുനിഗണൈണ സ്ഥാപിതാസ്സ്വർഗ്ഗതുംഗാഃ

ഗദ്യം — ഇതസ്തതസ്തപസ്വിനാം പുണ്യകർമ്മ വിനാശാഗത പുണ്യ ജന ഖണ്ഡിത പലാശദ്രുമാണി അജസ്ര വിസ്ഫാരദ സൃഗ്ധാരാ പങ്കിലാങ്കണാനി അനാഘ്രാതാഹുതാജ്യ ഗന്ധ സൗരഭാണി അദൃശ്യമാന ശിഖരി ശിഖാഗ്ര പ്രക്ഷിപ്ത ചമൂരു ചർമ്മാണി ഏർത്വിഗ്ഭിരഭരാന്ത സംഘുഷ്യമാണ യജുസ്സാമാദി നിഗമസ്വരശൂന്യാനി ക്രൂരസ്വഭാവ ശാർദ്ദൂലാദ്യുപദ്രവോപദ്രുതൈണകണകാനിത പോവനാനി മുനിനാമുനാ ദർശിതാന്യവലോക്യ രാജാ തം പുനരേവമഭാഷത്.

അദ്യപ്രഭൃത്യത്ര തപോധനാനാം
സ്വൈരാധിവാസോചിത സർവ്വരക്ഷാം
കരോമി ഭീമ്മാനന കൗണപേഭ്യഃ
സുധാശനാനാമിവ വജ്രപാണിഃ (36)

ത്രുഢിച്യുതം ക്ഷത്രിയ നാമധേയം
ധിക്ക് ധിക്ക് ക്ഷതത്രാണ വിനഷ്ടചേഷ്ടഃ
മൂഢസ്യമേർഹത്യപരാധമേതം
ക്ഷന്തും ഭവാൻ ജ്ഞാന നിദർശിതാർത്ഥഃ (37)

ഏവം സ ഭൂപഃ പരിസാന്ത്വയന്തം
വചോഭിരാനന്ദവിധായകൈസ്തൈഃ

നിവൎത്ത്യധൌമ്യം പുനരുഗ്ര വീൎയ്യാൻ
വ്യനാശയത്സാക്ഷിഗതാന്നിശാടാൻ. (38)

ഗദ്യം—പുനരയം മൃഗയാ വിഹാരാശയ സ്തത്ര തത്ര സഞ്ചരൻ ശാൎദ്ദൂലസിംഹ മഹിഷ സൂകരാദീൻ മൃഗാൻ ഹത്വാ പരിശ്രാന്തി ജന്യയാ ദന്ന്യയാ ജലാൎത്ഥീ കിഞ്ചിദുദപാനോപാന്തമഗമൽ.

തസ്മിൻ തത: പത്മ ദളായതാക്ഷീം
കന്യാമനന്യാശ്രയദുഃഖതപ്താം
അലോകയൽ സംഭൃതപുണ്യനാശ
സ്വൎഗ്ഗച്യുതാം കാമിവ ദിവ്യനാരീം. (39)

ദോൎണ്ണാപ സവ്യേന മഹാഭുജസ്താം
ഉദ്ധാരയദ്ദീൎഘതമേന കൂപാൽ
സമീരനിൎമ്മൂലിതമൂലഭാഗാം
കരീവരംഭാം നിജ പുഷ്കരേണ. (40)

ഗദ്യം—തദന്വയം വിസ്മയവികസദക്ഷിമാക്ഷിക മധ്യസ്ഥാം മഹിളാധുൎയ്യാ മൈളാന്വയ ജാതസ്സുതാമേവമവോചൽ.

നാമ്നാ യയാതി: ശിശിരാംശു വംശ-
ക്ഷോണീശ സന്താന പരമ്പരാസു
ഗോത്രേ ദൂരീകൃതരന്തിദേവ
സ്തോത്രാൎത്ഥ സമ്പന്നഹുഷാത്മജോസ്മി. (41)

കാന്തേ തുഷാരകരബിംബ സമാന വക്ത്ര
പ്രസ്യന്ദി മന്ദ ഹസിതാഹൃത മൎത്ത്യ ചിത്താ,
ദുഗ്ദ്ധാംബുധേൎമ്മഥന ജാതവരോരു ലക്ഷ്മീ
സൌന്ദൎയ്യസാരതുലിതാവയവാഭിരാമാ. (42)

സഫലം നയനദ്വന്ദ്വം
സപദി ഭവതി തേ വിലോകലാഭാന്മേ
ഹൃദയമപി സുപ്രസന്നം
ഭവത്സഫലവാംഛിതാൎത്ഥോസ്മി. (43)

മാം ദേവയാനീം ഭൃഗുനന്ദനാം പ്രഭോ!
ജാനീഹി, ദൈത്യേയപതേസ്സമാഗതാം
വേശ്മപ്രശസ്തം സഹവാസ കൗതുകാ
ഛർമ്മിഷ്ഠയാത്തുഷ്ടധിയാ കുമാരികാം. (44)

തദാ ജലക്രീഡനാ മധ്യവീക്ഷിത
ശ്രീകണ്ഠ ലീത്യോപകൃതേ തരാംശുകം
ആക്ഷിപ്യമാം തദുപസാവ ഹാരിണീം
ക്രുധേ ഽതി സാ കൂപതലേപ്യപാതയൽ. (45)

ഗൃഹീതപാണിർഭവതാസ്മി രാജൻ!
തന്മേവിവാഹഃ ക്രിയതാം ത്വയൈവ
കചസ്യ ശാപോക്തി നിരുദ്ധ്യമാന
സ്വജാതി പാണിഗ്രഹണാദ്വിജാപി. (46)

രാജന്നശേഷഗുണ സൗഖ്യ നിവാസ യോഗ്യ-
പ്രാലേയഭാനു കുലജാത നൃപാല മൗലെ!
സത്വാമിഹാശ്രിതനിരാകരണോത്ഥ ദോഷാ-
മാഭൂദിഭവന്ദുമനാഘ്ലായതനാം കളങ്കഃ (47)

ഗദ്യം-ഏവമുക്തവത്യാം തസ്യാം പ്രത്യുവാചരാജായയാതിഃ

തഥാപി പിത്രാ പ്രതിപാദനോദ്യ
പ്രഹർഷജാതാശ്രുകൃതോദ പൂർവ്വം
ദത്താം വൃണേത്വാമിവ വജ്രപാണിർ-
ദ്ദുർവ്വാസസാകല്പക പുഷ്പമാലാം. (48)

യാവന്നിഷിദ്ധാത്ര നൃപാല പിത്രം
താവത്സഹായാമി മുനീശ്വരേണ
ഏവം നൃപാലം പ്രതിബോധയന്തീ
ജഗാമ ചിന്താകുല മാനസാ സാ. (49)

ശർമ്മിഷ്ഠയാ ദുഷ്ടധിയാകൃതം യ-
ത്ത ദേവതുഷ്ട്യ്യൂട സങ്കടസ്യ
ബീജം സ്മരന്തീത്യധഹർഷഖേദൌ
ദധാര ബാലദ്വയ ഗർഭിണീവ. (50)

ഗദ്യം—തദനു സാ ദേവയാന്യനുത്സാഹ, സങ്കട സഞ്ജാത നയനാംബുധാരാ പരിഷിച്യമാന ഹൃദങ്കുരിത, കാമലതാ ഫലായിതപയോധരാങ്കുരാ ദുരന്ത്യായാസക്ലേശവിഗളൽകേശപാശ വികീർണ്ണകുസുമപരമ്പരാനുയാതമാർഗ്ഗാ, കപോലചിബുകോഷ്ഠാതിരേക സംഫുരിതാധര മാലേഖിതാനാമക്ഷരാണ്യസ്സിദ്ധൌഷധ മിവ സന്താപാനല സന്തപ്ത നിശ്വാസോഷ്ണമാരുത പരിമ്ലാനമുഖാരവിന്ദാ ജനകമുശനസംതരസാഭിജഗാമ.

ലലാടജാനൂപം ഹ്ലി കരാവലംബ-
ക്ഷോണീതലാ സാധനനാമതാതം
പ്രലാപമന്ത്രൈസ്സഹ സിദ്ധമന്ത്രൈഃ
പുരേവ നാരായണ മുർവ്വശീ മുനിം. (51)

നിശമ്യ ശുക്രസ്സുത രോദനസ്വരം
പുത്ര്യാഃ ശ്രുതിദ്വന്ദ കഠോരരംഹസം
ത്വശ്വസൻ രോഷകഷായിതേക്ഷണഃ
"കസ്തേ ശുചാം ഹേതു"രിതിക്രുധാബ്രവീൽ. (25)

നിപാതിതാ ദാനവ രാജപുത്ര്യാ
കൂപേ നിരംഭസ്യപരാധ ശൂന്യാ
ശർമ്മിഷ്ഠയാ തദ്വസനാപഹർത്രീ
ത്യാക്ഷിപ്യ താന്ത്രുടിതഭ്രുകുട്യാ. (53)

ആഖേട ജാത ശ്രമകർശിതോദക
പ്രലിപ്സുനാ കൂപ സമീപ ചാരിണാ
യയാതിനാ ഭൃത കൃപാർദ്ര ചേതസാ
സമുദ്ധൃതാഭ്രുവമഹം മഹീഭൃതാ. (54)

ഹേതാത! നൗമി, പദയോസ്തവയോഗപദ്മം
പ്രജ്ഞാതതത്ത്വ മഹിമന്നധുനാപി കിഞ്ചിൽ
വക്ഷ്യാമി ശിഷ്യതി സുതസ്യ കചസ്യശാപോ
ന്യക്കാരഭേവയദ്ദത വിപ്ര പരിഗ്രഹാഹം. (55)

ഗദ്യം—തദനു, ശുക്രഃ സ്വപുത്രീ വിജ്ഞാപിതവിജ്ഞാനായഃ സംജ്ഞാതാദിശാന്തസ്യാഃ ഭാവിംഗതി മനസ്യനിദ്ധാരയാമാസ.

വിപ്രസ്യശാപേന നിവാരണീയ-
സ്സംജാതകോപസ്ഫുരിതാധരസ്യ
താദൃഗ്ഗിരൈരന്യൈഃ പ്രതിശാപജാലൈ-
ർവ്വൃത്സഹരേശ്ചക്ര ഇവോഗ്രവീര്യഃ (56)

തഥാചോൽ,

അഹംഹിരാജ്ഞാ പ്രഗൃഹീതപാണി-
ര്യയാതിനാ നിമ്നതരാന്ധുകൂപാൽ
ഉദ്ധാരിതാ ഗൗരിവ ഗോപഹീനാ
താതാസ്മി ദൈവാൽകുല നന്ദനാഹം. (57)

അതോംഗമാമഞ്ജു യയാതയേപിതഃ
പ്രയഛ ജാത്യാനസ്തേന കർമ്മണാ
വിദ്യാം ദ്വിജാദ്ധ്യയമഹോ തപ സമ്മതാം
വ്യാസസ്സസ്തുതായ പുരേവ ധർമ്മവിൽ. (58)

ഗദ്യം—തദനു, വിപ്രശാപാ പ്രശസ്തവിപ്രതാഭിപ്രായയാ, അപ്രതിദ്വന്ദ്വപ്രമദാപ്രഭാവയാ, ചികുരനീലിമാനിരദശങ്കാനൃത്യന്മയൂരാനന്ദിതമാർഗ്ഗയാ മത്തദ്വിരദയാനയാനയാ സഹദാനവ ഗുരുർയ്യയാതി സവിധമാസസാദ.

വിദ്യുദ്രുചാ സ സുതയാ പുരതശ്ചരന്ത്യാ
കാവ്യം മുനിം സ നികടാഗതമീക്ഷ്യ ഭൂപഃ

പ്രാതർമ്മയൂഖകലയേവ ഭുവംസ്പൃശന്ത്യാ
ദുഷ്പ്രാപനാമസവിതാരമുദഗ്ര ഭാസം. (59

അഥാർഹണൈഃ കാവ്യമസൗ നൃപാലഃ
പൂജാവിധാനൈഃ കലിതപ്രസാദം
അയാചതാ മുഷ്യസുതാം ഗുണാഢ്യാം
ജേതും പ്രസൂനേഷുമിവാസ്ത്രവിദ്യാം. (60)

തഥേതിദാതുസ്തനയാം യയാതി-
ർജ്ജഗ്രാഹശുക്രാദഥ ദേവയാനീം
ആചാര്യ സന്ദേശിത വേദമന്ത്രൈ-
ർവിപ്രാദിവാഞ്ഛ്യാഹുതിമധ്വരാഗ്നിഃ (61)

സമഭ്യസന്തംവിശദേവവിദ്യാ
ധീശ്ചിന്തയന്തം ക്ഷണവർദ്ധമാനാ
ഉത്സാഹിനം ശ്രീരിവ ദേവയാനീ
യയാതിമാസാദ്യരരാജസാധ്വീ. (62)

ഇത്യൂർഗ്ഗൃഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശേ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ ദ്വിതീയസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

തൃതീയസൎഗ്ഗഃ

ശുക്രസ്സരംതാപഹതാത്മജായാഃ
സുരാരിപുത്രീകൃത കൎമ്മജാതം
പ്രചക്രമേ ക്രോധ വിമൂർഛിതാത്മാ
ശപ്തും തദാ ദൈത്യകുലാധിരാജം. (1)

മുനിരഥ ജപമാലാംസന്ദധാനഃ പ്രകോഷ്ഠേ
സ്ഫടികമണിമയീംതാം തൂൎണ്ണമുത്ഥായപീഠാൽ
സപദിസഗതധൈൎയ്യഃ ക്രോധവേഗേന സാക്ഷാ-
ദ്ഗിരിശഇവകൃതാന്തം മാരയൻദുൎന്നിവാരഃ (2)

ശാപോക്ഷണായോദ്ധൃതതോയനിഘ്ന
ദൎഭാഗ്രഗൎഭീകൃതപാണിയുഗ്മഃ
ഹുംകാരകാരീവഹാപ്രദഗ്ദ്ധും
ജഗദ്ധി സാംവൎത്തകവീതിഹോത്രഃ (3)

വൃത്രാരിണാദനുജ നാശകൃതാഭിചാര
പ്രക്ഷിപ്തദക്ഷിണഹുതാശന കുണ്ഡജാതഃ
കൃത്യാനലഃ കിലദഹന്നിവ ദൈത്യരാജം
ദൎപ്പാതിരോഷരഭസാദഭവന്മുനീന്ദ്രഃ (4)

ഗദ്യം—ഏവം സശുക്രഃ ക്രോധക്രാന്തഹൃദയസ്സമുൽഫുല്ലതാമ്രാരുണാക്ഷിയുഗളഃ ആവൎത്തവൎത്തുളഭ്രുകുടീകരാളവദനഃ സന്ധ്യാപയോദാരുണശ്മശ്രുജടാകലാപഃ ദാനവരാജം വൃഷപൎവ്വാണം പാൎവ്വണേന്ദുംരാഹുരിവാഭിസരന്നേവമഭാഷത.

ദിതിസുതവൃഷപൎവ്വന്നാത്മജാ തേ ഭവിത്രീ
ദനുജവിപുലകീൎത്തി ക്ഷേമകൃത്യേഹികൃത്യാ
യദിയമിഹനിതാന്തസ്നേഹയോഗ്യാം വയസ്യാം
നനുമമതനയാം താമത്യജൽ കൂപമദ്ധ്യേ. (5)

ഏകാം വിസൃജ്യാപി സുതാം കലാം യ
ജ്ജംഭാദിസംസ്ഥാപിത ദേവഭീമാം
രക്ഷാസുരം വാമനലീലനിതക്ഷ്മം
കനിഷ്ഠികാം ഗാത്രമിവാമഹിദമഷ്ടാം. (6)

വാചം മുനേഃ കഠിനകൃത്യനിരൂപണാന്താ-
സ്താം പാതിരക്ഷുഗ്ഗതൽഗൾഗദ ഭിന്നവർണ്ണാം
ശ്രുത്വാ സുരാരികുലരാഡ് വൃഷപർവ്വരാമാ
ത്രാസനാദമിവ സിംഹകൃതം കരീന്ദ്രഃ (7)

ഉത്ഥായ സത്വരമുരുക്രമഭക്തവര്യഃ
പ്രഹ്ലാദവംശജലധേരഥ പൂർണ്ണചന്ദ്രഃ
ബദ്ധാഞ്ജലിർവിനയനമ്രമുഖസ്സരോഷം
സംശോഷയൻ കലുഷരോരിദമാബഭാഷേ. (8)

മാമാകരുഷ്ടമയി രോഷമനാഗസി ത്വം
ത്വല്പാദപത്മഭജനാദിരതേ സ്വശിഷ്യേ
ആജ്ഞാം വഹാമി തവ ദാനവവംശകീർത്തി
പ്രോദ്ഭാസകണ്ഠകലിതാമിവ പുഷ്പമാലാം. (9)

ഏവം ഹൃദാകർഷണസാരഭൃതയാ
വാണ്യാ നിരസ്താമമർഷമാത്മനഃ
ദൈത്യേശ്വരം തൽ ഗുരുരോജസാബ്രവീ
ദിത്ഥം പുനശ്ചാക്ഷതരോഷ സംഭ്രമഃ (10)

ശർമ്മിഷ്ഠയാ ശംധിയാ ക്രിയതാം സഖീഭി
ർദ്ദാസ്യം പ്രസാദദിവസാവധി മത്സുതായാഃ
കദ്രോഃ പുരാ വിനതയേവ നിജാഭിലാഷ
പ്രത്യാസ്ഥിവത്സരമമത്സരമാശ്രദന്ത്യാ. (11)

തഥേതി താം ദാനവരാഡ്യുംക്ത
ദാസ്യായ പുത്രീമഥ ദേവയാന്യാഃ

സൂക്ഷ്മാംശുസംഗസ്ഫുടപത്മപംക്തേ-
ർജ്ജ്യോൽസ്നാമിവാസാരവിരാജമാനാം. (12)

നിജാഭിലാഷാപ്തിവിധൂതഗർവ്വ
വ്യാകോചരുക്സാന്ദ്രസുമാളിപുത്രീം
ദേശപാദാഹതിജാതമന്യു
പ്രക്ഷുബ്ധചിത്താമിവസൂതനാംഗീം. (13)

ഉത്തമാഭിമാനക്ഷയസംവിനശ്യ
ത്താരുണ്യദർപ്പാം ഹരിണേക്ഷണാംതാം
ഭാസ്യസ്ഥിതാം സ്വാസ്യഘനാന്തരസ്ഥ-
പ്രാലേയഭാനോരിവകാന്തിധാരാം. (14)

രാജ്ഞഃ സ്വഭർത്തുഃ പരിചാരകൃത്യേ
ദാസീം സ്വകീയാമഥമാനയുക്താ
അയോജയൽകാവ്യസുതാരഹസ്ഥാം
തുഷാരഭാനോരിവസാചികാരീം. (15)

ഗദ്യം - തദനു, ശിശിരാംശുവംശഭൂപാലപരമ്പരാപരിപന്ഥിന്നൃപകിരീടഘടിതമരതകമണിപ്രഭാശ്യാമളിമമിളന്നഖരത്നകാന്തിസന്ധ്യാഗമനശങ്കിത ജന്തുവൃന്ദഃ സുരാംഗനാഗീയമാനാപദാന നിരസ്തകല്പദ്രുമാഭിമാനഃ സമയാന്തരാഗതാം വിശങ്കട സങ്കട സംഘടനാകുലാം അശ്രാന്ത വിസ്രവദശ്രുപങ്കിലിതകപോതടീ കുടീരപാടീരാം ഇഷ്ടജന വിയോഗ ക്ലിഷ്ടാം താം ശർമ്മിഷ്ഠാമേവമഭാഷത.

കാന്താം ശരശ്ചന്ദ്രമരീചിമാലാ
നിർവ്വാച്യ മാധുര്യ നിപാസഭൃമിഃ
ലാവണ്യധാരാകിമു സുന്ദരീണാം
താരുണ്യമാരേരിതമുഗ്ദ്ധചേഷ്ടാ. (16)

അഥാസുരാധീശ കുമാരികാസാ
ഹിമാംശു വംശക്ഷിതിപാല മൌലേഃ

ശ്രുതപാവകഃ ശ്രോത്രസുഖാവഹന്ത
പ്രേമോദജാതസ്മിതമേവമൂചേ. (17)

ശമ്മിഷ്ഠാവൃഷപൎവ്വണസ്സുദശനസ്സമ്രാജഷ്ഫവാത്മജാ
ത്യക്താശാപഭയാൽ ഭൃഗോഃ കലഹ്നതഃ പിത്രാ ച മാത്രാസ്ത്യഹം
ദാസ്യായാത്രശശാസതാം ജനനയാം മാം ദേവയാനീ ബലാൽ
കേയം ഹാ വ്രതകശ്മിതാവനചരീ നാഗീവ ശാസ്ത്ര ഭാമിനീ. (18)

നിത്യംമെഗൃഹമാജ്ജനാദി രചനാസന്ദിഷ്ട ദേവാംഗനാ
ചഞ്ചൽകങ്കണമഞ്ജു ശിഞ്ജിതകലാജ്ഞാതപ്രമോതാസ്മിയാ
സാഹംസഞ്ജ്ഞ ദരിദ്ര വിപ്രതനയാ ദാസ്യായ നിർദ്ദേശിതാ
വക്രാകമ്മഗതിന്നിവാരിതുമലംധാത്രാപി നാന്യൈഃ കിമു. (19)

വാക്യം—"തദനു സൗഭ്രപഃ സ്വകീയ വൃത്തശം നിവേദയന്തീം താമേവമവോചൽ"

അദ്യപ്രഭൃത്യേവ ശശാങ്കവംശ-
ക്ഷോണീപതേശ്ശാസനഗൗരവാന്മേ.
ദാസ്യംഭവത്യാ വ്യപരാധകത്ര്യം
കാര്യം സുശാന്ത്യാ നതു ദേവയാന്യാഃ (20)

ശമ്മിഷ്ഠയായൗവ്വന മോഹനീയ-
സ്വരൂപഃചേഷ്ടാദിവിശേഷലക്ഷ്മ്യാ
അന്ത്രാഹിസഃ ക്ഷ്മാഭൃദിവ സ്ഥിരോപി
സ്യച്യാവ്യയസ്താന്തജുഷേ വലോഹഃ (21)

അഥസാച്ഛ്യതാം തേ മസുതാൻ യുവത്യാ
വനാബ്ദമേബ്ജാനായ ഭൂപപത്ന്യാ
ഉത്സാഹമന്ത്രാശ്രിത രാജശക്തി
കാലേഷ്ഠലോത്ഥാനിവ ഭൂപതീനാം 22))

ശമ്മിഷ്ഠാദേവയാന്യോഃ പുനരനുഗതസാപത്ന്യവിദ്വേഷ-
വത്യോഃ
സത്യോഃ കാലേഥതസ്മിൻ കുടിലതരമതിഃ ദ്വേവയാനീസുഷാന്ധാ

ശർമ്മിഷ്ഠായാം തരുണ്യാം ലളിതഗതിവിലാസാദിസങ്കേതഭൂമ്യാം
പ്രേമോൽക്കണ്ഠം നൃപാലം നിജവരമവദത്ത്യക്തഭൂഷാവിശേഷാ

ദോഷൈരയം യാതു കുലധർമ്മരക്ഷണം
ന്യായ്യന്തു ദാസീഗമനന്ന്വത്ര സ്വവ
വംശസ്യകർത്താ ഗുരുരേവസംഗമീ–
ദ്വിജാമിമാംതത്തനയോബുധോഗ്രഹീൽ. (24)

ജാനാസി മാം ശുക്രസുതാം ന രാജൻ
ശർമ്മിഷ്ഠയാ പ്രേമനിബന്ധഭൃത്യാം
രമസ്വകാമം കപടാവധൂട്യാം
പിതുർമ്മുനേരാശ്രമമദ്യയാമി. (25)

വാക്യം—"ഇതിവ്രജന്ത്യാം ദേവയാന്യാം യയാതിർമ്മുനി ശാപ ഭയാദേവമചിന്തയൽ".

ശുക്രേണസാ ക്ഷത്രിയ വല്ലഭേ തി
നിഷേധിതാ കിന്നശുചാമരിഷ്യൽ
ദാക്ഷായണീവാദ്ധ്വരദീക്ഷിതേന
ദക്ഷേണഷാഡ്ഗുണ്യമദോദ്ധതേന. (26)

സാ ശാപയിഷ്യത്യഥവാ സ്വപിത്രാ
തപസ്വിനാമാം ശ്വശുരേണമന്ദാ
ദ്ധ്വംസസാദ്വിനയേനശപ്തം
രാജേവവൃദ്ധശ്രവസംപ്രതപ്തം. (27)

ഗദ്യം—ഏവമേതസ്മിൻ വിവിധ വിചാരേന്ധനേദ്ധിത സന്താപാനലദഗ്ദ്ധേ മനഃസമാധാനാവിദഗ്ദ്ധേ നൃപതൗ തത്ര ദേവയാനീ ഭർത്തൃവിയോഗമസഹന്തീ ഗന്തും സപത്നീ വിഭൂതി വീക്ഷണജാതേർഷ്യയാ പ്രത്യാഗന്തുമ ശക്താ .ഏകാകിനീ

ഭർത്താരമാമന്ത്രയതിഃ പരേദ്യുരാഷ്ട്യാമിതി കഥയിത്വാ പിതരമ്പ്രതി

ചേതി തത്ര തത്രമന്ദിരതാം ജംഘാലതാം ചാധികൃത്യ അശ്രു

കലാകുലാക്ഷി ക്രമാദശ്രാന്ത സംശോഷിത ശ്രുതിഗണം ശു

ക്രം ശുശ്രൂഷമുപഗമ്യ തമേവമവോചൽ.

ശർമ്മിഷ്ഠയാ ലളിതമഥ സവിലാസവത്യാ
ദാസ്യാ തയാദ്യ ജനകാസ്മി കൃതേവ ദാസീ
അസ്മിംസ്തദത്ര ഭുവി താവ നൃപാസനാഥാഃ
പുത്രാ മമേജ്യുരിഹ കിം പദവീം ഭ്രുവസ്യ. (28)

പാനാംശനാദിഷു യദാ മമ താസഹാസ്യ
കന്യാം തദാ പരിചിതാ കലുഷാംബുകന്ദൈഃ
ഏതേ മഗീരഥ ഇവാദ്യൃപിതഃ കുമാരാഃ
കുർവ്വന്തി ബിന്ദുവിഷയേ പയസാം ച യത്നം (29)

ഇത്ഥം ബ്രുവത്യാമഥ ദേവയാന്യാം
തത്താപനിശ്വാസ സമാഗതോഷ്മ
അതാപയച്ഛുക്രമരണ്യ വഹ്നി
ജ്വാലാപരീതഃ സഹസേവ വായുഃ (30)

ശുക്രസ്സുതായാഃ പരിതാപവാണീ-
നാരാചവിദ്ധഃ ശ്രുതിയുഗ്മരന്ധ്രഃ
നനാദ രോഷാദിവ കേസരീന്ദ്രഃ
കരീന്ദ്രകുംഭസ്രുദസൃക്പിപാസുഃ (31)

വവ്രാജ ശുക്രസ്സഹസാ യയാതേ-
സ്താരുണ്യദർപ്പം ശമയിഷ്ണുരേകഃ
പുരന്ദരസ്യേവ പുരം പുരാരേ-
രംശാംശജഃ ക്രോധവശോത്രിപുത്രഃ (32)

വ്രജന്തമഗ്രേ ലക്ഷ്യഗുരും തദീയാഃ
ശിഷ്യാ സമേതാശ്ച മുനിം നിരുദ്ധ്യ

വാഗ്ഭിർവ്വിവേകാർത്ഥപദാഭിരുച്ചൈ
സ്സംരംഭവേഗോപശമായ തസ്യ. (33)

ആജ്ഞാപയാസ്മാനിഹ ദുർവ്വിനീതം
ജാമാതരംയോജയിതും സുതാംതേ
മേഘാത്സവസ്ഥാപിതഭദ്രകേതും
വിദ്യുല്ലതാഭാമിവ ദൈവ ജയന്തീം. (34)

ശുക്രസ്തദാ ശിഷ്യമുഖച്യുതാഭി
ർവ്വാഗ്ഭിഃ ശ്രുതിദ്വന്ദ്വസുഖപ്രദാഭിഃ
തഥേതി ശിഷ്യാനനുഗൃഹ്യശാന്തോ
നിവർത്തയാമാസ ജവാന്നിജാശ്രമം. (35)

വാക്യം—“തദനു, തദന്തേവാസിനസ്താപസകുമാരാഃ യയാതേർ ദ്രാഗ്രാജധാനീമഭിസസ്രുഃ”

ഏതാൻമുനീൻ ചിന്തിതകാര്യസാദ്ധ്യ
പ്രത്യൂഹശങ്കാശമിതപ്രസാദാൻ
അലോകയൽക്ഷ്മാഭൃദിവാശ്രയാശാൻ
കാലേഷ്വനാജ്യാഹുതി ശാന്തഛേതീൻ. (36)

വാക്യം—“താവൽസരാജാ നിജാഗതാൻ കാവ്യശിഷ്യാൻയഥാവിധ്യുപചരൻ വിഷ്ടരേഷുസുഖോപവിഷ്ടാൻ താനേവമൂചേ”.

ഭോ! സ്വാഗതം താപസബാലകാനാം
യുഷ്മാകമാശ്ചര്യ ചരിത്രഭാജാം
സന്ദർശനം നൂതന നീരദാനാം
ഗ്രീഷ്മവ്യപായേശിഖിനാമിവാഭൂൽ. (37)

വാക്യം—“ഏവം യയാതിനാപൃഷ്ടാഃ കാവ്യാന്തേവാസിനസ്തം ചൈവമബ്രുവൻ.”

രാജൻ ചിരംജീവ ജയംഭുവോഗ്മനേ-
ശ്ശിഷ്യാസ്തദാദേശവശാദിഹാഗതാഃ
ത്യക്താത്മയാത്രാനയേതി ഹേതുനാ
നിരാശ്രയാംയോജയിതും ത്വയീമാം. (38)

അസ്മാൻ മുനീനപി വിചിന്ത്യ തപഃകൃശാംഗാ
നിശാവതംസമപി വംശകൃതം ശശാങ്കം
മൈത്രീമനന്യരചിതാം യുവയോന്നരേന്ദ്ര
യുക്ത്യാകരോഷ്യവയമത്രവദാമ കിം ത്വാം. (39)

വാക്യം—"തദനു, ഹരിണാങ്കവംശജഃ സമഹീപതിഃ മുനി വാക്യശ്രവണാദപി കിം കരണീയമിത്യ നിശ്ചിതമതിർമ്മൗന മേവാധീക്ഷത.

വൃത്ഥ്പ്രയത്നാമുനയഃ സലജ്ജാഃ
നഷ്ടത്വിഷഃ സൂര്യ്യരുചേവ ദീപാഃ
നിവൃത്ത്യശുക്രാശ്രമമഭ്യുപേത്യ-
ന്ന്യവേദയന്തഗ്ഗുരവേഥ വൃത്തം. (40)

ശിഷ്യോക്തിമാകർണ്ണ്യ ഹിതേതരാം മുനി-
ർമ്മുഖസ്ഫുരൽക്രോധരസസ്വരസ്സ്വരഃ
അധാവദാക്രാന്തദിഗന്തരഃ പ്രഭു
സ്തം വീരഭദ്രസ്ത്വിവ ദക്ഷമോജസാ. (41)

ക്ഷണാദ്വ്യയാതേർമ്മണി മന്ദിരാങ്കണം
വിവേശതദ്രാജന നിശ്ചിതാശയഃ
ജിഹ്വാം ദശൻദന്തിരതീവഭീഷണഃ
പുരംപുരാണാമിവ ധൂർജ്ജടിർജ്ജടീ. (42)

രേജുർമ്മണിസ്തംഭശതാന്തരോന്മിഷ-
ന്മുനീന്ദ്രഗാത്ര പ്രതിബിംബപംക്തയഃ

വിജ്ഞായ കാവ്യാഗമനം സമാഗതാഃ
പ്രസാദകാമാ ഇവ തത്ര താപസാഃ (43)

വാക്യം—"അയംമുനിരഥ നൃപാലം ഭീഷയന്നിത്ഥമഭാഷത".

ദത്താ മയാ യാ തവ മമ നന്ദനാം സതീം
പ്രേമാനുകൂലാമനഘകൃതയൗവനാം
ത്യക്ത്വാ/സുരേന്ദ്രസ്യ തനൂജയാനിശം
സമീഹസേരന്തുമനന്യ ശാസന: (44)

ഗദ്യം—ഇതി സഞ്ജാത സംരംഭരംഭിതാശയ: ശുക്രഃ പ്രബലൻ കാമാതുരം ജാമാതരം "ജരസാഗ്രസ്ത ശരീരോഭവേ"തി ശശാപ.

ശപ്ത്വാസകാന്തംപിതരിപ്രയാതേ
ശുക്രേതതോ ക്ലേശവിശോഷിതാസാ
അഭ്യാശമാഗത്യനിജാ വിവേക-
പ്രാപ്താപദം ദുഃഖിതമാലുലോകേ. (45)

ശാപാനുഷംഗാൽബിസതന്തു പാണ്ഡു-
ശ്മശ്രൂദിരോമം ക്രമശഃ കൃശാംഗം
ലജ്ജാകളങ്കം നനു കൃഷ്ണപക്ഷ
പ്രാപ്തോദയം ചന്ദ്രമിവക്ഷയംഗതം. (46)

വൃദ്ധത്വജന്യാമയസന്നികൃഷ്ട-
നാഡീസമൂഹം കഫരുദ്ധകണ്ഠം
ആശ്വാസയന്തീ നൃപതിം ബഭാഷേ
പുരേവദീനം ച്യവനം സുകന്യാം. (47)

ശ്രുതേതി കിം വല്ലഭ കിം വദന്തി
പ്രായേണനാര്യശ്ചപലസ്വഭാവാഃ

തൽക്ഷന്തുമർഹസ്യപരാധമേതം
മയാകൃതം പ്രേമനിധാനഭൂമ്യാം. (48)

ഗദ്യം—ഇത്ഥം ബ്രുവത്യാം ദേവയാന്യാം യയാതിസ്സ്വപ്രിയാകൃതപ്രിയാവസ്ഥഃ ഉത്സങ്കട സംഘടിതാത്മാ ച കാര്യ്യസിദ്ധ്യൈസ്മിതപൂർവ്വം താമേവമഭാഷത.

ത്യക്ത്വാശ്രുഖം ചേതസി ധാരയ സ്വാം
മാധുര്യ്യസാരാഭിരഥാത്മഗോഭിഃ
അവോചദങ്കോപഗതാം നതാസ്യാം
പ്രശാന്തലീലാചില സൽ കടാക്ഷാം. (49)

നാ/ഭദ്രമത്രാചരിതം ത്വയൈതൽ
കേനാപിദുഷ്കർമ്മവശേന ജാതം
അതോനഖിദ്യാമി മുഖോപജാതാ
ദൈവാദപ്യഭാവാദിവ ദർപ്പണം സ്വം. (50)

വിനാശയാദ്യാർദ്രഹൃദാസ്വപിത്രാ
വ്യഥേയമേതന്മമ ശാപജാതം
യതോനതുഷ്ടോസ്മിതതസ്ത്വയാഹം
പുരൂരവാശ്ചോരുജയോഷിതേവ. (51)

യയാതിനൈവംപരിസാന്ത്വിതാ തദാ
സാ ദേവയാനീ നിജ താതസന്നിധിം
ആഗത്യമന്ദാക്ഷവിഷാദവേഗ
പ്രരുദ്ധവാഗ്വ്യക്തിരവോചദേവം. (52)

അദ്യാപ്യഹം താത വിദേവകശ്ശൂന്യാ
നിപാതിതാ ദുസ്തരദുഃഖകൂപേ
പുരേവ ദൈത്യാന്വയ രാജപുത്ര്യാ
ഭർത്തുർവ്വദന്തീഹി വൃഥാപരാധം. (53)

ത്വച്ഛാപവാക്യജരസം മമ ജീവനാഥം
താരുണ്യയുക്തമധുനാ കുരുതാപസേന്ദ്ര
നോചേദഹം വിപുല സങ്കടവീചിജാലേ
മോഹാർണ്ണവേപുരുജവേനനിമജ്ജിതാസ്യാം. (54)

നിശമ്യപുത്രീ വചനംസകാവ്യഃ
സന്താപസംശോഷിതവർണ്ണജാലം
സംസ്മൃത്യ ദുഃഖസ്യശമം സബുദ്ധ്യാ
പ്രോവാച താമിത്യനുകമ്പിതാത്മാ. (55)

പുത്രേഷുകസ്മിൻപ്രണിധായവൃദ്ധതാം
നിജാംപ്രഗൃഹ്ണാതുതദാസ്യ യൗവനം
യാവദ്രതഃസ്യാദചിരാത്സ ഭൂപതി-
സ്താവൽസുതേതന്നിദധാതു പൂർവ്വവൽ. (56)

ഗദ്യം—ഇതി പിതൃവാക്യ പ്രമോദ സമാഗതായാഃ തസ്യാഃ ശാപനിവാരണമാർഗ്ഗ വചനാമൃതപാനാ നിർവൃതാത്മായയാതിരാത്മജാനാഹൂയ സ്വാഭിപ്രായം നിവേദയൻ. തേഷു നിജാജ്ഞാമസ്വീകുർവ്വാണം ജ്യേഷ്ഠപുത്രംയദും രാജാസനാനർഹോഭവേതി ശപ്ത്വാപൂരൗ ഗൃഹീതയൗവനശ്ചിരം ലീലാവതീനാമംഗനാനാം ക്രീഡാകപിരിവ കാലംനയൻപുനർദ്ദേവയാനീമേവമഭാഷത.

സംസർഗ്ഗജാതാവിഷയാശയഃ കഥം
തദ്ഭോഗപരിത്യേനവിനാസുശാമ്യതി
യജ്ഞാജ്യധാരാപരിവർദ്ധിതോനലഃ
സതദ്വിരാമേണഹിശാന്തിമേഷ്യതി. (57)

അതസ്സുതൈഃ പ്രീതിനിധാന പാത്രൈർ
വൃദ്ധത്വ സംരക്ഷണ ജാഗരൂകൈഃ

അത്രൈവവാസം കൃത പുണ്യകർമ്മ
ശ്രദ്ധാലുരവ്യാഹത ശാന്തചിത്താ. (58)

ഗദ്യം—പുനരേവമസൗ രാജാ ദേവയാനീപ്രമുഖാൻ ധർമ്മദാരാൻ പുത്രേഷു വിന്യസ്യ പൂരൗ തദ്യൗവനം രാജ്യാധിപത്യം ച തപസേ ജഗാമ.

അഥ വിരഹ വിഷാദമുത്സൃജന്തി
ഹൃദി നിജഭർത്തുരധീശശാസ്ത്ര ദൃഷ്ട്യാ
ഹരിപദകമലം സദാസ്മരന്തി
സുതനുരഭൂന്നിനിനായ ദേവയാനീ. (59)

ഇണ്ടൂർഗ്ഗേഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ തൃതീയസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

ചതുർത്ഥ സർഗ്ഗഃ

അസ്യൈവ വംശസ്യ പരമ്പരായാ-
മസ്യാന്ധ്യക്രമതോ നൃപാവലീനാം
ആസീദിവപ്രാകൃതാ ജന്മകീർത്ത്യാ
പാണ്ഡുഃ ക്ഷിതീശശ്ച യഥാർത്ഥനാമാ. (1)

ജാതേധരണ്യാം കുരുരാജപാണ്ഡൌ
ജാതാസ്തദാ നാഗരപൌരനാര്യഃ
ദ്രഷ്ടും തമഞ്ചീയുരിവാമൃതാംശും
ശൂരായശുക്ലപ്രതിപല്പ്രജാതം. (2)

സ്വതേജസാക്ഷി വികാരപാണ്ഡിമ-
സ്വഭാലുനാസൗജിതചന്ദ്രശുഭ്രിമാ
ചകാസഭൂമ്യാമിവ ചന്ദ്രമണ്ഡല-
സ്സകലകലാസമ്മിത ബാല വിഗ്രഹഃ (3)

വധൂമരുൽപാംസുമതേദ്ധുതാഗ്നിർ-
ജജ്ജ്വാലധൂമം ച നഭോരരാജ
താരൈരുദാരൈസ്സ്ഫുരിതശ്ശുഭാദ്യൈർ-
ദ്രേജൂർന്നൃപേസ്മിൻ സതി ജായമാനേ. (4)

ഗദ്യം — തതശ്ച കുരുകുലനൃപാലാഗ്രേസരഃ പാണ്ഡുഃ സകല കലാകുശല കുശീല വശ്ലാഘ്യമാനാപദാനേന സുരസിന്ധുജേന ദേവവ്രതേന പരിപോഷിതഃ ക്രമേണ പൗഗണ്ഡകാദീനതീത്യ പുനരുപനീതഃ പുരോഹിതാദനാകുലം കുലോചിതാം വിദ്യാമധീത്യ സഞ്ജാതയൗവനഃ അഗ്രജമന്ധമാസനാനർഹമനാദൃത്യ സ്വയം പിതൃവ്യനിർദ്ദേശിതം ഭദ്രാസനമാരുരോഹ.

ആരുഹ്യ സിംഹാസനമർഹണീയം
രരാജ പാണ്ഡുഃ കളഹംസപാണ്ഡുഃ
ഗോഭിർന്നിരസ്താഞ്ജനശൈലകാന്തം
ശശീവ പൂർവ്വാചലതുംഗശൃംഗം (5)

അമുഷ്യമാർത്താണ്ഡ പരാക്രമോന്മിഷ
പ്രതാപസവ്യാപ്തിദിനായിതാംക്ഷപാം
വിദന്തിസർവ്വേ ഗിരിതുംഗ ഗോപുര
പ്രലംബിഘണ്ടാഹതിതാര നിസ്വനൈഃ (6)

ഗോപ്തര്യമുഷ്മിൻ കൃത സാർവ്വഭൗമേ
പാണ്ഡൗ ധരാംവീര്യവിഭൂതിധാരൗ
ബഭൂവസായൂപശതൈരുപോഢാ
നാരീവഹൃഷ്യത്തനുരിഷ്ടസംഗാൽ. (7)

ഗദ്യം — ഏവമമുഷ്മിൻ ഭുജദണ്ഡ ലഗ്ന കോദണ്ഡ ഖണ്ഡിതാരിവീര്യേ ചണ്ഡകിരണകരചണ്ഡിമാപൂർണ്ണീകരണ ചണപ്രതാപേ പാണ്ഡൗ ജഗതീം സത്യവതി അഥ കദാചിൽ,

ഹിതാനുവൃത്ത്യാ പരിതോഷിതേന
ദുർവ്വാസസാ ശിക്ഷിത പഞ്ചമന്ത്രാം
കുന്തീം ച മാദ്രീം സുരസിന്ധുസൂനുഃ
പാണ്ഡും വിവാഹായശശാസധീരഃ (8)

തഥേതി പാണ്ഡുഃസ്വപിതൃവ്യ വാണീം
സമ്മാനയൻ ഭൂരിതപീര രാശിഃ
പശ്ചഗ്രഹീൽ കാഞ്ചന നീലരത്ന-
ഛായേയുവത്യാവിവ പാണ്ഡുരാദ്രിഃ (9)

താഭ്യാം സഹാസൗ നിജ വല്ലഭാഭ്യാ-
മുപസ്ഥിതാഭ്യാം വിപിനേ വിഹർത്തും

യയൗകദാചിൽ കമസാധ്വതാന്ത്യഃ
പുരേവരാജാനഹുഷഃ സഭാര്യഃ (10)

ഗദ്യം—തദനന്തരം തത്ര തത്ര ശാദ്വല പ്ലവനരതാനി രൈസലിഭവരാഹാദീൻ നിശിതൈസ്തീക്ഷ്ണൈരനവരത മനാവൃത്തിമാർഗ്ഗണൈർശയൻ കദാചിൽമൃഗയാശ്രാന്തി വിശ്രാന്ത്യൈ മാദ്ര്യാദി സേവ്യാനില സേവിതമനാതപ കുഞ്ജാന്തരം ശതശൃംഗോപവനമാസസാദ.

ആലോകയത്തത്ര നഭസ്ഥലാന്ത-
ർശ്ശൃംഗാഗ്ര രത്നം ശതശൃംഗമഗ്രതഃ
പാണ്ഡുർഗ്ഗിരിം ശ്യാമമിവോന്നമദ്ഘനം
ഘനീശപാരം തക്ഷകമക്ഷതൗജസം. (11)

തംതുംഗശൃംഗസ്ഥിതകൃഷ്ണസാര-
പ്രചുംബിതേന്ദുങ്ക കുരംഗപോതം
ശൈലാധിപംവിന്ധ്യമിവാർക്കമാർഗ്ഗ
പ്രരോധനോജ്ജൃംഭിതമൗലികൂടം. (12)

തമഗ്രഭാഗച്യുതരത്ന പംക്തി
പ്രദ്യോതകാന്താരഹുതാശഭീതിം
സന്ധ്യാമുഖേദീപവിരാജമാനം
വേശ്മേവകിഞ്ചിദ്വനദേവതായാഃ (13)

അമും മൃഗേന്ദ്രക്ഷത കുംഭികുംഭ
പ്രകീർണ്ണമുക്താസ്തൃത തുംഗഭാഗം
ശരദ്വിമുക്താംബുദ നിർമ്മലാഭം
വ്യോമേവ നക്ഷത്ര ഗണാഭിരാമം (കുളകം) (14)

തത്രൈവകസ്യാമപി കൃഷ്ണസാര
ഭേന്ദ്രാം ഗുഹായാമവലോക്യ പാണ്ഡുഃ

ശസ്ത്രേണവിവ്യാധതയോരിവൈകം
ക്രൗഞ്ചദ്വയാൽ കാമരതം നിഷാദഃ (15)

കലിതമൃഗശരീര സ്താപസഃ കാമവിദ്ധഃ
പുനരപിനൃപവിദ്ധസ്ത്വത്രദൃശ്യം ചചാര
തമവദദിതി പാണ്ഡും ശാന്തശീലോഥ യോഗീ
കുരുഭയമിഹമാമാരത്നപാദാനനിഘ്നം. (16)

വിപദമഹംകൃതിഭൂമ്മനുജേഷ്യസാ
സമയമിക്ഷ്യകിലാക്രമണോചിതം
അടതിതദ്വനാഗസി ഭൂപതേ-
പദമധാദ്ദമധാമനി ചത്വായി. (17)

വപുരിദം നിജ കർമ്മ സമാർജ്ജിതം
രുധിര മാംസവസാ പരിപൂരിതം
ബുധജനൈരനപേക്ഷ്യമതസ്സഖേ
തദപിനശ്യതിനശ്യതി കർമ്മണി. (18)

ഗദ്യാ—തദനുസൗ മുനീന്ദ്രവര ഹരിചരണാരവിന്ദ സേവാ സംജാത ഭക്തി സലിലാപ്ലുതി മോചിത സംസാര ശ്രമഃ, ചരാചര ജീവരാശിപ്രാപ്ത ചൈതന്യൈക്യ ജ്ഞാന ജാതവിവേകഃ, ഹന്താഹമപിനിയന്താരമിവാനന്തമായം സന്തം ഭഗനന്തരംഗതരംഗായിത കരുണയാ, കരംഗേധരാനുയജാതം കുരുവര മേവമാശ്വാസയൻ ചരമഗതി മാസസാദ.

മുനിരുപരതധീരുദാര ബുദ്ധി
ഭഗവതി ശാശ്വത ശാന്തിധാമസഗേഹേ
സ്വമതിമപിഹരൗ നിയോജയിഷ്യ-
ന്നാവിശദശേഷഹുതസമിത്സംഗാൽ. (19)

തസ്യപ്രിയാഭർത്തൃ വിനാശ ദുഃഖ
ധ്വസ്തക്ഷമാസമ്പദിതി ക്ഷിതീശം

ശശാപ "യാവൽ കുസുമേഷു ലീലാ-
ലബ്ധം ധാമബലസ്ത്വംവദരേദ്ഭിയസ്യ" (20)

ശപ്താനുഭവം സാചിതിമജ്ജലാർച്ചിഷം
കൃതാനിധായാത്രപതിം പതിവ്രതാ
പപാതതന്വ്യാം ക്രുദ്ധ ദീപിതാനല-
ജ്വാലാകലാപാമിവ സംസ്കൃതാഹുതിഃ (21)

തദേന സ്വവധൂകരാരവിന്ദ
പ്രകലിതകല്പലതാ പ്രസൂനവർഷൈഃ
സതിമനുജപതേ നിരീക്ഷമാണേ
ദിവമനയന്മുനി മേത്യ സുരേന്ദ്രഃ (22)

തദാപ്രഭൃത്യേവ മുനിവ്രതസ്ഥഃ
ക്ഷോണീപതിർബദ്ധ ജടാകലാപഃ
നിഷേദിവാൻ ഭൂധരസാനുഭൂമ്യാം
പതിഃ പശൂനാമിവ മുക്തസംഗഃ (23)

ഗദ്യം — തതഃ പാണ്ഡുഃ ഹൃല്പുണ്ഡരീക സംസ്ഥം പുണ്ഡരീകാക്ഷം ധ്യായമാനോപി മുഹുർമ്മുഹുരനപത്യതാദുഃഖനിവൃത്തസമാധിഃ കദാചിദുപസ്ഥിതാം കുന്തീ മേവമഭാഷത.

ഋണാർണ്ണവം പൈതൃകമുത്തിതീർഷോ-
ർന്നാന്യം പ്ലവം പുത്ര മൃതേനജാനേ
തസ്യോദയഃ കിന്ത്വധർമ്മപത്ന്യാ
ശപ്തസ്യമേസ്യാൽ കഥമംബുജാക്ഷി. (24)

ഗദ്യം — തദേനാംസാ പതിവ്രതാഗ്രേസരാ സ്വരമണവഞ്ചനം പാതിവ്രത്യഹാനിരിതി നിശ്ചിത്യ മുനി നിർദ്ദിഷ്ട മന്ത്ര പരീക്ഷണാദികമപ്യേവമവോചൽ.

അലം വിഷാദൈരമൃതാംശു വംശ-
ക്ഷോണീശ സൽകീർത്തി വിതാനഹേതോ
ആർത്തിം ത്യജന്തീം തവ മാനസീം താം
വക്ഷ്യാമിവാചം ശൃണു ജീവനാഥ. (25)

ദുർവ്വാസസാപ്രാക് പരിതോഷിതേന
കന്യാ യദാ ശിക്ഷിത പഞ്ചമന്ത്രാ
ഏകേന തേഷാം ശരദാവരപത്യം
കർണ്ണന തദ്രൂപമിവാഹൃതം മേ. (26)

തഥാപി മദ്രേശ്വരനായകാകല്യഃ
കേല്യസ്സുതാൻ മന്ത്രവരൈർവ്വൃണീഷ്വ
മാദ്രീ വൃണീതാം മമ നാചരേതാ
കസ്മാദസാവിത്യവദൽ സ്വഭർത്തും (27)

വാക്യം—"തഥേതി കുന്തീമാദ്ര്യൗച"

ക്രമേണ ധർമ്മാനില ഗോത്രഭിദ്ഭ്യഃ
കുന്തീസുതാംസ്ത്രീനവൃണീതശൂരാൻ
മാദ്രീ ച നാസത്യ നിജാഭിധാഭ്യാ
മുഭൗസുതാവഗ്രജതുല്യശീലൗ. (28)

നിശമ്യഗാന്ധാരസുതാപൃഥായാഃ
പുത്രോദയം പാന്ഥജനാത്തദാസാ
ഈർഷ്യാവിമൂഢാനിജഠരസ്ഥപാതൈ
രസ്രാവയദ്ഗർഭമമോഘവീര്യം. (29)

തദന്തരേ വ്യാസമുനിസ്ത്വരയാ
സമാവിശത്തത്ര നൃപാല മന്ദിരം
വിജ്ഞായപൗരാദ വിവേകജാം കഥാ
മേവംസ ഊചേ ധൃതരാഷ്ട്രമാത്മജം. (30)

ശതാധികൈകേഷ്വഥ ഘടേഷു പൂരയ
ന്മാംസാംശകാൻ പാലയ ഗൎഭവിച്യുതാൻ
അമീഷു ഭൂയാസുരസന്നിഭാസ്സുതാഃ
പത്നീകമപ്യുൽക്ഷലഭം ഭവം ചിരാൽ. (31)

സംഭാഷ്യൈവം കൌരവേന്ദ്രം വ്യാസസ്സദാംശബ്ദിനീകൂൽ
അനുഗൃഹ്യാന്യാനീലോകാൻപശ്യതാമിവ ഭാസ്കരഃ (32)

ഗത്യാം—തസ്മിൻകാലേ തത്ര ശതശൃംഗസാനുവാസിഭിഃ മുനിഭിൎദ്ധൌമ്യ പുരോഹിതഃ പാണ്ഡുഃ ക്രമേണൈഷാം ബാലാനാം ജാതകൎമ്മാദികം ചകാര തത്ര കദാചിൽ,

സംക്രീഡമാനേഷു പൃഥാസുതേഷു
സന്ത്രസ്തസിംഹദ്വിപസൈരിഭേഷു
ഉന്മാദയന്മഞ്ജുവിഹംഗഭൃംഗാ-
നന്നാദയന്നാവിരഭൂദ്വസന്തഃ (33)

ധവളകുഡ്മളപാണ്ഡരദസ്മിതാ
പ്രഫുല്ലിതദ്രു മരീചിരുചാവിശൽ
സ്വരമണം തരുണീവ മൃണാലയം
വനരമാനരമാന വിനാശിനീ. (34)

ഭ്രമരപാളിമൃദുസ്വര കല്പിത
ശ്രുതിരഗായത കോകിലസുസ്വരാ
തരുണലോകവശീകരണക്ഷമാ
വിരുതചേതരുചേഷ്ടിതചേഷ്ടയാ (35)

ഏവം വസന്ത വനമാരുത സൌരഭ ശ്രീ
സംജായമാന മദനാൎത്തിരചിന്ത്യ ശാപം
വിസ്രംഭസംഗനാകൃത മഹോചകമേസപാണ്ഡു-
ൎമ്മാദ്രീമിവാകൃതിയുതാം വിപദം പ്രപന്നഃ (36)

ഗദ്യം — തദനു, ചിരാ ചരിതസ്നാന പ്രക്ഷാളിത മദനാസ്ത്ര ക്ഷേപ വിക്ഷുബ്ധഹൃദയ സാക്ഷീയമാണ വിദ്രവകം, മന്ദാക്ഷോന്മുകുളിതാക്ഷിയുഗള നിക്ഷിപ്ത കടാക്ഷ പരമ്പരം, മന്ദഹാസ വികസത്സുന്ദരാധര സംക്രമിത ദന്തരുചി രഞ്ജിത ചന്ദ്രികാടോപം, മാണിസ്തൂരചിത രസസാമണി പ്രത്യുപ്ത വത്സുളവൃത്തി പരിവേഷ്ടിത പദവിന്യാസ പരിശങ്കിത കണ്ഠലരവം മന്ദംമന്ദമുപവ്രജന്തീമുപാന്താഗതാം കാന്താം താമശാന്തധീഃ പാണ്ഡ്യദേവമഭാഷത.

ഭദ്രേ ! ചിരാനാഗമിതാ ത്വയാദ്യ ഃ
കിം വിസ്മൃതം പങ്കജബാണ ലീലാ
ശൃംഗാരയോനിര്‍ജ്ജിതനീതിമത്വാം
ശൃംഗാരമൂര്‍ത്തേ ! രതിമസ്മൃതസ്ത്വാം. (37)

ശ്രുത്വാഗിരം കാമവശസ്യ ഭര്‍ത്തു–
ര്‍മ്മാദ്രീവസാതസ്മരണോന്മദപ്പാം
അവേഷ്ടയത്തസ്യ ഗളം സ്വദോര്‍ഭ്യാം
ദൂതീവതം മാരയിതും യമസ്യ. (38)

ഗദ്യം — അഥസാ പരസ്പര പരിരംഭണ പരിഭ്രമ വിഭ്രംശിത ദുക്കൂലഹാരവലയാ കുചയുഗള പാടീരപങ്കാലംകൃതരമണവക്ഷോദേശാകിരവികരൽപ്രസൂനസന്ദോഹാ പ്രണയ കൂജിതമണിതശങ്കിത പാരാവതഹുങ്കാരപരമ്പരാ മകരധ്വജമഹോത്സവ മാരേഭേ.

രതിരണമുഖവീരപാനകല്പാ
ന്യലമധരാര്‍ദ്രമധു നിപായയന്തി
അഥമണിത വിശേഷ തൂര്യനാദൈ–
രതനുതസാരതി സംഗരം സധര്‍മ്യം. (39)

അഥ നൃപതിരസൂനമോചയത്സ്വാ
നഖിലഗുരും ഹൃദി സംസ്മരൻമുരാരിം
അവിരതമതിസങ്കടാബ്ധിവാസ
ഗൃഹധനധാന്യ വിചാരവീതബുദ്ധിഃ (40)

താവത്തപസ്വി വനിതാഭിരച്ചൈ-
ർമ്മാദ്രീ ച ഭ്രമദ്വ്യഥിതസ്ഥലേവ
സാപത്ന്യ സാധു കരുണോ ഗിരീണാം
പ്രതിസ്വനൈർഗ്ഗഹ്വരവക്ത്രമുക്തൈഃ (41)

ഗദ്യം — തതോ മുനിപത്നീ സമാശ്വസിത ചിത്താ മാദ്രീ തത്ര ദാരുമയീം ചിതിം ചിത്വാ ഭർത്തുഃ കളേബരം തസ്യാംനിധായാഗ്നിമുജ്ജ്വലന്തീ പതിവ്രതാധർമ്മം ദർശയന്തീ നിജശരീരമപ്യദാഹയൽ.

നൃപതിരഥ കുടുംബിനീ നിതാന്ത-
പ്രണയ വിലാസ വിശാലഹൃത്സ്വഭാവാ
സരഭസമഗമൽസുരേന്ദ്ര ഗേഹം
പരിവസിതാമര സുന്ദരീനികായം (42)

നാശിക്ഷയദ്ദണ്ഡധരോപി പാണ്ഡും
ഗണൈർവലാരിസ്തമപൂജയത്സ്വൈഃ
ജായാപ്രദാനാദിവനഷ്ടപാപം
സ്വലോകതുഷ്ടിർന്നജനസ്യകസ്യ. (43)

വാർത്താം ജനോക്താംച നിശമ്യ ഭർത്തു-
ർത്താപവൃദ്ധാ തത്ര സമൈധതാപ്യത്രേഃ
ഭർത്താരമുദ്ദിശ്യ ച കാര്യശേഷം
കൃത്യം സപത്നീഞ്ച തയോസ്സ്വധാഭിഃ (44)

ഏകാകിനീ സാ വിപിനേ കുമാരൈ-
രേകാന്തലീലാ രസികാനശക്താ

ഏകാന്തസൌഖ്യം യുഗപദ്ധരിണ്യാ-
മേകാന്തധാമ്നീവമൃഗീദൃശോദ. (45)

വാക്യം—"അഥസാ കുന്തീ താവന്നിജകൎമ്മഫലാനുസാരിണ മേതാം ദശാമിതിസസ്മാര."

പിതുഃ കരാംഭോജപരിസ്തൃതാസു
പ്രവാളശയ്യാസു സുഖംശയിഷ്ണുൻ
ഏതൈശയിഃഷ്യകഥമദ്രിപൃഷ്ഠേഷു
സത്വാധിവാസേ വനദേവതേവ. (46)

ഭർത്ത്രാപുരാസമമഹം കുരുരാജധാന്യാ
മുത്തുംഗസൌധമൃദുതല്പതലേശയാനാ
ഏതാം ദശാം നിജ വികൎമ്മഫലപ്രദാത്രീം
നൈവാസ്മരം ഹൃദി വിരുദ്ധമദാകുലചിദോ. (47)

പ്രത്യൂഷകാലപഠനീയമുകുന്ദഗാഥാ
പാഥേയഭോഗമഹിമാസ്മി വനേചരന്തീ
സ്വപ്നോപമാന നിജ സംസൃതിവാസനാന്ധ
സ്സ്വാന്തപ്രശുദ്ധി നിപുണാം വിപദംഹിമന്യേ. (48)

ഗദ്യം—ഇതി സായാദവീ വിവിധവിധ സങ്കടാനുഭവസംജായമാനാത്മജ്ഞാനാനലജ്വാലാശലഭായിത സംസാരബന്ധാ നിജകൎമ്മവിപാകഹൃദന്തര നിരന്തര ദുരന്ത ദുരിത ദൂരീകരണ പടുചരണാരവിന്ദമിന്ദിരാരമണമിന്ദീവരശ്യാമളം ഹൃൽ പുണ്ഡരികസംസ്ഥം പുണ്ഡരീകാക്ഷംസ്മരന്തി കാന്ത്യപിദിനാന്യനൈഷിൽ.

സ്നേഹാനുബന്ധകലയേവ മുനിം കദാചി-
ദ്വ്യാസം മഹാശ്രുതി വിഭാഗകൃതാവതാരം
ആയാന്തമീക്ഷ്യ നികടം വികടപ്രഭാവം
കുന്തീതദാസ്മൃതനിജാപദമേവം ബഭാഷേ. (49)

ഭോ സ്വാഗതം കുരുനൃപാല കുലാബ്ധിവൃദ്ധി
പ്രക്ഷിപ്തബീജ, പരിപാലയതൽകുലീനാൻ
ഏതാൻ വിചാര്യസുരനായകജന്മഭാജഃ
ക്ഷേമായശാധി ഭഗവന്മുനി ശുദ്ധബുദ്ധേ! (50)

നിശമ്യതദ്വാക്യമനന്തരംസ-
സ്സമാധിജജ്ഞാനദൃശാ കുമാരാൻ
വിജ്ഞായ വിശ്വേശ്വരലോകരക്ഷാ
സാഹായ്യകൃത് ഭൂരിതി താനവോചൽ. (51)

ഹരിരിഹകൃപയാ നിജപ്രഭാവൈ
സ്സുമുഖിതയാഗ്രജപുത്രതാം പ്രപന്നഃ
പ്രഭുരപിഭഗവാൻ സുതൈർധരായാഃ
പ്രശമയിതുംധുരമർത്ഥിതോവിധാത്രാ. (52)

ഗോപാല നന്ദനമമും കഥയന്തികേചി-
ദ്വേദാന്തമൃഗ്യമിതരേനിയമോപലക്ഷ്യം
അന്യേചയോഗിവരമാനസരാജഹംസ-
മന്യേ പ്രപന്നജനകിങ്കരമന്തികസ്ഥം. (58)

ഏനംഭജസ്വഭുവിസംസൃതി നാമധേയ
ഗ്രീഷ്മാർക്കതാപശമനോചിതകാളമേഘം
ഗോവിന്ദമിന്ദുവദനം സരസീരുഹാക്ഷം
ക്ഷേമാപദാനമഖിലാത്മനിഗൂഢവാസം. (54)

ഗദ്യം—അഥസാവ്യവസനപടുനാ വ്യാസേന വ്യവസ്ഥാപിതാവസ്ഥാ സംസ്ഥീയമാനാത്മവ്യസനാ തത്രത്യേനശതശൃംഗേ മുനിനാ നിർദ്ദിഷ്ടമാർഗ്ഗാ ഹസ്തിനാഖ്യാംപുരീമഭിസസാര.

ആലോകയന്തീ കുരുരാജധാനീ
ഗംഗാനദീതാമപ്യവരോചമാനാം

പാണ്ഡ്യം വിനാത്മാനമിവാഗ്രകണ്ഠ-
പ്രരിക്ഷതമാംഗള്യനിബദ്ധസൂത്രാം. (55)

തതഃ പൃഥാദേവമസന്നിധാനേ
സമർപ്പയാമാസസുതാൻ കിശോരാൻ
ജഗ്രാഹതാൻ സ്നേഹവശിസ്രുതാശ്രു
പ്രവർഷസിക്താൻ കരമാഢ്യ്കൃപാലുഃ (56)

പാണ്ഡോർന്നിരീക്ഷ്യ തനയാനതിമാനുഷീയ
പ്രാഗത്ഭ്യരൂപവിനയാദിഗുണൈകധാമ്നഃ
പൗരാഃ പരംപ്രമുദിതേകതരാജലക്ഷ്മീ
ഭാവ്യൈകഭർത്തൄനപമേനിതി ദേവജാതാൻ. (57)

ഇത്യൂർഗ്ഗൃഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശേ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ ചതുർത്ഥസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

പഞ്ചമസർഗ്ഗഃ

അഥാംബികേയഃ കൃതപൗഷ്ടികാനാം
പാണ്ഡോസ്സുതാനാഞ്ച നിജാത്മജാനാം
അകാരയൽ ക്ഷത്രിയജന്മയോഗ്യം
വിപ്രൈർവിധിജ്ഞൈരുപനീതകർമ്മ. (1)

അഥോ ധനുർവ്വേദരഹസ്യരത്നാ-
രത്നാകരം ഭൂപതിരന്വമംസ്ത
കൃപം ഗുരും തൽകുലബാലകാനാം
തദാശ്രിതാനാഞ്ച പരാർഭകാണാം. (2)

കൃപേ ച തസ്മിൻ കുരുരാജയാച്ഞാ-
ത്തുഷ്ടാശയേ ശിക്ഷയതി സ്വശിഷ്യാൻ
പാർത്ഥേഷു ചക്രുർദ്ധൃതരാഷ്ട്രപുത്രാഃ
സ്പർദ്ധാം സകല്പാം ന പണ്ഡിതേഷു. (3)

ഏതാൻ സമാനാഭ്യസനപ്രജാത-
ജ്ഞാനാധികാനിത്യസഹിഷ്ണവസ്തു
ഗുരോശ്ച ശിക്ഷാവിധി കൈതവാദ്വാ
മേധാവിശേഷാദിതി മനിരേകിം. (4)

ഏതൈരകസ്മാദ് ധൃതരാഷ്ട്രപുത്രൈ-
രനാദൃതഃ പണ്ഡിതമാനഭാഗ്ഭിഃ
യയൗ കൃപഃ സ്വാലയമാനതാസ്യഃ
സ്വാത്മാഭിമാനക്ഷയസങ്കടേന. (5)

ഗദ്യം—അഥ കദാചിൽ പാണ്ഡവേഷ്വസൂയാധനഃ സുയോധനഃ പവനസൂനുമജയ്യമപി കൈതവേനജയേയമിതി നിശ്ചിത്യ ഈശ്വര നിർദ്ദിഷ്ടകാലം സമീക്ഷമാണഃ ബാഹ്യതോലക്ഷണലക്ഷ്യം നിജക്രോധമശമയൽ.

ദുര്യോധനഃ പവനസൂനുമുപേത്യ ജാതു
ഹേ ഭീമ യാമി യമുനാം സലിലവിഹർത്തും
ആയാസി കിം ചിരവിഹാരപരിശ്രമഘ്നി
ദുഗ്ദ്ധാന്നമിത്യുപദിശന്നദദത്തദന്നം. (6)

മാധ്യാംദിനാപവനസൂനുമതഃ ക്ഷിതാരി-
ദ്വേഷസ്വഭാവമനപാശ്രിത ബന്ധുവർഗ്ഗം
വാതാത്മജേതി യമുനാമനയത്സകൂട്ടാ-
ദ്ദന്താവളേന്ദ്രമിവ ഹസ്തിപകഃ പ്രചണ്ഡം. (7)

വാക്യം—"അത്ര മാരുതിരേവം ജലക്രീഡാമതനുത".

ഉത്തുംഗഭംഗനിചയോല്പതനോത്ഥിതേയ
പ്രോന്മഗ്നതീരയുഗളാം യമുനാം സഭീമഃ
കൃത്വാ വിഹൃത്യ സുചിരം രുചിരം കരീവ
ശ്രാന്തസ്തതോƒബുഭുജേ വിഷമിശ്രമന്നം. (8)

ദുര്യോധനസ്തു നിജദത്തവിഷാന്നഭുക്തി-
ശ്രാന്തം നിബധ്യ നിശിതായുധഭിന്നമർമ്മം
കൃത്വാഥ ഭീമമുദകേ യമുനാപഗായാഃ
ചിക്ഷേപ മന്ദരമിവാശ്രുബലിഃ പയോധൌ. (9)

ഗദ്യം—തദവത്ത്രരാജമന്ദിരാങ്കണേഷ്വിതസ്തതോ വിഹരതി മുഹുർമുഹുർമല്ലലീലാഭിർധാർത്തരാഷ്ട്രാൻ പ്രഹരതി കേസരീവ ധ്വനിഹസ്തനിപാടിതമത്തമതംഗജമസ്തകനിർഗ്ഗതരക്തബിന്ദുഭിരങ്കിതശരീരേ, പുരാംഗനാനയനാനന്ദകരേ, മാരുതസൂനാവനിരീക്ഷമാണേ സതി.

ദുര്യോധനേന യമുനാംഭസി ഭീമസേനഃ
ക്ഷിപ്തഃ കിലേതി വിഷഭുക്തിവിമൂർച്ഛിതാത്മാ
ജ്ഞാത്വാഥ ബാലവചനൈർമ്മൃതവത്സകേവ
ഗൌസ്സുസ്വരം പ്രതിസുതം വിലലാപ കുന്തീ (10)

ഗദ്യം — തത്രതാവദ്വിദുരഃ കിംവദന്തിവിജ്ഞാതവൃകോദര ദശാവിവശാം കുന്തീമാശ്വാസയാമാസ തഥീതരത്ര്യയമുനാംഭസി സമീരണ നന്ദനേസതിനിമഗ്നേ.

തദ്ഗാത്രഭാരവിദളക്ഷിതിമണ്ഡലാധഃ
പ്രാപ്തം നിരീക്ഷ്യ മനുജം ഫണിരാജകന്യാഃ
ഭാവം ദധുസ്സ്മരഹൃതാത്മ വിവേകചിഹ്ന
മംഗാനാചിതം മകരകേതുമിവാക്ഷിരമ്യം. (11)

താസ്തംസമേത്യകുതുകാദഥമുക്തബന്ധം
കൃത്വാതദൈവയുഗപദ്വിഷ മോചനാർത്ഥം
കാരുണ്യലോലഹൃദയാലിലിഹുസ്തദംഗാ
ന്യാകർഷിതാ ഇവഹിജാംഗലികേന മന്ത്രൈഃ (12)

തംജാതബോധമഭിമന്ത്ര്യതദീയ ദുഃഖ
പ്രാരംഭഹേതുമനുജാദ്യരികർമ്മജാതം
വിജ്ഞായശീഘ്രമഥപന്നഗസാർവ്വഭൗമം
പ്രോചുസ്തദീയചരിതാനിചതാഃ കൃപാർദ്രാഃ (13)

വാക്യം — തതസ്സപന്നഗാധീശസ്താഭ്യഃതദ്വൃത്തംവിജ്ഞായതം ഭൃത്യൈരുപാന്തമാനയിഷ്യൻ സിദ്ധൗഷധമപായയൽ.

വാസുകിസ്തദനുമാരുതാത്മജം
ശാതകുംഭശതകുംഭസംഭൃതം
കുഞ്ജരാതിബലദംനിപായയ
ന്മാക്ഷികോപമരസം രസായനം. (14)

സപ്തരാത്രമധിവാസയൽസുഖം
തത്ര ഭീമമഹിരാജശേഖരഃ
ആത്മജൈസ്സഹവിഹാരലോലുപൈർ-
ന്നൂതനേന്ദുമിവഹൃദ്യവിഗ്രഹം. (15)

അഥാഷ്ടമേഹ്നി പ്രഹിതാസപത്ന്യാ
പ്രവാഹതോയേനകളിന്ദജായാഃ
ഉത്താരയന്തീമമഹീന്ദ്രപത്നീ
ഗാംഗേയവരിഷ്ഠം, നരലോകവീരം (16)

അസാവിശിക്ഷ്യാത്മജമാത്മവന്ത്യാം
കുന്ത്യാം ജഛാദാവിരഭൂത്സഭീമഃ
നിപീതലിപ്യൗഷധജാതകാന്ത്യാ
സമ്മോഹയൻ ചന്ദ്രികയേവ ചന്ദ്രഃ (17)

ഭരാജസാ പന്നഗരാജപത്നീ
ഹസ്തപ്രമുക്തം സമുഃപത്ന്യപുത്രം
ഭാകേവരാഹ്വാനനമുക്തമിന്ദും
ജ്യേഷ്ഠൽസ്നാസ്രവഷീകര രാജമാനം (18)

ദ്രോണം തതഃ സ്വാത്മജശസ്ത്രവിദ്യാ
ശിക്ഷാവിധൗ ശിക്ഷിതശിഷ്യവർഗ്ഗം
അകല്പയൽകൗരവ ചക്രവർത്തീ
മുക്തായുധപ്രത്യവഹാരദക്ഷം. (19)

സവാസനാസ്ത്രപമശിക്ഷയത്താൻ
ബാലാൻ ധനുർവ്വേദവിദാംവരേണ്യഃ
കൌന്തേജിഷ്ണുർധനുഷഃ പ്രയോഗം
ഭീമംഗദായാശ്ച ഭുജംഗകേതും. (20)

ഗദ്യം—ഏകദാസകുംഭയോനിഃ സ്വാംഗുഷ്ഠദക്ഷിണാം പ്രതി
വിഗൃഹന്തം കിരാതബാലമുദ്ദിശ്യ തസ്യാപസവ്യമംഗുഷ്ഠമവൃണോ
ൽ സോപിതഥേതിദത്വാ തേനാനുഗ്രഹീതഃ കിലയയൗ.

കാലേചതസ്മിന്നസകൃത്തദീയ
പ്രീത്യാത്മലാഭൈരഭിവാദിതാംഘ്രിഃ

സ കുംഭയോനിർന്നിജ ശിഷ്യവർഗ്ഗ-
സ്നേഹോത്തരം ഫൽഗുനമിത്യവോചൽ. (21)

വൃത്രാരിപുത്ര ഭവതാ ഗുരുദക്ഷിണാ മേ
വാഞ്ഛാനുകൂലമിഹ ദാതുമനസ്സ്മൃതാ ചേൽ
ദ്രുപദാഖ്യം ദ്രുപദമേവ വിമുക്തസത്വം
പാശപ്രബദ്ധമിവ കീശശിശും പ്രയച്ഛ. (22)

തഥേതി യസ്തം ഗുണബദ്ധഗാത്രം
സമർപ്പിതം വീക്ഷ്യ ജവേന പാദേ
പ്രഹൃത്യമുക്താനപദം കിരീടി
അരോധപർഗ്ഗേന്ദ്രഗുരും അപാംസ്ഥഃ (23)

കുംഭയോനിരവിവേകമാത്മനഃ
സാധുചിന്ത്യ ജളതാനതാനനഃ
മർത്ത്യമൂർത്തിരിവ രോഷനിർമ്മിതാ-
നിശ്ചലത്വമഭജൽ ക്ഷണാവധി. (24)

തതോയതക്രോധമനാഃ ക്രമേണ
ദ്രോണസ്സുരേന്ദ്രാത്മജമിത്യവോചൽ
ജിഷ്ണോ യശസ്വീ ഭവ ധർമ്മകർമ്മാ
ദത്താഭയസ്ത്വന്ത്വിഹമദ്യ കൃതജ്ഞഃ (25)

സ്വബലമിവ വിമുക്തോ ബന്ധനാദ്യജ്ഞസേനഃ
ക്ഷിതിഭൃദഥ മനസ്വീ പുത്രകാമേഷ്ടിമൈച്ഛൽ
വിജയവിതരണാർത്ഥം തത്ര കന്യാം സമീപ്സു-
സ്തനയമപി ബലിഷ്ഠം ദ്രോണഹന്താരമേകം. (26)

വാക്യം—"തതഃ കദാചിദ് ധൃതരാഷ്ട്രഃ സബാഹ്യാഭ്യന്തരതോഽപ്യന്ധഃ പുത്രസ്നേഹവശാൽ സഹജസുതാൻ മാത്രാസഹ വാരണാവതാഖ്യേ കസ്മിൻ ദേശേ നിവസിതുമാജ്ഞാപയാമാസ."

തത്രക്ഷിതീശസ്തനയാനവർത്തി-
ക്ഷോഭാഗ്രഹേ പാണ്ഡുസുതാൻ ദുരാത്മാ
അവാസയച്ചിപ്പി നിഗൂഢബുദ്ധി
പ്രവാസഗേഹേ പിഹിതാന്തഃപ്രമോദം. (27)

മന്ത്രാസമം തത്ര മനസ്വിനസ്തേ-
ലാക്ഷാമയേ തത്ര്യതുമലമിത്യ
തേജോമയം സസ്വനമൂഷകം ബൈരേസ്വിൻ
പ്രാണാനുവാസൻ സഹപാണ്ഡുപുത്ര്യം. (28)

അന്വീക്ഷ്യ തസ്മിൻ നിവസത്സു ഗേഹേ
പുരോചനം തൽഗൃഹദാഹകാമം
ഹത്വാ f നിരേത്യ: സുരംഗോപരോപാ-
ന്തരേ പശ്ചലതാമിവ പൃഥ്വീജോന്യ. (29)

തേനാഗ്രഹാമധ്യേ നിഗൂഢമാർഗ്ഗ
പ്രോത്തീർണ്ണഗംഗാസലിലോർമ്മിമാലാ:
വനം സമേതാവിവിശുർഹിഡുംബ-
പ്രക്ഷ്ടതസത്വാസ്ഥിനിരുദ്ധവർത്മ. (30)

സമസ്ത്യശബ്ദശ്രവണപ്രബുദ്ധ:
സപ്ത്നോത്ഥിത: ക്രവ്യഭുജാം ഹിഡിംബ:
ന്യയുങ്ക്ത താനാനയിതും കനിഷ്ഠാം
കൃത്യാമിവബ്രഹ്മകുല പ്രജാതാൻ. (31)

ഗദ്യം—അഥസാ ഹിഡുംബി നിജസോദരജ്ഞതാമാദരേണ ഗ്രഹി്ണാനാനസഹസാവക്രനിക്ഷിപ്ത മൃഗമൃഗ ധിര ധാരാ പരിഷിച്യമാനകളേബര പരിവിന്യാസോത്ഥധൂളിധൂസരിത വാരിവാഹാ നിഷ്ഠുരാട്ടഹാസ കാവിത്ത്രിവിഷ്ടപവിഷ്ടരച്യുതവിഷ്ടപാധിശാതേഷു സമീരണസൂനമാലോക്യതിസസ്മാര.

അംഗാനി താപയംകിമദ്ഭുതമനംഗഃ
ക്ഷോണ്യാം കളങ്കച്യുതശീതഭാനോഃ
സ്രഷ്ടുഃ സ്തുതേഃ കൗതുകസാരരൂപഃ
കിം വാ കുരംഗേക്ഷണദൃഷ്ടിമാരഃ (32)

വാക്യം — "അഥ സമരാക്ഷസീതംവൃക്ഷസ്യന്തി"

മായാവിനീസാ നിജമേഘരൂപം
സന്ത്യജ്യസൗമ്യാശ്യനിവാസമൂർത്തിഃ
ഭൂത്വാഥ മന്ദാക്ഷനതാസ്യനിഷ്യ
മന്ദസ്മിതാ മാരുതിമേവമൂചേ:— (33)

വാക്യാ — കോഭവാനത്ര നിശായാമുഗ്രരാക്ഷസനിവാസേ കിമർത്ഥമാഗതഃ ഇതിപ്പൃഛന്തീം നിജാവസ്ഥാം മാരുതിം പ്രത്യവോചൽ" തതശ്ച, സൈവമേവമവോചൽ.

ഭോ മാരുതേ ത്വം വനിതാജനചിത്തഹാരി
പ്രേമസ്ഫുടമേവലളിതസ്മിതദൃഗ്ഭിരേഭോ
പുഷ്പായുധസ്സപദി വജ്രനിശാതബാണൈഃ
സന്താപയത്യാശലമാമഘൃണസ്ഫുടത്തേ. (34)

ഇതിസ്പൃഹന്ത്യാം നിജപാർശ്വചാരി-
ക്ഷോമാധിവാസാത്മജനം കുമാരം
ഉല്ലാദയാമാസഘടോല്ക്കചാഖ്യം
ഭീമഃ കരേണൂമിവവാരണേന്ദ്രഃ

അഥ നിരീക്ഷൻസഹസാഭഗിന്യാഃ
പ്രത്യാഗമം നിർഘൃണവാൻനിശാടഃ
അകാരണാത്യന്തവിളംബനക്രു-
ത്സാഞ്ജാതശബ്ദോ മൃഗയാംചകാര. (36)

ഗദ്യം—തതസ്തസ്മിന്നരണ്യേ ഗിരിതടകടിലതാകുഞ്ജകന്ദ ന്തരേഷുപരിപിഷ്യൻ തത്രൈകത്രതാം മാരൈരശ്വേതൃാശപാസയ ന്തം മാരുതി മാലോകയാമാസ. തദ്യഥാ,

അഥാഹിഡുംബസ്തനിതാട്ടഹാസ-
പ്രക്ഷുബ്ധസിന്ധു കേകരാകുല :
അഭ്യുല്പപാതാതിജവേന ഭീമം
ബാല്യാദിവാത്തുരവിമാംജനേയ : (37)

സാംവർത്തനീലാംബുദഭീമഗാത്രം
വിദ്യുജ്ജടാച്ഛൂഢമഹാഭിയാന്തം
അമാരയത്തംഗദയാസ ഭീമ :
പുരന്ദരോവൃത്രമിവോഗ്രവീര്യം. (38)

വാക്യം—"തത : പ്രാതരേവ"

പഞ്ചാസവ : പഞ്ചശരീരഭോജ :
പഞ്ചായുധസ്യേവകിരാതിഭിസ്ത
അധ്യാഹൃതാ വിസ്മയവിസ്തൃതാക്ഷി-
പ്രവീതശേഷായയുരേകചക്രാം. (39)

തത്രാഥകസ്യാതിഥയോബഭൂവു
സ്തേവേത്രകീയസ്യബകാന്നദാത്തു :
ദ്വിജസ്യസന്ത്യക്തനൃപാർഹവേഷാ
സ്തഥാപിവക്ത്രശ്രിതരാജലക്ഷ്മ്യ : (40)

വാക്യം— "തത്രതാവദയുതായുതപ്രസ്ഥപരിമാണതണ്ഡുലപചിതാന്നമുപദംശയുക്തംപിശിതാശനായ ബകായ ശകടശതമധിരോപ്യനയന്തമാത്മജം വീക്ഷ്യവദന്തീംവിപ്രഗോഷ്ഠമാശ്വാസയന്തി കുന്തീത്യവോചൽ.

പുത്രൈരഹംപഞ്ചഭിരംബനിർജ്ജര-
പ്രസാദജാതൈരനവദ്യ വിക്രമൈ :

ദേശാൻചരന്തിതനയേഷുരാക്ഷസം–
ദേകേനരക്ഷ്യ തവ നന്ദനം സതി. (41)

ഭീമഃസ്വനികടധർമ്മചര്യയാക്ഷേമമുപഗതിനഃ ക്ഷണാദതഃ
വിപ്രസൂനുമവരാക്ഷസാധമാദബ്രവീദിതിമതൽസ്വതംപീഡാ.

മാരുതിസ്സദനമത്ര ശാസനം
മാനയൻശകടമന്നപൂരിതം
കാനനാന്തമുപനീയ ഭുക്തവാ–
നാജുഹാവ മനുജാശനം തഥാ. (43)

നീതമേഹി തവ ഭോജനം മയാ
ഭുക്തശേഷമിദമയി ഭുങ്ക്ഷ്വ ജള!
ഭീമവാചമിതി ചിന്ത്യസാരവഃ
ഫേരവോഹരിമിവാഭ്യയാദ്ബകഃ (44)

ഗണ്ഡശൈലമിവ ശീഘ്രപാതിനം
ചൂർണ്ണയൻസ്വശരയാഥ രാക്ഷസം
മാരുതിസ്സമരജ്യമാലയം
വൃഷ്ണിരാഡിവ ബകം രുഷാഹരിഃ (45)

ഏകചക്രാംതഥാഭീമോഽപ്യപചക്രാംസ്വയം ജനാം
ചക്രേ ശങ്കിതമായഥാസിദ്ധാശ്രമാടവീം. (46)

വാക്യം—“പ്രാക്പാർത്ഥഗ്രഹഭക്ഷിണോഽനന്തരം കശ്ചിദ്ദ്രുപ
ദേ മേധാധ്വരം കൃതവതി”.

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നഃ പ്രഥമമഭവദ്യജ്ഞസേനസ്യ യജ്ഞേ
പശ്ചാൽകന്യാമദനരചിതാകാപി മായേവ ഹൃദ്യാ
പാത്രാഭാവേ സതി ജഗദുപുരാദ്യജ്ഞസേനസ്സുതായാഃ
കാന്തം ഭൂതസ്ഥനിരാചിനോല്പകന്യാദേഹേ ക്ഷമം. (47)

വാക്യം_പാണ്ഡവേഷ്വേദ്രുപദീയസ്യവേശ്മനിനിവസത്സുകദാചിൽ

കൃഷ്ണാവിവാഹേക്ഷണജാതമോദ_
പ്രയാതനാനാജനവക്ത്രമുക്ത:
കോലാഹല: കോപിവിവേശതേഷാം
മുത്സാഹജ: ശ്രോത്രഗുഹാന്തരേഷു. (48)

നിശീഥവേളാകളഭാവഭേദ_
സപര്യ്യേഷുയേഷുപ്രഥിതാത്മകീർത്തി:
യുധിഷ്ഠിരസ്താൻപഥികാനപൃച്ഛൽ
കേയാത്രവന്ത: കുത: പ്രയാഥ. (49)

വിപ്രാദിവർണ്ണേഷുശരീരഭാജ:
സർവ്വേവയം ദ്രുപദതത്രയാമ:
യത്രാർജ്ജുനാപായശരവ്യഭേദ
പ്രോദ്ദാമഹർഷീക്ഷ്മാദ്രുപദസ്യരാജ്ഞ:. (50)

ഏതർഹിതൽപാർത്ഥപുരസ്സരോസൗ
ധനഞ്ജയോല്കോർച്ചിവിലക്ഷിതാഭാ
ഗംഗാതടം ചിത്രരഥാഭിനത്യൽ
സ്ത്രീരത്നജുഷ്ടം സഹജൈ: പ്രപേദേ. (51)

അമീഷുകേമത്തമിഹാസ്മദീയൈ_
സ്സൈപരപ്രചാരാവസരം നിരസ്യ
രേഖ്യാഗതാജ്ഞ്യുദിതാത്മരാജ:
കിരീടിനം ചിത്രരഥോരുരോധ. (52)

തതോമിഥശ്ചിത്രരഥാർജ്ജുനൗതൗ
ഘോരാരണം ചക്രതുരദ്ധ്യാമം
ഹിതാജയാശാം സുരയാഗയക്ഷം
വഭ്രേസവിതൃപൃഥ്ലതനൂനം. (53)

വാക്യം—"തതസ്സഗന്ധർവ്വഃ പൃഥാസുതനന്ദനായ സ്വായത്ത വിദ്യാമുപദിശന്നഥതത്രാന്തർദ്ദധേ."

വൈവാഹികക്ഷണസമാഗതരാജരാജ-
പ്രോത്തുംഗസൗധനികരാം മണിതോരണാഢ്യാം
പാഞ്ചാലരാജനഗരീം വിവിശുസ്തതസ്തേ
സാരംഭമിന്ദുമുഖിനർത്തിതവാരവധൂവിലാസം. (54)

കൃഷ്ണാമൃദുസ്മിതകടാക്ഷവികാസലീലാ-
സമ്മോഹിതക്ഷിതിപവൃന്ദവിചിത്രചേഷ്ടാം
ഉത്സാഹവന്നൃപവിക്രമവീക്ഷണോത്കാം
സംസ്ഥാപിതധ്വജവിലംബിതസൂക്ഷ്മലക്ഷ്യാം. (55)

അഥ വിപ്രവേഷധൃത്സ്വേഷു പാണ്ഡവേഷു മിളിതേഷു ച
കൃതേഷു വാദ്യഘോഷേഷു കാലേ മൗഹൂർത്തികോക്തവൽ (56)

യജ്ഞസേനസ്തദാ പുത്രീം സർവ്വാഭരണഭൂഷിതാം
സഖീജനയുതാം കൃഷ്ണാം രംഗഭൂമിമവേശയൽ. (57)

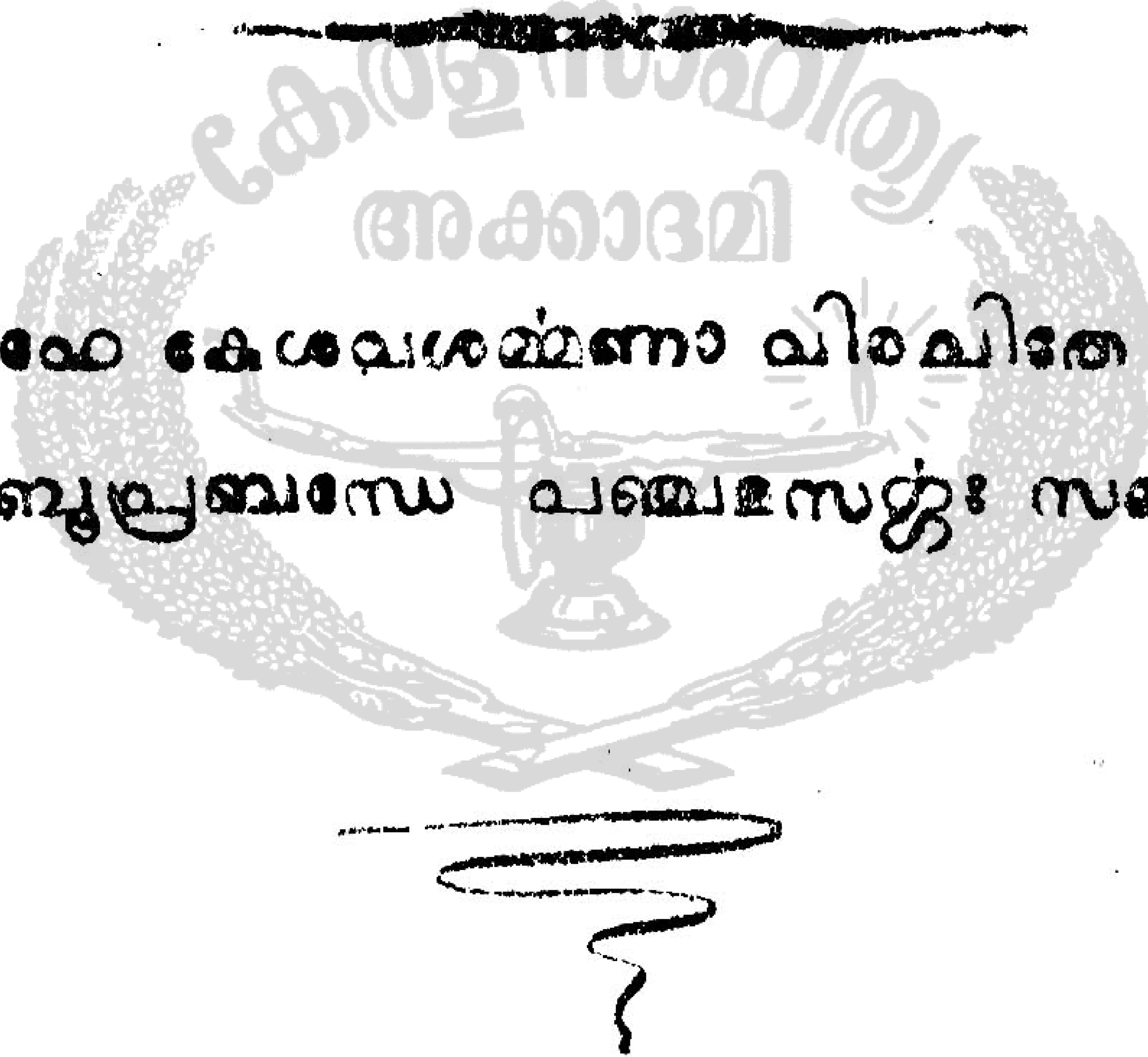
ലക്ഷ്യപ്രഭേദധൃതകാർമ്മുകഭാരഭഗ്ന-
സ്വാന്തേഷു ഭൂപനിചയേഷു കുമാരിനിന്ദാഃ
ധൃത്വൈവ ചാപമമരേന്ദ്രസുതഃ കിരീടീ
ചിച്ഛേദ ലക്ഷ്യമഥ തന്നൃപപൗരുഷം ച. (58)

കൃഷ്ണാ സപദ്യഖിലഭൂപവരേഷു ലജ്ജാ-
നമ്രാനനേഷു കൃതമംഗളവാചകേഷു
വിപ്രേഷു രത്നഖചിതാം വരണാർത്ഥമാലാം
കണ്ഠേ സമർപ്പയദനിന്ദ്യമർജ്ജുനസ്യ. (59)

വിപ്രാഗ്രഹീന്നൃപസുതാമിതി ഭൂപതിഷു
രോഷാകുലേഷു രണമുക്തശരാവളീഷു
നിർജ്ജിത്യതാൻ നൃപകുലാനനയൽ കിരീടീ
കന്യാം സുധാമിവസുരാൻവിനതാത്മജഃ (60)

പാർത്ഥാസ്തതസ്തേപ്രണിപത്യമാതരം
പ്രോചുഃ കലാലാമയഭാഗസംസ്ഥിതാം
അംബോതിരസ്കൃതാദ്രുപദേന്ദ്രജന്മനാ
കിരീടിനാലക്ഷ്യവിഭേദകാരിണാ. (61)

അജ്ഞാതവംശാർത്ഥതയാസവിത്ര്യാം
സമാനമാജ്ഞാപ്യനളങ്ങ് ക്ഷപമേതാം
ഇതി ബ്രുവന്തഃ പ്രമിതികൃത്യമൂഢാ-
നംശംസയദ്വ്യാസമഥാമുനിസ്താൻ. (62)

ഇത്യൂർദ്ധ്വഗേഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ പഞ്ചമസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

ഷഷ്ഠസ്സർഗ്ഗഃ

അഥാംബികേയഃ ക്വഥിതാനയിഷ്യൻ
പാർത്ഥാൻസ്വലാക്ഷാനിലയാഗ്നിമുക്താൻ
പ്രാവാസയൽസ്വസ്യ വിഭക്തരാജ്യേ-
ഷ്വല്പായതേഷ്വേവ മരുസ്ഥലീഷു. (1)

യുധിഷ്ഠിരസ്തത്ര നൃപോഽഥമേനേ
കൎത്താ പുരീംശില്പവിശേഷരമ്യാം
സാഹിത്യവിദ്യാകുശലഃ സ്വകീർത്തിം
സൽഗ്രന്ഥനിർമ്മാതൃതയേവശസ്താം. (2)

ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥേ നൃപതിരകരോദ്ധർമ്മജന്മാ സുധർമ്മാ-
സാമ്യാപന്നാന്നിരവധി ഗുണൈരന്വിതാംരാജധാനീം
പശ്യന്ത്യസ്താം കുതുക വിപുല വ്യാവൃതിസ്തംഭിതാക്ഷ്യഃ
സംഗീയന്തേ ത്രിദശവനിതാജന്മനേത്യുന്മിഷന്ത്യഃ (3)

കൃഷ്ണേനസാർദ്ധം നിവസൽസുതേഷു
തസ്യാം യഥേഷ്ടം ക്വ ചിദാശ്രയാശഃ
ഭിക്ഷാം യയാചേ ദ്വിജരൂപധാരീ
ധനഞ്ജയം ദാതൃനമസ്കൃതാംഘ്രിം. (4)

തഥേതിതം മോദയതിദ്വിജാഗ്ര്യം
ധനഞ്ജയേ സോഽപി ധനഞ്ജയോസ്മി
ഉൽകൈതവമേവോഷ്മള ഭീഷ്മരൂപം
സന്ദർശ്ശയന്നഗ്രത ആവിരാസീൽ. (5)

വിദ്യുല്ലിശംഗാംബരമഗ്നിനിഷ്യ-
ന്മയൂഖ സാന്ദ്രോഹ ജടാ കലാപം
വ്യാത്താനനം ഖഡ്ഗകരാളജിഹ്വം
ദംഷ്ട്രാരുചിധ്വസ്തതമോ വികാരം (യുഗ്മകം) (6)

ആലോക്യതദ്രൂപമദൃഷ്ടപൂർവ്വം ചചാലലേശംനമഹേന്ദ്രസൂനുഃ
ധീരത്വമേതദ്ധിവികാരബീജേ ജാതേപിഹൃദ്വിക്രിയതേനയസ്യ.

ഭക്ത്യാനതാംഗസ്യ ധനഞ്ജയസ്യം
"വൃണീഷ്വകാമാനഖിലാൻ ഹുതാശ" !
ഇതി ബ്രുവാണം ക്ഷതഗാത്രജോഷ്മാ
ഹുതാശനസ്തം പുനരേവ മൂചേഃ— (8)

"ദിധക്ഷുരസ്യാർജ്ജുന ഖാണ്ഡവാഖ്യം
വനം ഹി നാനാവിധഭക്ഷ്യയുക്തം
ഘണാദ്ധിമേഘൈരമൃതാശനേന്ദ്രഃ
സ്വം സേചയന്നുഗ്രതരൈർന്നിതാന്തം". (9)

ഗദ്യം—ഇതി ഹുതാശന വചനേന വിജയഃ സ്വവിജയ നാമധേയമന്വർത്ഥീകർത്തുമിവ സാരഥ്യാചിതേന ഹരിണാ വാനരധ്വജം രഥമധിരുഹ്യ ഖാണ്ഡവോപകണ്ഠമുപവിശ്യാംബുദുർഗ്ഗമം ശരപഞ്ജരം കൃത്വാ തമേവമവോചൽ.

"അനാകുലം ഭുങ്ക്ഷ്വ വനം ഹുതാശ
രംഭാദിമാധുര്യ്യപദാർത്ഥജുഷ്ടം
പ്രസൂനനിഷ്യന്ദമരന്ദധാരാ
സംയോഗസ്വാദൂദകമിത്യവോചൽ. (10)

തതോദഹത്യാശു കൃപീടയോനൌ
വനം നിരോധശ്രമമൂർച്ഛിതേന്ദ്രഃ
അമോചയത്തക്ഷകമാശ്രിതാംഘ്രിം
മയഞ്ച ജിഷ്ണുഃ ശരണം പ്രപന്നം. (11)

തതഃ പ്രമോദാർണ്ണവ വീചിമഗ്ന-
സ്വാന്തഃ കൃശാനു ക്രശിതാത്മതാപഃ
ഗാണ്ഡീവമശ്വം കവചം രഥം ച
ദോവഭേദ്യം വിമതൈരമുഷ്മൈ. (12)

ജിഷ്ണുസ്തതഃ കൃഷ്ണപടപ്ലവസ്ഥഃ
പ്രോത്തീർണ്ണസത്യോദധിരർദ്ദിതാരിഃ
കൃഷ്ണേന സാകം നിജരാജധാനീ-
മവാപ വീരൈർഗ്ഗദിതാത്മകീർത്തിഃ (13)

ഗദ്യം—തതഃ കദാചിദപി മയശ്ചാശ്രയാംശഭീതമാത്മാനം മോചിതവന്തം ആശ്രിതവത്സലമർജ്ജുനം സൽകർത്തും സ്വധർമ്മസദൃശം കാമപി സഭാം തത്ര ചകാര.

തസ്യാം നിഷണ്ണമന്യൈർഹരിണാപി സാകം
ധർമ്മാത്മജം ദ്വിജഗണൈർദ്രുപദേന്ദ്രപുത്ര്യാ
ദ്രഷ്ടും ജനഃ സപരിവാരമഗാത്സഭാം താം
ദുര്യോധനഃ സ്ഥലജലഭ്രമദാം മദാന്ധഃ (14)

മന്ദഃ ക്വചിജ്ജലധിയാ വസനം പ്രഗൃഹ്ണൻ
രത്നസ്ഥലീഷു മണിനിർമ്മിതകൂപതോയേ
ഉത്താനിതസ്ഥലധിയൈവ പപാത സാർദ്ധം
കൃഷ്ണാം മൃദുസ്മിതമവാപ്യ യയൗ സലജ്ജഃ (15)

യാതേ ച തസ്മിന്നവമാനജാതക്രോധാകുലേ ധർമ്മസുതാദയസ്തേ സഞ്ജാതചിന്താനമിതാ ബഭൂവുർഭീമം വിനാ തൽകൃതകർമ്മതുഷ്ടം.

ഗാന്ധാരകർണ്ണാദിദുരാശയൈസ്തൈഃ
സകൈതവദ്യൂതനിയോഗിതോ ബലീ
അക്ഷായ പാണ്ഡോസ്തനയം സമാഹ്വയൽ
സുയോധനഃ ശുല്കഗ്രഹിതകാഞ്ചനഃ (17)

തതോതിധർമ്മാത്മജധാർത്തരാഷ്ട്രയോ-
രക്ഷൈർജ്ജയേച്ഛോസ്സ്പൃഹയാ ദിവ്യതോർദ്രുതം
ഗാന്ധാരകാപട്യഹൃതാത്മഭൂധനഃ
പരാജിതോഭൂൽ പിതൃരാജനന്ദനഃ (18)

ഗദ്യം — താവദേവ പാഞ്ചാലാനാ പരാക്രമേഷു പഞ്ചസുപാ ണ്ഡവേഷു മിഷത്സു ദുര്യോധനാജ്ഞയാ ദുശ്ശാസനേന രജസ്വലായാഃ കചഗ്രഹണ വസ്ത്രാപകർഷണാദി വിവിധ വിഃധാപദ്രവോപദ്രുതാ സാ കൃഷ്ണകാരുണ്യാദപ്രസാദാനവസാനതാം ശുഷ്കദരിതേനതേനാമോചിതകൈവസ്യാചതൽകൃതാവമാന സങ്കടാൽ ധാർത്തരാഷ്ട്രാദീനവമശപൽ.

യൂയം വൃകോദരഗദാഹതിഭിന്നമർമ്മ
ത്യക്താസവോ യുധി രാപതിതാ ഭവേയുഃ
കർണ്ണോപി ശക്രതനയേഷു നികൃത്തമൂർത്തിഃ
പഞ്ചത്വമേതു ശകുനിസ്സഹദേവ ബാണൈഃ. (19)

ശപ്ത്വേതി സാ താനചിനോൽ പ്രതിജ്ഞാം
"ഗ്രന്ഥീകരിഷ്യാമി കചാൻ മദീയാൻ
വാതാത്മജോദഗ്രഗദാവിഭിന്ന-
ദുശ്ശാസനോരക്ഷതജൈർപ്രസിക്താൻ." (20)

അഥാവസദ്ദ്വാദശവത്സരം വനേ
ഗ്രാമേ നിഗൂഢം പുനരബ്ദമന്വിതഃ
ദാരൈരുദാരൈരനുജൈശ്ച ധർമ്മജഃ
സുയോധനേനൈവമശാസിദുർഹൃദാ. (21)

ഉപേത്യ തദ്ദ്വൈതവനം മഹീഭൃ-
ദ്വിപ്രാനശീത്യഷ്ട സഹസ്ര സംഖ്യാൻ
അന്വാഗതാൻ ഭാസ്കരതുഷ്ടിലബ്ധ
സ്വാക്ഷയ്യ പാത്രാന്ന ഭുജശ്ചകാര. (22)

തതഃ കദാചിത്തത്ര സമാഗതേന
വ്യാസേന നുന്നഃ പുരുഹൂതസൂനുഃ
ആഗത്യ കൈലാസമഥാശുതോഷം
തപശ്ചകാരേശ്വരമിഷ്ടസിദ്ധ്യൈ. (23)

തപസ്യഥ പ്രാണസമീരരോധ-
സ്തംഭായിതാശേഷ ശരീരഭാജി
ക്ലിഷ്ടേവമസ്മിൻ ത്രിദശാഃ കൃപാർദ്ര
സ്വാന്താഃ പ്രണമ്യോചുരിതി ത്രിനേത്രം. (24)

ജയ ജയ ജഗദീശ പാഹി ശംഭോ !
ഗിരിശഹിമാംശുശിഖാമണേനതാന്സ്മ
ജഗദിദമഖിലം ത്വയീശഭാതി
പ്രകൃതിവികാരമിവശാംബരേന്ദ്ര ജാലം. (25)

സകല ഭുവനസാക്ഷിണം വദാമഃ
പുരഹരസംസൃതി സംഗഹീന കിം ത്വാം
നഹി ഭവതി വൃഥാ തവാംഘ്രിസേവാ
സകൃദപി നിന്ദിത ജന്തുജന്മഭാജാം. (26)

ശ്രേയമിഹതപസാ / സ്തേ സവ്യസാചീ കൃശാംഗഃ
പ്രദിശ വരമമുഷ്മൈ വാഞ്ഛിതം ചന്ദ്രമൗലേ !
യദിനദിശതിലോകാസ്തത്തപോധൂമവാതാഃ
പ്രളയമുതഗമിഷ്യന്തിസ്മ ദീനാനുകമ്പിൻ. (27)

ഗദ്യം— ഇത്യമരഗണനിവേദിതാമരസൂനുസങ്കടഃ പരമേശ്വരസ്തന്മോദയൻ ഗൃഹീതശബരവേഷഃ പ്രമഥാർജ്ജിതഖേടോപകരണഃ പുളിന്ദമഹിളാവേഷയാ ഗിരീന്ദ്ര കന്യയാ സഹപുരന്ദരസൂനുമനുജിഘൃക്ഷുഃ തത്തപോവനമുപജഗാമ.

ക്രോധാകൃതിഃ കൗരവചോദിതോബലീ
മൂകാസുരസ്താവദുപേത്യ ഫൽഗുനം
തപശ്ചരന്തംസഹസാപ്രബോധയൻ
ഹന്തുംപ്രയത്നം സ ചകാരദാരുണഃ (28)

നിഷ്ഠാവിഘാതോദിതരോഷഭീഷണേ
ധനംജയേമുക്തശിലീമുഖേകിടൗ

കിരാതരൂപീ പരമേശ്വരോപി തം
വരാഹമുദ്ദിശ്യ മുമോച സായകം. (29)

കൈലാസനാഥാർജ്ജുന ചാപമുക്തൗ
ബാണാവമുഷ്യാനനഗുഹ്യലീനൗ
ക്ഷണാദഥാഽമാരയതാംബലിഷ്ഠം
മൂകാസുരം കൈതവകോലരൂപം. (30)

തതോമിഥോയം മമ ബാണഹതോ-
ത്യുമൂരുഷാന്ധൗ ഗിരിശേന്ദ്രപുത്രൗ
അയുധ്യതാം തത്ര പൃഥാസുതേന
പ്രഹരാദിതഃ ശസ്ത്രഗണൈർഗ്ഗിരീശഃ (31)

സംഗ്രാമം ഗിരിശകിരീടിനോസ്സുഘോരം
പശ്യന്തഃ കമലഭവാദിദേവസംഘാഃ
കല്പാന്തശ്വസനസമേധിതാബ്ധിഘോഷാ-
ധ്യായന്തശ്ചകിതധിയഃ സ്ഥിതാ ബഭൂവുഃ (32)

ന്യവാരയത്സാഗിരിജേതിപാർത്ഥം
നായം കിരാതസ്തരുണേന്ദുചൂഡഃ
ഏനം ഭജസ്വാഖിലവാഞ്ഛിതാർത്ഥ-
പ്രാപ്ത്യൈ പ്രകൃരൂപം ഭുവനൈകരൂപം. (33)

ഇത്യംബികാവാക്യനിബോധിതാർത്ഥഃ
പാർത്ഥഃ കൃതാർത്ഥോസ്യ കിരാതമൂർത്തേഃ
പാദാബ്ജയുഗ്മം പ്രതിഗൃഹ്യ ഭക്ത്യാ
തുഷ്ടാവ തം ശങ്കരമിഷ്ടമന്ത്രൈഃ (34)

ക്ഷമസ്വ മന്മൂഢതയാകൃതം പ്രഭോ
മമാഹമിത്യന്ധധിയാസുതാദിഷു
കുർവ്വൻമമത്വം ഭ്രമിതസ്ത്വദീയയാ
ദുരന്തവീര്യാതിശയൈവമായയാ. (35)

മായേശാനൗബ്രഹ്മവിഷ്ണൂപുരാതേ
മായാഗ്രസ്തൗപക്ഷികോലാംഗഭാജൗ
അന്വിഷ്യന്തൗവ്യോമധാത്ര്യോസ്തവാന്തം
ദൃഷ്ട്വാഽനന്തത്വാന്നഹിപ്രാപതുസ്തൗ. (36)

ഹാലാഹലം കിം ഭവതാനിപീതം
ഹേലാകൃതാംത്രാതുമിമാംത്രിലോകീം
ബാലസ്വഭാവാദ്യദനുഷ്ഠിതം മേ
കാലാന്തകക്ഷന്തുമതോഽർഹസിത്വം. (37)

ഏവം ഗൃണന്തം ഭഗവാൻ പുരാരിർ-
ധനഞ്ജയം പ്രാഞ്ജലിമഗ്രസംസ്ഥം
ഉവാചസസ്നേഹമുദ്ബുദ്ധഹാസ-
മാധുര്യദൂരോഝിത ഭക്തതാപഃ (38.)

കോദണ്ഡകാണ്ഡകൃതതാഡനഭിന്നമൗലി
ത്രുട്യക്ഷതക്ഷതജബിന്ദുകൃതാഭിഷേകൈഃ
പ്രീതോസ്മി ഫൽഗുനവൃണീഷ്വവരാനഭീഷ്ടാൻ
ദാസ്യാമ്യഹം വരദമാഡിതൈരഭേദ്യാൻ. (39)

വാക്യം—ഇത്യുക്ത്വാസഭഗവാൻ പാർത്ഥായ പാശുപതാദീൻ
ദത്വാപാർവ്വത്യാസഹതത്രാന്തർദധേ”.

ലബ്ധാഭിലാഷഃ സഃ ശശാങ്കചൂഡാ-
ന്നിവൎത്ത്യഹൃഷ്ടഃ ശതമന്യുസൂനുഃ
വിവേശതദ്വൈതവനം മനോജ്ഞം
ജ്യേഷ്ഠാനുജൈരാശ്രിതശൈലമൂലം. (40)

നിശമ്യപുത്രം വിജയം ഗിരീശ-
പ്രസാദലബ്ധാസ്ത്രമമർത്ത്യനാഥഃ
സകാലകേയാദിഹതസ്വകൗകഃ
സൂതം നിജംമാതലിമേവമൂചേ. (41)

ആനീയതാംജിഷ്ണുരിഹാദ്യമാതലേ
ശൗര്യപ്രതുഷ്ടേശ്വരലബ്ധസായകഃ
നിഹന്യതേയേനദുരന്തദുർമ്മദ-
ത്രിലോകനാശോദ്യത ദൈത്യസഞ്ചയഃ (42)

വാക്യം—"തതസ്സമാതലിരർജ്ജുനംസുരലോകമനയൽ".

തദാഗതം പാർത്ഥമമർത്ത്യവൈരി-
പ്രതാപജഗ്രീഷ്മനവീനമേഘം
ആശ്ലിഷ്യദോർഭ്യാംവലഭിന്മുദശ്രു-
പ്രസിക്തമൂർദ്ധാനമവോചദേവം. (43)

കാലകേയാദിദൈതേയൈർന്നിത്യംസമ്പീഡിതസ്യമേ
സാക്രന്ദനാഖ്യാസമഭൂദന്വർത്ഥാദ്യമഹാഭുജ ! (44)

തേഷാമുന്മത്തചിത്താനാംശൈലതുല്യശരീരിണാം
ഖണ്ഡനായോദ്യമം ജിഷ്ണോകുരുഷ്വശുഭമസ്തുതേ. (45)

വാക്യം—"ഇതി ഖിദ്യന്തം മരുത്വന്തമർജ്ജുനഃ സമാശ്വാസയന്നഥകാലകേയാദീൻ സംഗരായാജുഹാവ."

തതഃ കിരീടീദനുജാൻ സമാഗതാൻ
നികൃത്തകണ്ഠോരുഭുജാംഘ്രിമസ്തകാൻ
കൃത്വാരണേദണ്ഡധരാലയം നയൻ
പിതുർദ്ദദൗസ്വാസ്ഥ്യമമോഘവിക്രമഃ (46)

ഇന്ദ്രാനന്ദകരോജിഷ്ണുഃ സാന്ദ്രമോദയുതസ്തതഃ
സുരലോകശ്രിയംദ്രഷ്ടുമേകാകീപ്രയയൗബലീ (47)

വൃഷസ്യന്തീവൃഷം പുംസാ മുർവ്വശീസമലംകൃതാ
യയൗതമർജ്ജുനം ഗൂഢംദ്രഷ്ടുംബാധേവവർത്മനി. (48)

സന്ദർശയന്തീ വിജയന്തമുർവ്വശീ
മന്ദാനിലോദ്ധൂതസരോജസൗരഭം

കന്ദൎപ്പ വൈതാളികഭൃംഗകോകിലാം
മന്ദാരവാടിമനയൽസ്മരാൎദ്ദിതാ. (49)

വാക്യം—"അഥസാ നിൎജ്ജനാഗതമൎജ്ജുനം നിൎല്ലജ്ജം ചാടൂക്തി രേവമവോചൽ".

സൗന്ദൎയ്യനിൎജ്ജിത മനോഭവ ചാരുമൂൎത്തേ
വൃന്ദാരകാരി വിജയ പ്രഥിതാത്മകീൎത്തേ!
ത്വദ്ദൎശന ക്ഷുഭിത പുഷ്പശരായുധാൎത്താം
പാൎത്ഥാവമാമശരണാം ശരണാഗതാം ത്വാം. (50)

ഉൎവ്വശ്യാം യാചമാനായാമേവം മാതൃധിയാൎജ്ജുനഃ
അനാദൃതസ്തയാശപ്തഃ "ഷണ്ഡോഭവജവാദി"തി. (51)

വാക്യം—"അഥഗോത്രഭിൽപാദയോഃ പതിതമുൎവ്വശീ ശാപം നിഃവദയന്തമൎജ്ജുനമേവമബ്രവീൽ.

ഉത്തിഷ്ഠവത്സ വിജയ ക്ഷതവൈരിഭൂമൻ
ശാപോപിമാതുര സുഹൃൽ ഭവിതാനനൂനം
അജ്ഞാതവാസ സമയേ ത്വദ്രൂഹന്ദമേതി
നാമ്നാ ഭവാൻ ത്വരുൎഭുസ്ഥരസത്യസിന്ധും. (52)

സസാന്ത്വിതശ്ശക്രസുതസ്സ്വപിത്രാ
സ്വൎഗ്ഗായകശ്ശാഘിത ബാഹുവീൎയ്യഃ
യയൗ പുനൎഭ്രാതൃ നിവാസജുഷ്ടാം
ദ്വൈതാടവീം സ്വൈര നിവാസയോഗ്യാം (53)

തതസ്സമത്തീൎണ്ണവനാധിവാസ-
പ്രതിശ്രുത ദ്വാദശ വത്സരാസ്തേ
അജ്ഞാതവാസായവിരാടഭൂപം
ഗന്തും മനശ്ചക്രുരതൎക്കിതാശാഃ (54)

വ്യത്യസ്ത വേഷാഭരണാഭിധാന-
വ്യാപാരഭൃതാ അഥ പാണ്ഡുപുത്രാഃ
ജഗ്മുസ്സമേതാ ദ്രുപദേന്ദ്രപുത്ര്യാ
മാത്സ്യസ്യ പുരം ശാശ്വതശാന്തികാമം. (55)

താനാഗതാൻ വീക്ഷ്യ മഹാനുഭാവാൻ
സമ്പൂജ്യ വിപ്രാനിവ മാത്സ്യഭൂപഃ
യഥാക്രമം സ്വൈര നിവാസനാശ്യ-
ന്മാസ്ഗ്രമാൻ ധർമ്മരതിശ്ചകാര. (56)

തതഃ സ ധർമ്മാത്മജ മധ്യവാസയ-
ദ്രാജായതിശായിതമച്യുതാലയെ
മഹാനസാന്തേ വലലം വൃകോദരം
ജിഷ്ണും ച ഗാനാഭ്യസനേ ബൃഹന്നളാം. (57)

നകുലം സഹദേവഞ്ചാശ്വപശുപരിപാലകൗ
രേവരോധേ തതഃ കൃഷ്ണാം രാജഭാര്യ്യാനുജീവനീം
കദാചിദഥ മാത്സ്യേശാ, സഹോദര ഹിതൈഷിണീ
പ്രേഷയാമാസ സൈരന്ധ്രീം കീചകസ്യാന്നവാഹികാം.

വാക്യം—"സാതഥേത്യകരോൽ"

ഉപാഗതാം താമവലോക്യ കൃഷ്ണാം
കാമപ്രയുക്താസ്ത്ര വിദീർണ്ണചിത്തഃ
സ കീചകഃ സസ്മിതമാബഭാഷേ
ശ്യാമാം സ്വകീയാമിവ കാളരാത്രിം. (60)

വാക്യം—"തദനു സാ ച തമേവമബ്രവീൽ."

സന്ത്യംഗപഞ്ചപതയഃ ഖലു മേ ദിഗന്ത-
പ്രഖ്യാത പൗരുഷ പരാജിത ദ്വിവിനിതാഃ

തൽ കീചകാത്മമഥനം കദനസ്യ ഹേതും
ദ്ധം കുരുഷ്വധിയമാത്മഹിതേനയസ്യ. (61)

ഏവമാലോചമാനായാം
സൈരന്ധ്ര്യാം കാലചോദിതഃ
ബലാദാശ്ലേഷണം കർത്തു-
മാരേഭേ കീചകോ ഥതാം (62)

നയജ്ഞയാജ്ഞസേനീദ്രാ
ഗേഷ്യാമിത്യനവാദിതാ
കേസരി വദന ഭ്രഷ്ടാ
ഹരിണീവ ഭയാദ്ദ്രയൌ. (63)

ജവാൽ സമാസാദ്യ വൃകോദരം സാ
ന്യവേദയൽ കീചക ദുസ്സഹോക്തിം
സസാന്ത്വയിത്വാ ദ്രുപദേന്ദ്ര പുത്രീം
യയൌ നികേതം പ്രതി കീചകസ്യ. (64)

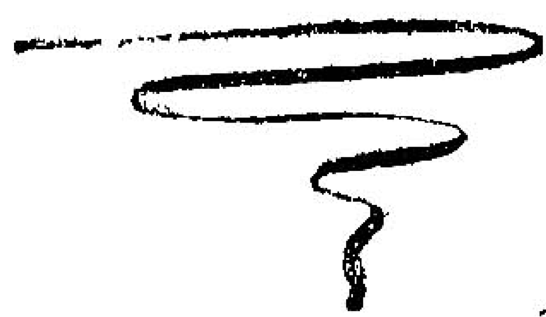
സങ്കേതശയ്യാശയിതം സ കീചക
സ്തം സ സ്വജേ ഭീമമുദഗ്ര വിക്രമം
അസൌ ച താവൽ പരിരംഭണോത്ഭവാ-
ദമാരയത്തം കലദൂഷണാശയം. (65)

വാർത്താതദാ കീചക മൃത്യുജന്യാ
വിവേശ ദുര്യോധന കർണ്ണരന്ധ്രം
മൃതഃ സ ചേ ദേവമരുൽസുതേനേ-
ത്യമന്യ താ സൌജ്ഞദാരവീഷ്ടവിൽ. (66)

തതോ നിശായാം ധൃതരാഷ്ട്രപുത്രാഃ
ത്രിഗർത്ത ഗാന്ധാരജയദ്രഥാദ്യൈഃ
അചൂചുരൻഗാഃ സഹമാത്സ്യപസ്യ
പ്രൌഢാ സുതാജ്ഞാതവിദിത്സയൈവ. (67)

അയുദ്ധ്യദേതാൻസഹമാത്സ്യസൈന്യൈഃ
ബൃഹന്നളാ മോചിതഷണ്ഡഭാവഃ
അമും കിരീടീതിനിബുദ്ധ്യതാവ
ന്നൃജ്ജഗ്മുരജ്ഞാതവസാധിതാർത്ഥാഃ (68)

വിരാടമൈത്ര്യൈ ച കലാഭിവൃദ്ധയേ
യുധിഷ്ഠിരോക്ത്യാ സ ധനഞ്ജയാത്മജഃ
പര്യഗ്രഹീന്മാത്സ്യസുതാമഥോത്തരാം
ഗുണൈണശ്ചയോഷിത്സ്വിവരാജസമ്പദം. (69)

ഇത്യൂർഗ്ഗഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശേ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ ഷഷ്ഠസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

സപ്തമസർഗ്ഗഃ

ശത്രുഭിർഭൃത്യനിർഭിന്നഭൂശപാശഗ്രന്ഥിമോചിതഃ
ധർമ്മജോഽഥമനോജ്ഞാക്രമോപായാംശ്ച വിമർശനൈ. (1)

ന കശ്ചാൽ സഹസാകർമ്മബുധസ്തൽസാധ്യസാധുവാ
നോഃചൽത്രിശങ്കുസ്സ്യാത്ഥിവത്തുദേദോലോചനാലസഃ

ഉക്തിപ്രത്യുക്തിഭിർഹേയസ്വീകാരാർഹാണിമദ്ധ്യഗഃ
കാര്യാണി നിർണ്ണയേദ്ഭൃത്യസമന്ത്രോവൃദ്ധസമ്മതഃ (3)

തസ്മാന്നനിശ്ചിനോമ്യേകഃ കൃത്യം മദ്ധ്യസ്ഥനിശ്ചിതം
വിനാതുരംഗഹർത്തേവദിലീപസ്യ പുരന്ദരഃ (4)

ഗദ്യം — ഇതിവ്യവസിതമതിര്യുധിഷ്ഠിരഃ ജഗദവനകൃതാവതാരം നിഗമസാരം യദുകുലഹീരം കരുണാസാഗരം കൃഷ്ണം മന്ത്രായ സത്വരമാനയൽ.

മന്ത്രായകൃഷ്ണഭീമാഭ്യാം മന്ത്രശാലാം സ ആവിശൽ
ഉപേന്ദ്രഗീഷ്പതിഭ്യാഞ്ചസുധർമ്മാം സുരരാധിപ. (5)

നാനാമണിപ്രഭാധ്വസ്തതമോദോഷാന്തരസ്ഥലീം
തഃചാന്ദ്ദ്ധതമസാം മേധാമിവസതാം ഹരിഃ (യുഗ്മകം)

രത്നഭിത്തിസമുദ്യോത പ്രതിബിംബോജ്ഞമേത്രയഃ
പൗരൈരിവാവൃതാരേജുന്മന്ത്രോ ഗൂഢകൃതസ്തദാ. (7)

തത്രസ്വഹരാന്തരേ കൃഷ്ണം ഭ്രാജൽപീഠമവേശയൽ
മനസീവമഹായോഗീസൂക്ഷ്മാദ്വൈതരൂപ കല്പിതം. (8)

അഥാഽസനേസന്നിവിശ്യ യുധിഷ്ഠിര വൃകോദരൗ
രേജതുസ്താവക്ക പാർശ്വം പ്രാപ്തജീവകുജാവിവ. (9)

ആശ്ലിഷ്യമാതൃസൗദര്യ്യം കൃഷ്ണമത്ഥവിദാംവരം
ഉവാചധമ്മസൂനുസ്സ്വാമവസ്ഥാനമാത്മനഃ (10)

ദുർവൃത്തസംഗരദ്യൂതസ്വപൗരവൈരരിനിർജ്ജിതഃ
അതാരിസമയോസ്മാഭിഃ സ്മരത്ഭിശ്ചതയശഃ (11)

കിന്നുകത്തവ്യമസ്മാഭിഃക്ഷേമായജഗതാംപുനഃ
വിചിന്ത്യതദ്വദേശേശ സർവ്വസൗഖ്യാവഹം വചഃ (12)

ഏവമല്പാക്ഷരാം വാണീമത്ഥഗുർവ്വീം മഹാമതിഃ
നിഗദൻവിരരാമാസൗ മുനിവനിയമാത്ര്യയേ. (12)

രുഷാശത്രുകൃതദ്രോഹചിന്താദൗസ്സഹ്യജന്യയാ
മാരുതിർവ്യക്തമാരേഭേസാഭിപ്രായമഥോമഹാസൻ. (14)

ഉദ്ഗൂഢമദസംക്രുദ്ധഗജരാഡിവ ശൃംഖലാം
ഭേദയന്നവനീഭർത്തുരാജ്ഞാം ഭക്തിദൃഢാമപി. (15)

ഹഠാത്സംരോധയൻചിത്തം നൃപമക്ഷിലികിഞ്ചിതം
പ്രാവൃഡ്പയോഭിന്നകൂലം സരസ്സമിവ കക്ഷകഃ (16)

അന്തസ്സഞ്ചിന്തയന്നേവം പ്രഭുരല്പസ്യ ഭാഷണം
കല്പയേദിവ തൽപ്രൗഢ്യാപ്രതിസൃഷ്ടം ശിവാത്മതം. (17)

മൂകോപിവാഗ്മിനോവാചമത്ഥഹീനാമിതീരയേൽ
ഹരേരല്ലകോനിർവ്യക്തവർണ്ണാംഹുംകൃതിവാഗിവ. (18)

അണുപ്രായാനപീക്ഷന്തേ പരദോഷാനിവാചലാൻ
നൈവസ്വകീയാൻ തത്തുല്യാൻപ്രായഃ ഷഡംദശ്നാനപി.

അത്രാപ്യനുക്തിദോഷസ്സ്യാന്നമേയുക്തം തതഃ പ്രഭോഃ
പ്രമാദഃ കഷ്കസ്യേവപീഡയേൽ പുനരപ്യമും. (കുളകം)

ആസനാൽസഹസോത്ഥായ കോപവിഭ്രംശിതസ്മൃതിഃ
ഭ്രാമയൻസ്വഗദാംഗുർവ്വീം സഹധൃത്യാദ്വിഷാമിവ. (21)

ഹാസ്യാല്പദർശിതരദസ്ഫുരൽകിരണസഞ്ചയൈഃ
നാശയൻദ്വിഷതാംഹൃസ്ഥമന്ധകാരമിവോഡുരാട്. (22)

വചസാ യുക്തിയുക്തേന ന്യായം മദ്ധ്യസ്ഥതുഷ്ടിദം
ബോധയിഷ്യൻസഭാസംസ്ഥാന്ന്വേചാചാടരാഡിതി. (23)

പ്രലപന്തിജനാഃ കേചിൽകുപിതാരാതിഭീരവഃ
ക്ഷമയാദോഷഭീത്യേതിന്യവൽത്താസ്മവയം രണാൽ. (24)

അനന്യശരണേകസ്മിൻദ്വിഷ്യപേക്ഷാഹിംസാപ്രഭോഃ
ക്ഷമാവിശപസൃജാംസഃത്രദക്ഷേമാരരിഃപോരിവ. (25)

അസൽസ്വസാന്ന്യാന്നിർദ്ദിഷ്ടാതൈർദ്ധാസ്യായേത്ര്യപൌരുഷഃ
സിരിഃണവപുരാരുക്മിന്യാഹതൗജസിസംഗരെ. (26)

സൈവദ്വിധേതിഭേദേനലക്ഷ്യപ്രച്യുതപത്രിണാ
സഞ്ജാതവ്രണജം രോഷം നാശയേദ്യാക്ഷമാത്ഥനൈഃ (27)

മൃതേനാപ്യ വിനീതേനരണേഃസോദൃദിബന്ധുനാ
തത്രൈവധാപരാശിക്ഷാഹന്തുമദ്രുക്മിണോരിവ. (28)

നാf ധർമ്മപ്രഭവോദോഷഃ പരസ്യാത്മാനമസ്പൃശേൽ
ശ്രുതഃ ശമലദൗർഗ്ഗന്ധഃ കസ്തൂരമിവസമന്മൃഗം. (29)

തസ്മാദുന്മൂലയേൽ ധീമാൻ ദുർദാന്തമസകൃദ്രിപും
ഉപേക്ഷയായഥേനദ്വക്ത്രരാഹുസ്സ്ക്ലേശയത്യമും. (30)

വൃഥാദ്വിഷന്തമാത്മാനമസകൃദ്വൈരിണംപ്രതി
തൂഷ്ണീകോദാരുസംക്ളൃപ്തമത്യമൃത്തിരിവാധമഃ (31)

കേവലാരിശരൈർവിദ്ധം വ്യഥയേന്മർമ്മയസ്യതം
നതഥാബന്ധുരുപാരിട്വാക്യേഷുജമാമൃതേഃ (32)

നസ്സൂരാദല്പമപ്യല്പംബുദ്ധിമാൻവൈരിണാം ക്വചിൽ
ഉന്നായകാന്താഹരിംശത്രും ബാലബുദ്ധ്യൈവമാരിതഃ (33)

യശസ്സനാപരേൽ കർമ്മവൃത്തിക്രൂരാനാഹിതം നരഃ
ബലിവദ്ദൂയ്യന്നിസ്സപാസസ്യ പുനർദ്ദുഷ്ടശസാസഹം. (34)

ഉത്സാരയൻസപവാസ്ത്രം ത്രാതാന്യേതാവന്തി വൃകോദരഃ
ഉഷ്ണിമാസമുപാദ്യാദഃ ശൗക്തികാനീവ വിജ്ഞപാഃ (35)

ഏവം വൃകോദരദുരന്പയവാക്യലീന-
സ്വാത്മാവതാരഫലരൂപതയാ മുരാരിഃ
ആനന്ദഹാസലവദർശിത ദന്തകാന്തി
സ്പർശപ്രമാർജ്ജിത സുഹൃജ്ജനദുഗ്ബഭാഷേ. (36)

അത്രരാജന്യവംശ്യാനാം പൗരുഷംപൂരുഷായിതം
മാരിടചാമരിചാനാംയഃകൃത മിവഭൂരിമൽ. (37)

തഥാപ്യാത്മജനസ്വാന്ത സമാധാന സമാർജ്ജനം
കർത്തവ്യമപി ശിഷ്യാണാം ഗുരുണേവഹിതം ക്വചിൽ. (38)

“ന്യായം യുധിഷ്ഠിരോണോക്തംഭീരുണാംഭോഗതഹ്റിയാം
വീരാണാം തൃണതുല്യാത്മജീവിതാനാമനേനയൽ”. (39)

ഇതി ബ്രുവതി ഗോവിന്ദേ പാഞ്ചാലി ശോകകർശിതാ
ആസസാദശനൈഃ കൃഷ്ണംതന്മൃത്തേരിവനിമ്നിമാ. (40)

അസദ്രാജന്യസന്ദോഹരോനമ്രേതിഃകശവം
ബോധയന്തി നമസ്കാര വ്യാജേനേവരസാദ്ദശം. (41)

ദുഃഖമന്ദാക്ഷരാവാഭ്യാംവിശന്തീതാം ഹരിഃ ക്വചിൽ.
പരാങ്മുഖാരജായുക്തമനീഷേവഗൃഹൈഷിണാം. (42)

ദുശ്ശാസനകരസ്പർശശ്ലഥബന്ധാൻശിരോരുഹാൻ
ദർശയന്തീയദുവരേന്ദ്രംനത്വാപ്രാഞ്ജലിരബ്രവീൽ (43)

ത്വയീശസച്ചിദാനന്ദലക്ഷണേപ്രാഗിദം ജഗൽ
ഹരേലീനമുപാദാനേനവനീതമിവാമൃതേ. (44)

കാലശക്ത്യാസൃജൻവിശ്വംമായയാനിരപേക്ഷകഃ
ഉർണ്ണനാഭിരിവൈതസ്മിൻ ക്രീഡൻസംഗ്രഹസേപുനഃ (45)

ചൈതന്യരൂപസ്സർവ്വേഷാംത്വയ്യഖണ്ഡേശ്വരഃ പുമാൻ
വക്താതഥാപിവചസാമീശപ്രതിബിംബമിവാർക്കഃ (46)

അപികല്പായുതായുഷ്മാൻമൃത്യോർബിഭ്യതിമാനവഃ
അതഃ കീർത്തിമയീംമൂർത്തിംസ്ഥിരാംവാഞ്ഛതിപണ്ഡിതഃ (47)

മിഷത്സ്വമീഷുഭർത്തൃഷുദുഷ്ടൈരാഹൃതംഹിമമാംശുകം
സഭായാംയമനിർദ്ദിഷ്ടൈർദ്ദൂതൈരിവനൃജീവിതം (48)

അതഃ ശൂരൈരിഹസംഗ്രാമേനിധനംയദിതൽധനം
മന്യതേf രിജനല്ലീഢേജ്ജീവിതാൻക്ഷത്രജന്മനാ : (49)

ഇത്ഥംശുചാസാദ്രുപദേന്ദ്രപുത്രീ
സന്തർജ്ജയന്തീവചനാസ്രുജാലൈഃ
കൃഷ്ണംമുഹുഃ പാണ്ഡവജീവിതൈക-
ജീവാതുഭൂതംവിലലാപദീനാ (50)

സ്വാഭിപ്രായംസൂചയന്തീംപാഞ്ചാലീംമധുസൂദനഃ
മൃദുഹാസരുചാഭദ്രാംദ്യോതയൻതാമഭാഷത. (51)

ജന്തൂനാമപിസർവ്വേഷാംമദ്ധ്യസ്ഥഃ പരമേശ്വരഃ
പ്രാണിസ്വയംകർമ്മശക്ത്യാസംസരത്യന്ധവർത്മസു (52)

തഥാപിസർവ്വകാര്യേഷുനിദാനംജഗദീശ്വരം
സദാസഞ്ചിന്ത്യവർത്തസ്വഹിതംഭദ്രേഭവിഷ്യതി (53)

ഏവമാശ്വാസയൻ വാണ്യാ പാഞ്ചാലീമർത്ഥഗർഭയാ
യുധിഷ്ഠിരമരുൽപുത്രാവിദമാഹ മുരാന്തകഃ (54)

ക്ഷണപ്രഭാവൈപരീത്യകാരിണീ ജീവിതസ്ഥിതിഃ
അതഃ ശത്രുസുഹൃൽ ഭാവചിന്തനം നിഷ്പ്രയോജനം (55)

ധർമ്മവ്യതിക്രമത്രസ്താന്മാ ഭവേദമരാത്മജൗ
ഇഷ്ടാനിഷ്ടാഗമേ തുല്യാം മതിം കുരുതമോജസാ (56)

വിണ്മൂത്രപാത്രേ ഗാത്രേഽസ്മിൻ കാ കൃഷ്ണമമതാ ബുധഃ
തഥാപി ലോകരക്ഷാർത്ഥം കുർവ്വന്തി യമിനിർന്നൃപഃ (57)

അത്ര കർത്തവ്യമസ്മാഭിരാദൗ സന്ധിപ്രയാചനം
ധാർത്തരാഷ്ട്രൈഃ സംസദ്വൃതൈരാത്മാർത്ഥനന്ത്വലാഘവഃ

അഥൈഷ പ്രോഷിതക്രോധഃ കൃഷ്ണവാഗർത്ഥദർശിതഃ
വൃകോദരോഽഗ്രജം വീക്ഷ്യ ശൗരിമേവമഭാഷത. (59)

യഥാ കഥമതഃ കൃഷ്ണ! തവതച്ഛ്രേയസേ ഽസ്തുന
പുത്രസ്യാപ്യ വിനീതസ്യ പിതേവ കുരുഷേ ഹിതം. (60)

ഇത്ഥം പാർത്ഥൈരനുജ്ഞാതഃ കുരുപാണ്ഡവയോർഹരിഃ
ഹസ്തിനം പ്രയയൗ സന്ധ്യൈ സിംഹകുഞ്ജരയോരിവ. (61)

ഇഞ്ചൂർഗ്ഗേഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശേ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ സപ്തമസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

അഷ്ടമസർഗ്ഗഃ

അഥാനയിഷ്യൻ ചതുരശ്വസംയുതം
രഥം മുരാരിർഗ്ഗരുഡധ്വജശ്രിതം
സമാരുഹൽസൂര്യ ഇവോദയാചലം
വിഭ്രാജയംശ്ചക്രഗദാസിഭിർദ്ദിശഃ (1)

ഉന്നാദയൻ ഹസ്ത സരോജഭൂഷണം
സ്വപാഞ്ചജന്യം രിപുഭൈരവ സ്വനം
ശൈലോപരിഷ്ടാദിവ നീലനീരദ
ശ്ചകാസ രൗദ്രധ്വനിരുഗ്ര ദർശനഃ (2)

വവ്രാജ ദൈത്യാംശനൃപ പ്രതാപ-
ഗ്രീഷ്മാർത്തിസന്തപ്തജന വാരിവാഹഃ
രഥ്യാൻ മുരാരിസ്ത്വരയൻ യുഗാന്ത-
വാതേന നിഷ്ഠ്യൂതമിവാഞ്ജസാഭ്രം. (3)

ശൃണ്വൻയശഃ പഥിജഗൽകലികന്മഷഘ്ന-
സ്വാത്മാവതാരകൃത മംഗള കർമ്മജാതം
ഉദ്ഗീയമാനമൃഷിഭിഃ ശ്രുതിനിത്യനവ്യ-
സ്വാദുസ്വഭാവമഭയാർത്ഥിഭിരാത്മപാതാൽ. (4)

ഗോപൈർമ്മിഥഃ കതിപയൈസ്സഹ ഭൂരിപുണ്യൈഃ
പുണ്യാഃ കഥാശ്ചകഥയൻകഥയത്ഭിരേഷഃ
സസ്നേഹഭാവ മധുരസ്മിതധാഷ്ട്ര്യശുദ്ധി-
പ്രേംണോല്ലസിതേക്ഷണ കടാക്ഷ സുധാരസൌഘൈഃ (5)

സന്ദർശയന്നദ്ധ്വനിരൂപമാത്മനഃ
സ്വപുണ്യവൈശിഷ്ട്യനിവേദനക്ഷമം
പാന്ഥാൻ മുരാരിഃ കിലഹസ്തിനാം പുരീം
ജഗാമതത്രത്യദൃഗുത്സവാകൃതിഃ (6)

സുവർണ്ണനാനാവിധരത്നനിർമ്മിത
പ്രാസാദവപ്രധ്വജഹർമ്മ്യഗോപുരാം
ബൃഹൽകവാടായസശൃംഖലോല്ലസൽ
ഘണ്ടാരവധ്വാനൽകാര വിസാരിതാന്തരാം. (7)

കുഡ്യാന്തരസ്ഥാപിതസാലഭഞ്ജികാ-
കരസ്ഥദീപശോണമണിപ്രഭായുതാം
പൗരാംഗനാഹസ്തശരാവസുജ്വല-
ന്മാംഗല്യ ദീപാവലി സംസ്കൃതാമിവ. (8)

ഏകത്രഗീതൈസ്സുഭഗാം മനോരമൈ-
രന്യത്രമർദ്ദിനിനദൈർധ്വനിഷ്ഠിതാം
രഥേ ƒ ഭവാജി ചതുരംഗവാഹിനീ
കോലാഹലൈർന്നിത്യമഹോത്സവശ്രിതാം. (കുളകം)

ഗദ്യം—അഥ ഭഗവാൻമുരാരിർക്കതാനുഗ്രഹജാഗരൂകഃ കിരീടമകുടമകരകുണ്ഡലകൗസ്തുഭാദികൃതഭൂഷണഃ ധൃതരാഷ്ട്രം ദൃഷ്ട്വാപുനർവിദുരനിലയമാസസാദ.

വിദുരമനുജിഘൃക്ഷുസ്തത്ര സന്ധ്യാപ്രസംഗേ
ശശഭൃദിവപുരസ്താദാവിരാസീദമുഷ്യ
ഹൃദയകുഹരസംസ്ഥം കർമ്മജാതംതമിസ്രം
മധുരിപുരഥവിധുന്വൻ കേവലേനസ്വധാമ്നാ. (10)

വിലോക്യ തം സംസൃതിജാതസങ്കട
പ്രശാന്തിഹേതും വിദുരഃ കൃതാഞ്ജലിഃ
നനർത്തദൂരാദിവ നീലനീരദം-
ശിഖാവളസ്തീവ്രനിദാഘപീഡിതഃ (11)

തദ്ദർശനാനന്ദസുധാപ്ലുതിക്ഷത
സ്വകീയ സംസാര പരിഭ്രമശ്രമഃ

പ്രക്ഷാളൃപാദൌ വിദുരോ മുരാന്തരേർ
മ്മൂർദ്ധ്നാ ദധത്തിത്ഥമിവാത്മവാൻബലിഃ (12)

അഭ്യർച്ച്യ കൃഷ്ണം പരിവാരസംയുതം
നാനോപഹാരൈരതിതാത്മമംഗലഃ
സ്മൃതപ്രസൂനൈസ്തൃണാം പൂർവ്വതൃപ്രൈമോഥൈതസി
രവാസയത്തത്ര സുഖം കൃതാശനം. (13)

പ്രാതസ്തതോപി ഭഗവാൻ പിതൃദേവവിപ്രാ-
നാരാധ്യകൈതവനൃലിംഗധരോ മുരാരിഃ
ഗാംഗേയകർണ്ണകൃപകുംഭജശല്ല്യമുഖ്യാൻ
പ്രത്യേകമൈക്ഷതരഹസ്സുജനാർത്ഥമേതോഃ (14)
വാക്യം—"പുനസ്ത്വാമദേവാസൌ കുരുസഭാംപ്രവേഷ്ടും ദുര്യ്യോധനമവേദയൽ".

"ഭോഭോശ്ശൃണുധ്വമധുനാ വചനം മദീയം
ഗോപാംഗനേ നൃപശിഖാമണയസ്സ്വപിറാൽ
ഉത്ഥായിനാന്ധ്രമധിയായദിദണ്ഡഭാജഃ
സദ്യ്വഭവയുരിതി" കൌരവരാജകൾ ക്ലൃപ്താം. (15)

ഗാന്ധാരകർണ്ണകൃപശല്ല്യവികർണ്ണഭീഷ്മ-
ദ്രോണാദിവീരസമലംകൃതരത്നപീഠാം
കൃഷ്ണാവലോക കുതുകാഗത പൌരജുഷ്ടാം
മന്ദം വിവേശകുരുരാജസഭാം സ ശൌരിഃ (യുഗ്മകം)

തസ്യാവലോക ഭയമൂർഛിത ഭൂപവൃന്ദൈ-
ദ്ദുര്യ്യോധനസ്സഹപപാതസരത്നപീഠഃ
ഭൂഭൃദ്ഗൃഹാർത്ഥമിതിനാമനിജം പ്രകുർവ്വ-
ന്നവ്യാഖ്യരിരഃ സ കുരുരാഢിവ വീരഗോഷ്ഠ്യാം. (17)

തൽഭൃത്യവൎഗ്ഗ ചിരകല്പിത സാധുതൽപൈഃ
ശീതോപചാരവിധിഭിർപുനരാത്ത സംജ്ഞ

മന്ദാക്ഷനമ്രവദന: കുരുരാഡപശ്യൽ
കൃഷ്ണംനൃസിംഹമിവദൈത്യപതിഃ പുരസ്ഥം. (18)

കൃഷ്ണാഗമനനൈഷ്ഠ്യമുപേത്യരാജാ
ദുര്യോധനസ്സൗരിമഭാഷതേവം
"ശ്രാന്തോസിചേദത്രനിഷീദ സാദ്ധ്യം
രഥഃ സ്ഥിതോനാദ്യമയാപിഃഗാപഃ (19)

നൈവാസനം രാജസഭാസുനൂനം
യയാതിശാപാദ്യദുവംശജാനാം
തഥാ പിതേമാംഗ്ഗ്ജ താപശാന്തി
മന്നാചിഷ്ശ്ശുനാ കാരുണികേനദത്തം. (20)

ആഗമസ്തവവാർഷ്ണേയ കിമത്ഥംകഥ്യതാമിഹ
പ്രായഃ പ്രഭുന്നാത്ഥിജനൈസ്വാചതെലജ്ജയാസ്ഫുടം" (21)

"ദുര്യോധന മഹാരാജ! വക്ഷ്യാമ്യാഗമ കാരണം
ദൂതോസ്മ്യഹം പാണ്ഡവാനാമിദാനീംഭാഗകാംക്ഷിണാം.

ദുർദ്ദ്യൂതസംഗരപരാജിത പാണ്ഡുപുത്രൈർ
നിസ്താരിതഃ ശപഥവാരിധിരദ്യരാജൻ!
തദ്ദീയതാം സപദി പൈതൃകരാജ്യഭാഗ-
സ്തേഷാം നചേദ്രണമഭൂൽ കുരുപാണ്ഡവാനാം. (23)

ഗോപാലകിം വേത്സിനയം നൃപാണാം
ഭൂരത്നഃഹേമാദ്യതിമൂല്യവസ്തു
സംഗ്രാമമൂല്യാന്നതയാചനാദ്യൈഃ
ഗ്രാഹ്യംനൃപാലൈരിതിവൃദ്ധജുഷ്ടം. (24)

"തഥാപിരാജൻ ദിശപഞ്ചദേശാൻ
നോചേൽഗൃഹാൻവാസദനന്തമീഷാം

നൈവേതി വാദഃ കുരുവംശജന്മനാ-
മത്ഥിഷ്വിവാകസ്സുശ ലിംഞ്ചരസ്യ". (25)

ദാസ്യാംചിഭ്രമേന്നഹിരേണനേകാം
യേഷാം വനാജ്ജാത സമുത്ഭവാനാം
അങ്ഗാംഗജാങ്ഗാമിവ വക്ത്രലഗ്നം
ക്രവ്യം ഹരിഃ ഫേരവജന്മജാതം. (26)

ലജ്ജാന്ന തേ കിം നനു പാണ്ഡുപുത്രാൻ
നിന്ദസ്യഹോ ഗോളക നന്ദനസ്ത്വം
ഹസത്യ മും കിം പുരുഷം ച കിന്നര
സ്തദ്ദൈവതം കിം പുരുഷശ്ച കിന്നരം. (27

രാജ്യാവകാശോനഹിതസ്സുരാണാം
ബലാൽ കൃതാം നാനൃതവാദിനാംവാ
ന്യായാന്ന സംരണേ തദീയ താത
സംരക്ഷിതം യദ്ഗിശരാജ്യമദ്യ. (28)

നോചേദ്രുഷാ കനകപിംഗളനേത്രവഹ്നി-
ജ്വാലാകരാള വദനസ്സതു ഭീമസേനഃ
യുദ്ധാങ്കണേ നിജഗദാഹതി ഭിന്നമദ്ധ്യ।
ക്ഷോണീശരക്തജലധൗ വിഹരേദഭീതഃ (29

ദ്രൗപദ്യാശ്ച ചതുർത്ഥവാസര ശുചിസ്നാനം മലിന്യാശനൈ-
ശ്ശുഷ്മളൈഃ പ്രതിരുദ്ധമത്രവിബുധൈരേകീകൃതൈർന്നിശ്ചിതം
പ്രായശ്ചിത്തമിദം വൃകോദരഗദാഭിന്നോരുദുര്യോധന-
കണ്ഠോദ്ഭൂതകൃതമഹാനദീദശവിധസ്നാനം" തദാലോച്യതാം. (30)

ദേവവ്രതം കുരുപിതാമഹമുഗ്രവീര്യം
സൈന്യാധിനാഥമമരേന്ദ്രസുതഃ കിരീടീ
ഭൂതേശമൗലി കൃത താഡനലബ്ധശസ്ത്ര-
പ്രക്ഷേപഭിന്നഹൃദയം സമശീശയേൽ സഃ (31)

ഭേമാതുലസ്സു ശകുനിസ്ത്വരാത്മാ-
തന്നാമമദ്ധ്യാക്ഷര ഹീനനാമാ
ഭൂതാപയേദ്വാഃ സ ഇവാത്മകൃത്യേ
ജന്മാഷ്ടമദ്വാദശരാശിസംസ്ഥഃ (32)

“ഗോപോയം ബദ്ധ്യതാമാശു ഗോപീവസനതസ്കരഃ”
ഉച്ചൈരിതി ബ്രുവൻപീഠാദുത്തസ്ഥൗ സ സുയോധനഃ (33)

ഗദ്യം — തദൈവ ചാമര പാരിപ്ലവൈരധ്യവലംഘിതബാലവ്യകരബാ
ലേഷു യാദവാധമോയം ബദ്ധ്യതാം ബദ്ധ്യതാമിത്യുച്ചൈർന്നി
ദൽസു സൽസു.

തദനു കലിതനിന്ദാക്രോധവേഗാന്മുരാരിഃ
കുരുകുലനൃപഹന്ത്രാ തത്ര ദുര്യോധനേന
ഉഷിത സകല ലോകം ദർശയന്നാത്മദേഹം
വവൃധ ഇവ പുരസ്താദ്ധൂമകേതുഃ കുരൂണാം. (34)

തദന്തരേ വിശ്വവിഭാവനോദ്യൽ
ഗോവിന്ദരൂപം ജഗദൈകരൂപം
ഭീഷ്മാദയഃ പ്രേക്ഷ്യപരിഭ്രമന്തഃ
പ്രണേമുരാനന്ദസമുദ്രമഗ്നാഃ (35)

മിഷൽസുസേവ്യേഷു ജഗത്സ്വരൂപം
സംഹൃത്യമാനുഷ്യമുപേത്യകൃഷ്ണഃ
ഗത്വാഥ പാർത്ഥാൻ നിജ ദൗത്യവാർത്താ-
മബോധയത്ഭാവിണാനുകൂലാം. (36)

വാചം നിശമ്യകുരുരാജദുരുക്തിചിന്താ-
സഞ്ജാത കോപ കലുഷത്രുടിതാധരസ്യ
കൃഷ്ണസ്യകർണ്ണയുഗതജ്ഝിതശല്യതുല്യാം
പാർത്ഥാശ്ചതസ്ഥുരിതികൃത്യ വിമൂഢചിത്താഃ (37)

ക്ഷണേന ജാതസ്മൃതയഃ പ്രണമ്യ-
ഗോവിന്ദമേതേസകലദ്രുമാന്തം
പപ്രച്ഛുരസ്മാഭിസാധിതാർത്ഥ-
ർഹിതഃ കിമിത്ഥം ഭഗവൻസ്വകൃത്യം. (38)

മർമ്മാസ്ത്രച്ഛാ മാരുതി ഹസ്തസംഗ-
നടീയഥേഷ്ടം പിബതാൽ ഗദേയം
സംഗ്രാമസന്ദാരിതഹൃത്തടേഭ്യഃ
പ്രസ്യന്ദമാനം രുധിരം കുരുഭ്യഃ (39)

ഗദ്യം— തദനു നിജചരണശരണാഗതലോകഭരണേ ജാഗരൂകേണ ഹരിണാ സമരമേവ വരമിതി നിദേശിത മമ ര സ്യ ന ച ന്ദ്രേ സഹസാ ശിരസാ ജഗൃഹുഃ തതശ്ച,

കുന്തീ ച കർണ്ണാർജ്ജുന ഘോരസംഗര-
പ്രതർക്കിതോദർക്ക വിഷണ്ണമാനസാ
ജഗാമ കർണ്ണാന്തികമർജ്ജുനാവന-
പ്രചിന്തിതോപായ സമർത്ഥനാശയാ. (40)

സമാഗതാം തത്ര പൃഥാം യദൃച്ഛയാ
പ്രണമ്യ കർണ്ണഃ കൃതമസ്തകാഞ്ജലിഃ
"ഭോ സ്വാഗതം ദേവി! വദസ്വ ചിന്തിതം
സ്വതോപമം മാ"മിതി സുസ്മിതോബ്രവീൽ. (41)

"ദുർവ്വാസസാ ശിക്ഷിതമന്ത്രസേവാ
പരീക്ഷണാദാഗതസൂര്യജാതഃ
പുത്രോസി മേ കർണ്ണ സമൃദ്ധവംശ-
തസ്മാദ്ഭവാൻ കർണ്ണ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ (42)

കുരുപാണ്ഡവസംഗ്രാമേ ദിവ്യാസ്ത്രം ത്വ യായദി
പ്രയുക്തം ലക്ഷ്യവിഭ്രഷ്ടം തസ്മിൻ ന പ്രേഷ്യതാം പുനഃ (43)

ഇതി മാതൃഗിരം ശ്രുത്വാ ഫല്ഗുനാ വനതല്പരാം
സഗദ്ഗദ്യേഷുദയായുക്തഃ കർണ്ണസ്തൂർണ്ണമഭാഷത. (44)

ധർമ്മജാദിഷു മാതർമ്മേ സ്നേഹാദരേഷ്വമലാത്മനസ്സ
വിരോധോനാഹി ഭദ്രേ/ഹം കരവാണി ഹിതം തവ. (45)

ഏവം കർണ്ണസ്യ പുത്രസ്യ വാക്യപീയൂഷജന്യയാ
മുദാ സാഹപൃഥാദേവീ ധർമ്മജം പ്രാപ സത്വരം. (46)

വാക്യം,—ഏകദാ അമരപരിവൃഢഃ പുരന്ദരശ്ച പുത്രപ്രാണര
ിക്ഷയാസഹസ്രകവചേ/തരജന്മനഃ കർണ്ണസ്യജീവാത്മഭൂതം
കവചം താദൃശികുണ്ഡലേച യാച്ഞാഹേലനഗ്രഹീതുംഭിക്ഷുരൂ
പധരഃകപാലമാലാജിനദണ്ഡധാരീവടാന്ത്യാഗ്ര സ രം രാ ധേ
യ മ ഭി സൃ ത്യൈവമഭാഷത.

"ഏതദ്ധി രാധേയ! കളങ്കമിന്ദോഃ
പശ്യാമി കർണ്ണം ഗിരിശസ്യ കണ്ഠേ
ഭുജംഗാശനദ്യോഃ സമുപേനരൂപം
ത്വൽകീർത്തിമൂർത്തേന്നഹി തസ്യ ലേശം (47)

അഹം തപസ്വീ വിചരന്നിമാം ക്ഷ്മാം
ഭൈക്ഷ്യോപജീവീ തവ ശുഭ്രകീർത്ത്യാ
പ്രലോഭിതഃ സർവ്വഹിതപ്രദാത്ര്യാ
മാത്രേവ ബാലസ്സഹസാ/ഗതോസ്മി". (48)

"വൃണീഷ്വ ഭിക്ഷാം നനു വാഞ്ഛിതാം തേ
ദാസ്യാമി താമിത്യവദത്സ കർണ്ണഃ
യദ്യസ്തി മഹ്യർവ്വിരവഭവിഷ്ണു-
പ്രത്യർത്ഥിവർഗ്ഗം മമ കാമപൃഷ്ഠം. (49)

വദാന്യാനാം യുക്തം ഭവതി ഭവതാ കർണ്ണ! ഗദിതം
സദാ ഖേദാവാസഗ്രഹധന കളത്രാദിഷ്വനമേ
ദുരാശാ സ്വാത്മാനം മുഹുരപി വൃഥാ ദൂഷയതി ബലാ
ദനിത്യന്തം കാന്തം ജരസമിവ ഭാസ്വാരതിവിധൌ. (50)

ദിശേയമിത്യൎത്ഥിനമൂഢമാനഃ
പ്രലോഭയൻ മാം ന വിളംബയേസ്ത്വം
ലബ്ധ്വാബ്ധിപാഥോവദനന്തമസ്മാൽ
പുരാ ഹരിശ്ചന്ദ്ര ഇവാത്മജേപ്സുഃ (51)

വാഞ്ഛാമിതത്തിഗ്മതനോഃ പ്രഭാവ
പ്രാപ്തം തനുത്രംമണികുണ്ഡലേച
നിന്ദ്യാപിയാച്ഞാ സകലൈരുദാരൈർ-
ബലേരിവാംക്ഷ്മാമിവ വാമനോഽഹം. (52)

അഹോത്ഭുതം ത്വങ്മയമേവഭിക്ഷോ!
യാചിഷ്യതേകേനവിനാ ഭവന്തം
അദ്യാപ്യതഃ പ്രീതിയുതഃപ്രദാസ്യേ
ഗാത്രം ദധീചിസ്സ്വമിവാമരേഭ്യഃ (53)

മേ കുണ്ഡലദ്വന്ദ്വമനോപമപ്രഭം
ജീവായിതം ജന്മജമപ്യനാകുലം
ദാസ്യാമ്യഹം തൽഗുണലോലുപായ തേ
സത്രാജിതസ്യൈഷ ഇവസ്യമന്തകം. (54)

വാക്യം—ഇതി ബ്രുവൻ സത്യദൃഢാശയഃ രാധേയഃ തൽ കവചം കുണ്ഡലേച ഭിക്ഷവെപ്രദദൗ.

ഗൃഹ്ണൻമഹേന്ദ്രഃ കവചഞ്ചകുണ്ഡലേ
പ്രായാൽ കൃതാൎത്ഥഃ കൃതഭിക്ഷുകൈതവഃ
സ്കന്ധേവഹൻ ചൎമ്മമയം പരേശഭ്രേ–
മാലാം തപസ്വീരുചിരാംപ്രസീമിവ. (55)

കൃഷ്ണേഗതേപാണ്ഡുസുതസ്യദൂതേ
ദുൎയ്യോധനഃ സംഗരജാഗരൂകഃ
ഗാന്ധാരകൎണ്ണാദിസുഹൃത്സമേതോ–
വിജ്ഞാപയാമാസനൃപാൻസബന്ധൂൻ. (56)

വൃത്താന്തമാകർണ്ണ്യ ജയദ്രഥാദ്യാഃ
പൃത്ഥ്വീശമുഖ്യാസ്സഹഹൃഷ്ടചിത്താഃ
തദീയസേനാനിവഹൈശ്ച യുക്താഃ
പ്രതസ്ഥിരേ കൗരവരാജധാനീം (57)

അഥാഗതൈസ്തൈസ്സഹ സ്വമന്ത്രിഭി
സ്സമംസമാമന്ത്ര്യസുയോധനസ്തദാ
ഭീഷ്മംരഥിനാം പ്രവരംമഹൗജസം
ചക്രേകുരൂണാം പൃതനാധിനായകം (58)

കുരുപിതാമഹനീതചമൂയുത-
ദ്വിരദവാജിഖരോഷ്ട്രഖരസ്വനൈഃ
ഗുണരവൈർധനുഷാഞ്ചധനുഷ്മതാം
മുഖരിതാഭവദാശുവസുന്ധരാ (59)

അസിഗദേഷുകഠാരപരശ്വധ
ച്ഛുരിക തോമരപട്ടിശപാണിഭിഃ
ഭടജനൈർമ്മധുപാനമദോദ്ധതൈ
സ്സമരഭൂരമാക്രമിതാ ഽ ഭവൽ (60)

അഥാവിശ്യകുരുക്ഷേത്രം ഗാംഗേയഃ പരവീരഹാ
സ്കന്ധാവാരംകൃതസ്തസ്മിന്നവത സ്ഥേചമൂപതിഃ

ഇഞ്ഞൂർഗ്രാമേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശേ
ചമ്പുപ്രബന്ധേ അഷ്ടമ സർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

നവമഃസർഗ്ഗഃ

കൃഷ്ണേനാനന്ദനോഽഥ യുധിഷ്ഠിരസ്തദാ
പാഞ്ചാലമാത്സ്യാദി സഹസ്രക്ഷിതീശ്വരാൻ
ആനായ്യ തൈശ്ചാവരജൈർമ്മഹാഭുജൈ–
രാലോച്യ സംഗ്രാമകൃതോദ്യമോഽഭവൽ. (1)

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നം ഭുജബലജിതോദഗ്ര ഭൂപാലവൃന്ദം
സേനാനാഥം നൃപതിരകരോൽ ധർമ്മജന്മാഥസോഽയം
അശ്വാദീനാം പ്ലവനതരളാം വാഹിനീം നിഘ്നമനോ
യുദ്ധസ്ഥാനം കുരുനൃപചമൂസംഗതാശം പ്രതസ്ഥേ. (2)

ജ്യാകൃഷ്ടിവൃത്തായിതചാപപംക്തി–
പ്രോൽപ്രേക്ഷിതാവർത്തചയാം തരന്തീം
പാഞ്ചാലകാശീശ്വരമാത്സ്യനദീ
യാദോവിഹാരൈഃ കലുഷാന്തരാളാം. (യുഗ്മകം) (3)

ഗദ്യം— ഏവം പാണ്ഡവചമൂപതിർദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നഃ കുരുവാഹിനീം പ്രത്യഭിസരന്തീം, ചിരകേലമദജലസൗരഭലോഭാഗത ലോലംബമാലാലസന്തീം ഹാടകാലംകൃതശതാംഗഘടിതഘോടകഖുരോത്ഥപാംസുപാംസുലിതാംബരാം, മാർഗ്ഗാനവകാശേതരേതരസമ്മർദ്ദിത ഖരോഷ്ട്രാദിവാശിത നിവേദിത കുരുസമരയാനഘുഷ്ടവിഷ്ടപാധീശാനുഗൃഹീതാം അനഭയാർത്ഥി ഭയങ്കരാം പാണ്ഡവാനീകിനീം തത്ര നിവേശയാമാസ.

യുദ്ധസ്ഥാനമഥാവിശന്മദകളക്ഷോഭൈർവിദിശത്ത്രസ–
ദ്ദിക്പാലദ്വിപസഞ്ചയൈർന്നിജഭടൈരുദ്ധേഭവാജിരഥൈഃ
വീരൈർഭ്രാതൃജനൈർമ്മഹാരഥഗണൈർജ്ജ്യാനാദമന്ദീകൃത
പ്രാവൃട്തോയദഗർജ്ജിതൈശ്ച നൃപതിർദ്ധർമ്മാത്മജസ്ത്വരിതോ. (4)

അനീകനീം താമവലോക്യ നീതാം
പാഞ്ചാലപുത്രേണ മഹാരഥേന
ഔത്സുക്യസന്ദർശനജാതഹർഷാ
സ്സസ്പൃഹസ്ഥാമഭീഷ്മകൃപാദയസ്തേ. (5)

ഗദ്യം—തതസ്തയോർദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്ന ഭീഷ്മയോസ്സ്വാൻസ്വാൻ ഭടാൻ, കുഞ്ജര രഥ തുരഗസ്ഥിതാൻ, ത്രിശൂലചർമ്മാസികുന്ത പാരശ്വധശതഘ്ന്യാദ്യായുധധരാൻ തത്രതത്ര സംസ്ഥാപയതോസ്സതോശ്ച രണാങ്കണേ പടഹാദിവാദ്യമുഖരിതാന്തരാളേ, രക്തമാംസാദിലോലുപാഗതവേതാളേ, സൈന്യഭാരഭുഗ്നഭൂതല സംഗതപാതാളേ സംഗരസന്ദർശനാഗതനാരദാദികൃതകരതാളേ ച.

രക്തോല്പലാന്തസ്ഥിതരാജഹംസ-
സ്പർദ്ധാസമർത്ഥം കരപാഞ്ചജന്യം
ഉന്നാദയന്തം ഹരിമർജ്ജുനസ്യ
യന്താരമേവം സ ജഗാദ ഭീഷ്മഃ (6)

നിരായുധോ ധ്രുവമിതി ബ്രുവന്തം
ഭവന്തമസ്മിൻ കുരുപാണ്ഡവാനാം
രണാങ്കണേ സായുധമേവ കുര്യാം
ഭീഷ്മോഹമിത്യർത്ഥയുതാഭിധാനഃ (7)

വാക്യം—ഇതി ദേവവ്രതേ പ്രതിജ്ഞാം കൃതവതി.

സംഗ്രാമയാത്രാരഥകേതുദണ്ഡ-
പ്രലംബമാനാ നവ വൈജയന്തീ
രേജേ സ്പൃശന്തീ ത്രിദിവം പ്രനൃത്താ-
ജ്വാലേവ വാതേന ധനഞ്ജയസ്യ. (8)

സംസ്പർദ്ധയന്തീവ ധനഞ്ജയധ്വജ-
സ്ഫുരൽപതാകാന്തടിദുജ്ജ്വലാലാം ഖലം

പതാകജാശ്ശ്യാമളിമാസസാരസാ
ഭീഷ്മസ്യസന്ധ്യാമരുണാം വിഭാവരീ. (9)

ധനഞ്ജയസ്സുത്രാമണോദ്ധൃതാസ്ത്രാൻ
പിതാമഹദ്രോണകൃപാദിവന്ദ്യാൻ
ഔദാർകൃതേഷാംവധമേഷണീത്വാ
ബാഹ്ലീക്ഷ്യൃതേഷുവിരരാമതൂഷ്ണീം (10)

രഥേനിഷണ്ഡംവിവശംസമീക്ഷ്യ-
പ്രോത്സാഹയൻ ജിഷ്ണുമഥോമുരാരിഃ
അഷ്ടാദശാദ്ധ്യായ സമർത്ഥിതാർത്ഥാ-
മശിക്ഷയന്മോക്ഷകരീംസ്വഗീതാം. (11)

തതസ്സ്വഗീതാദ്ധ്യയനാനുജാത-
ജ്ഞാനപ്രദഗ്ദ്ധാത്മസമുത്ഥമോഹഃ
ഉത്ഥായധന്വീക്ഷതവൈരിമുഖാ-
ഹരിവതസ്ഥൗമൃഗസംഘലക്ഷഃ (12)

അഭിവന്ദ്യതതോധനഞ്ജയോ
ഗുരുഗാംഗേയകൃപാദിതൽഗുരൂൻ
ശിരസാജഗൃഹേ തദാശിഷം
കരദണ്ഡാദ്ധൃതചാപസായകഃ (13)

സമരമഥകിരീടി സിന്ധുജന്മതേനതസ്ഥൗ
ഭുവിസകലജനാനാം ഭീതിമുല്പാദയന്തൗ
വിവിധഗതിവിശേഷവ്യൂഹസർഗ്ഗപ്രണാശ-
ഭ്രമണചതനലക്ഷ്യഭേദകൃത്യാദിദക്ഷൗ. (14)

ഏകത്രദൃഷ്ടാവിതരത്രവേഗാ-
ദലാതചക്രഭ്രമണോപമാനൗ
സംഗ്രാമഭൂമ്യാംമുഖനായകാദി
പ്രഭൃഷ്ടസേനാം പരിപാലയന്തൗ. (15)

വാക്യം—തദന്തരെ,

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നഃ കരതലലസച്ചാപമുക്തൈഃ ശരൗഘൈ-
ർഹത്വാ സേനാം ഝടിതി വികടാം ഭീഷ്മവിദ്ധ്വപ്രഗല്ഭാം
രോഷാവേശസ്ഫുരിതവദനഃ സിംഹനാദം വിതന്വൻ
തസ്ഥാവല്പംഹരിരിവഗജം സിന്ധുസൂനം ച ധക്ഷ്യൻ. (16)

തസ്മിന്നേവദിനേ നയമാത്മജരഥത്രാതാരമഗ്രേസരം
ശല്യപ്രാമാരയദുത്തരം ശരഗണൈഃ പാർത്ഥപ്രതാപസ്സമം
ന്യൂഷ്ഠശ്ചാസ്തമഗാദ്രഥേനനിലയം സൈന്യൈഃ കൃതക്ഷ്മാപതിഃ
കൃഷ്ണാംശേനസിതോപശങ്കിതജയഃ ശുഷ്യന്മുഖോധർമ്മജഃ

അന്യേദിനേമാരുതിരുഗ്രവീര്യഃ
കലിംഗഭൂപാന്ന്യമലോകഭാജഃ
ചകാരഗുർവ്വ്യാഗദയാരുഷാന്ധഃ
സൃഗാലസംഘാനിവ കേസരീന്ദ്രഃ (18)

അനന്തരേഹന്യപി ഭീമബാണ
പ്രഭിന്നമൂർത്തിർഗ്ഗതവീരകീർത്തിഃ
ദുര്യോധനഃ ക്ഷിപ്രമുപേത്യഭീഷ്മം
ന്യവേദയാമാസരിപൂത്ഥദുഃഖം. (19)

നിശമ്യതദ്വാക്യമനല്പസങ്കട-
പ്രരൂഢകണ്ഠോൽഗ്ഗളിതാക്ഷരാസ്ഫുടം
സസിന്ധുജഃ സിന്ധുജപാവകോജ്ജ്വല-
പ്രതാപവാനാവിരഭൂദ്രണാങ്കണേ. (20)

സോയംദദർശപവനാത്മജമുഗ്രകോപ-
പ്രോദ്ദാരിതാരിഭടരക്തസമുദ്രലീലം
ജിഷ്ണുഞ്ചകൃഷ്ണകരതോത്ത്രവിതാഡിതാശ്വ-
വ്യാവർത്തമാനരഥനാദിതവിരനാട്യം. (21)

മത്തേഭമസ്തകവിപാടനദക്ഷസിംഹ-
ക്രോധോജ്വലന്തമതി ലംഘിത വൈരിവീര്യം
സന്ത്യജ്യമാമതിമയുദ്ധ്യതശക്രപുത്രം
ശാല്വഃ പുരാഹരിമിവപ്രഥിതപ്രതാപഃ (22)

ഗാംഗേയശ്ശതമഖസൂനുശസ്ത്രഭിന്ന്യൽ-
കോദണ്ഡഃ സമരപരാജയപ്രതപ്തഃ
ആസീനഃ ക്ഷണമവശഃ സ്മരൻ മുരാരിം
ബാണാസംപുനരിതരംധൃത: പ്രതസ്ഥേ. (23)

ശസ്ത്രംയദുഷ്ണകിരണായുതഭാസുരാഗ്രം
ബ്രാഹ്മംനിഹന്തുമതിഹായദയാം സഭീഷ്മഃ
ചിക്ഷേപ ഫൽഗുനഗളം പ്രതിതന്മുരാരി-
ർജ്ജഗ്രാഹചക്രമഹസാസഹസാ കൃപാലുഃ (24)

ഇത്ഥംമിഥഃ സ്വജയമോഹനിരസ്തദേഹ-
സ്നേഹാന്വിതൗ വിജയദേവനദീകുമാരൗ
സന്തർജ്ജിതൗ പൗരുഷ വാഗ്ഭിരയുദ്ധ്യതാന്താ-
വഹ്നാംനവാ f ഇലബലാവിവശക്രവൃത്രൗ. (25)

ഉപായവില്പാർത്ഥസഖഃ പരേദ്യു-
ർജ്ജേതുംരണേഭീഷ്മമനന്യസാമ്യം
ശിഖണ്ഡിനംപാർത്ഥരഥാഗ്രസംസ്ഥം
കൃത്വാനയത്തദ്രഥ പൂർവ്വഭാഗം. (26)

നപുംസകം യുധസമാഗതംപുര-
സ്സമീക്ഷ്യഭീഷ്മസ്ത്രപയാനതാനനഃ
ശസ്ത്രാണിതത്ത്യാജയദാതദാർജ്ജുനഃ
സബാണശയ്യാംതമശീശയന്മൃധേ. (27)

ദദർശതത്രാഥഹരിംസരിൽസുതഃ
ശ്യാമംപിശംഗാംബരമംബുജേക്ഷണം

ചതുർഭുജോപാത്തനിജായുധം സ്ഫുരൽ-
കിരീടജുഷ്ടം സ്മിതസുന്ദരാനനം. (28)

കാരുണ്യശുദ്ധജലസിന്ധുവിഹാരലോല-
മീനദ്വയായിതദൃഗന്തനിരീക്ഷമാണാ
ദൃഷ്ട്വാ വകൃഷ്ണമഖിലാർത്തിഹരം മഹാത്മാ
ഭീഷ്മഃ കൃതാഞ്ജലിരനാവൃതദേഹബന്ധഃ (29)

പസ്പർശതം ശസ്ത്രവ്രണോത്ഥതാപാൻ
നിവാരയൻ പങ്കജകോമളാഭ്യാം
ദോർഭ്യാം ഹരിർഭക്തജനാന്തരാർത്തി-
ഗ്രീഷ്മവ്യപായോദിതനീലമേഘഃ (30)

ആർത്തസ്വരസ്ഥാപദഭ്രജുനാനാ-
മാകാശഗംഗേവ ദൃഗന്തമുക്താ
മഗ്നശ്ചസൂര്യശ്ചരമാബ്ധിതോയേ
നൃപാഃ പ്രഭൂതാം ശിബിരം പ്രവിഷ്ടാഃ. (31)

ഏകാദശേഹന്യഥസൈന്യനാഥം
ചക്രേ ഗുരും ജിഹ്മഗചിഹ്നകേതുഃ
ദിനേശവിദ്രാവ്യമിവാന്ധകാരം
ഖദ്യോതനശ്യന്തമരം പ്രകർത്തും. (32)

ഹിരണ്യതീതിരതരുപ്രസൂന-
സൗരഭ്യസമ്പൂരിതമദ്ധ്യഭാഗം
സ്വഃ പൃഥ്വീ കുരുക്ഷേത്രമഥോപജഗ്മുഃ
പാർത്ഥാശ്ചസൈന്യൈസ്സഹധാർത്തരാഷ്ട്രാഃ (33)

കുംഭജപാഞ്ചാലസുതാവധികമദോന്മത്തഹസ്തികല്പൗതൗ
രഥതുരഗേഭസമൂഹൈർഭയദാരുണം ചക്രതുരഥിനൗ. (34)

അഥശല്യഭ്രമൽസ്യന്ദയുയുധാനതമഹാരഥൌ
തന്നിരീക്ഷണഭീത്യേവരവിരബ്ധിംഗതോഽഭവൽ. (35)

അനന്തരേഽഹന്ന്യപിശസ്ത്രപാണിഭിഃ
ക്ഷോണീശപുത്രൈസ്സാർദ്ധമമോഘവിക്രമൌ
ദ്രൌണേയപാഞ്ചാലസുതൌവിരോധിനൌ
യുദ്ധാങ്കണംജഗ്മതുരാത്തധന്വിനൌ. (36)

നീലാചലാത്തുംഗമതംഗജാനാം
ദന്തസ്ഫുരൽപാണ്ഡുരതാതദാഽഭ്രൽ
മദ്ധ്യേഭടാനാംരണസംഗതാനാം
സൌദാമിനീവാംബുദവിഷ്ഫുരന്തീ. (37)

താവൽകുരുപ്രവരമംഗള കാംക്ഷിതേന-
ജിഷ്ണൌത്രിഗർത്തപതിനാസമരായയാതെ
ഭീമശ്ചകാരഭഗദത്തവിചോദിതേന
ദന്താവളേനസഹസംയുഗമുഗ്രവീര്യഃ (38)

പഞ്ചാസ്യവിക്രമവൃകോദരമുഷ്ടിപാതൈ-
ർവിദ്രാവിതേഗജപതൌഭഗദത്തനാമാ
ഏനംവവർഷസഹസേവശരൈർമ്മഹീധ്രം
പ്രാവൃൾഭവസ്സപദിമേചകാരിവാഹഃ (39)

ഭഗദത്തവിമുക്തശസ്ത്രവർഷൈ-
ർഗ്ഗജദന്തപ്രഹരൈശ്ചവായുപുത്രേ
പരിഖിദ്യതിതത്രസവ്യസാചീ
സഹസാകാർമ്മുകപാണിരാവിരാസീൽ. (40)

ആഗ്നേയവാരുണവിമോഹനഗാരുഡാദ്യൈഃ
പാർത്ഥേഷുഭിർഗ്ഗതബലേഭഗദത്തരാജ

നാരായണാസ്ത്രമഭിമന്ത്ര്യമുമോചജിഷ്ണൌ
കൃഷ്ണോഗ്രസീത്തദപിതന്മയമാത്മനീശഃ (41)

തദ്ദൈവഹിമംരണദുർമ്മദാന്ധം
വ്യോമ്ന്യുൽക്ഷിപൻക്രോധവശഃ കരീന്ദ്രഃ
ദന്താഗ്രതസ്തൽഗ്രഹണോന്നതാസ്യഃ
തസ്ഥൌവമദ്ധാതുരിവാസിതാദ്രിഃ (42)

പാർത്ഥേനമുക്തസ്സഹസാസപത്രി
നിപാത്യഭൂമൌഗജരാജമസ്തകം
പുനശ്ചതാവൽഭഗദത്തകണ്ഠം
ചിച്ഛേദനാഗദ്ധ്വജഹൃന്മുദാസഹ. (43)

ശകുനിരിന്ദ്രസുതോരസിസായകാൻ
സഹവവർഷദ്രുതകതിഭിരുജ്ജ്വലാൻ
ഹരിസഖോപിജഘാശകുനിംശരൈർ
ശിബിരഗം ഭയവിഹ്വലമാതനോൽ. (44)

ന്യപേക്ഷ്യയാതേഷുഷഭാസ്കരേഗതേ
മജ്ജാവസാരക്തസമാദനേച്ഛുഭിഃ
പിശാചവേതാളസൃഗാലസഞ്ചയൈഃ
സമംനടീവാവിരഭൂന്നിശീഥിനീ. (45)

അഥോദിതേവൃഷ്ണിപാർത്ഥൌവന്ദ്യൌ
സംഗ്രാമസംജാതകുതൂഹലാസ്തേ
യഥോപദേശംവിവിശുശ്ചതസ്മിൻ
യുദ്ധാങ്കണേസൈനികമുഖ്യജുഷ്ടേ. (46)

കൃഷ്ണേനസാർദ്ധംദിശിദക്ഷിണായാം
ജിഷ്ണുസ്ത്രിഗർത്താഭിമുഖംപ്രയാതേ
ആചാര്യ്യവിദ്രാവിതമാത്മസൈന്യം
യുധിഷ്ഠിരഃ പ്രേക്ഷ്യബഭൂവഭീതഃ (47)

അരാതിഹന്താരമമോഘവീൎയ്യം
സൌഭദ്രമാഘുഷ്യകൃതാന്തസൂനുഃ
ആജ്ഞാപയാമാസ രണായ ഗന്തും
സസൈന്യൈശ്ചപാഞ്ചാലഘടോല്ക്കചാദ്യൈഃ (48)

വാക്യം—“തഥേതി ധൎമ്മനന്ദനസ്സ്വാംശമാദരേണ ഗൃഹീത്വാ നാനായുധധരഃ ചതുരംഗവാഹിനീയുതഃ വൃകോദര ഘടോല്ക്കച പരിവാരിതഃ സ്യന്ദനമധിരുഹ്യ ജ്യാനാദവിദ്രാവിതാരിദൈത്യഃ സസൌഭദ്രഃ ഭാരദ്വാജനിൎമ്മിതപത്മവ്യൂഹോപകണ്ഠമഗമൽ”.

കോദണ്ഡകാണ്ഡപരിമണ്ഡിതബാഹുദണ്ഡഃ
സഞ്ജാതമന്യുരഭിമന്യുരരാതിഹന്താ
കൎണ്ണാദിശൂരപരിപാലിതസൈന്യബന്ധ-
ന്നിൎഭിദ്യ തേന ശരണാസമരം ചകാര. (49)

തതശ്ച സൌഭദ്രമഹാസ്ത്രജാലൈ-
രനേകരൂപേഷു ഹതേഷു വീരാഃ
കൎണ്ണാദയസ്തസ്യ ശരാസ്സസൂത-
വാജിരഥേഭാൻമിളിതാബഭഞ്ജുഃ (50)

തദായുതൗ യുദ്ധപടുകുമാരൗ
ദുശ്ശാസനന്ദ്രാത്മജയോൎബ്ബലിഷ്ഠൗ
സഞ്ജാതമന്യുൎഭരതാഭിമന്യു-
ൎമ്മിഥോവിമൎദ്ദ്യാശു മൃതാവഭൂതാം. (51)

അസ്താദ്രിമസ്തകമിതേ തരണൗ ധനുഷ്മാൻ
യുദ്ധാന്നിവൃത്യ വിജയഃ ശിബിരം പ്രവിഷ്ടഃ
തത്രത്യധൎമ്മജവൃകോദരമാദ്രിപുത്രാ-
നന്യാംശ്ച കാംശ്ച ദദൃശേ വിഗതപ്രസാദാൻ. (52)

യുധിഷ്ഠിരാൽപുത്രമൃതിംവിദിത്വാ
ചചാലതദ്ഭ്രമ്യാമിവദേവകേതുഃ
ക്രമപ്രബുദ്ധോപിവിനഷ്ടധൈര്യഃ
സശക്രസൂനുർവ്വിലലാപദീനഃ (53)

ധാരാളുഷ്ഠിംപ്രരുദന്തമഞ്ജനം
ധാരാളിതാരാതിനൃപാലലോചനം
ധാരാളമേഷാരിജയേശരസ്യതേ
ധാരാളമേഘദ്യുതിരിത്യവാചസഃ (54)

ചാക്യാ — തതഃ കിരീടീഭഗവതോപദിഷ്ടാം ഗീതാംശ്ച സസ്മാര.

ഗീതാർത്ഥചിന്താച്യുതസംസ്മൃതിഭ്രമഃ
ക്ഷണേനജിഷ്ണുഃ പൃഥിവീന്ദ്രസന്നിധൌ
ചക്രേപ്രതിജ്ഞാമരിചക്രഭീഷണാം
ഭ്രഷായമാണാമിതിശസ്ത്രപാണിനാം. (55)

തീവ്രാഗ്രശസ്ത്രേണജയദ്രഥംശ്വോ
മൂർദ്ധംഹനിഷ്യേരണസീമ്നിനോചേൽ
ധനഞ്ജയോഹംഹിധനഞ്ജയോഗ്ര-
ജ്വാലാപരീതസ്ഥലഭോപമസ്സ്യാം. (56)

പ്രതിശ്രുതേസത്യപി ഫൽഗുനേന
ദധ്മൌഹരിസ്തൽപരപാഞ്ചജന്യം
അമോദികൌന്തേയഭടൈശ്ചതാവ-
ദാനത്തിസിന്ധൈസ്തുദിശൈരഗായി. (57)

ഗദ്യം — തതശ്ചഭാരദ്വാജഃ സുരേന്ദ്രസൂനോരനിതരസാധാര
ണാംപ്രതിജ്ഞാംവിജ്ഞായഭയവിസ്മയജനിത വിവിധചേഷ്ടാം
നടൻ കർണ്ണശല്യാംഗവംഗജാദിനൃപാൻ സാമാജികാനിവകൃ
താതാംനിശാമശാന്തധീവ്യരംസീൽ.

അന്യേദിനേകുംഭഭവശ്ചകാര
വ്യൂഹൗചപങ്കേരുഹചക്രസംജ്ഞൗ
സൗവീരരാജംപരിപാലനായ
മദ്ധ്യേചമൂനാംസ്വയമന്വതിഷ്ഠൽ (58)

പ്രദക്ഷിണീകൃത്യമഹാരഥേഷു
വ്യൂഹൗചധന്വീഷഡ്വപാലയൽസു
വിഷ്ഫാരവിദ്രാവിതശത്രുസൈന്യഃ
കൃഷ്ണേനതത്രപ്രവിവേശജിഷ്ണുഃ (59)

ഗദ്യം;—തദനു, ധനഞ്ജയൻ തദ്വ്യൂഹഗോപ്തൄൻ കൎണ്ണഭൂര
[illegible]പാജദുശ്ശാസനാംഗവംഗാൻ വിദ്രാവയന്നന്തരസ്ഥംനാഗകേത
നമഭ്യൎദ്ദയിത്വാജയദ്രഥമന്വേഷയാമാസ.

തത്രാപിജിഷ്ണാവനിരീക്ഷമാണേ
ജയദ്രഥംനിശ്ചയഭംഗഖിന്നേ
ഛാദചക്രേണരവിംമുരാരി–
ൎദ്ദുൎവ്വാസസഃ ശാപനിബദ്ധധാമ്നാ– (60)

അസ്തംപ്രയാന്തംതമസാ ദിനേശം
മത്വാബഹിൎഗ്ഗച്ഛതിസിന്ധുരാജേ
ശൗരിപ്രണുന്നോവിജയോസ്യകണ്ഠം
ചിച്ഛേദപശ്ചാദ്രവിരാവിരാസീൽ (61)

പരാജിതാസ്തേഥഭയാപ്രദുദ്രുവുഃ
പരാങ്മുഖാഃ കൎണ്ണകൃപാദിധന്വിനഃ
പാൎത്ഥാശ്ചജഗ്മുഃ കടകംമുരാരിണാ
തിരശ്ചകാരാംബുനിധൗദിനേശ്വരഃ (62)

തതോനിശായാംകുരുഭിഃപ്രണുന്നാഃ
കൎണ്ണാദയഃ സംഗരജാഗരൂകാഃ

പ്രവിശ്യയുദ്ധാങ്കണമുന്നദന്ത :
സിംഹാരവംതസ് ഥുരസോദ്ധമന്യൈ: (63)

രോഷേണ തത്ര നിദാഗാത്സംഘടോല്ക ചസ്ഥാം
സന്ദാഹയൻകുരുചമൂംശമനപ്രതാപ:
ദാവാനലസ് തൃണതതിമിവതാചദാസാം
വാസാവകാശരഹിതസ്ഥിദിശോവാബഭ്രുവ (64)

സർവ്വേഭയോത്ഭ്രകുതശരാസനന്മദാ
നിലീല്ലൃരുവ്വീപതയശ്ചകുത്രവാ
കർണ്ണോജഘലാനാശ്ര ഘടോല്ക ചംരുഷാ
ശക്ത്യാവിധൗജാ ഇവവിഭൃതാഗിരിം. (65)

തൽകർമ്മരുഷ്ടൗകരസംധൃതാസ്ത്രൗ
പാഞ്ചാലമാത്സ്യാവുപവിശ്യതൂർണ്ണം
യുദ്ധാങ്കണം ജഗ്മതുരോജസാതൗ
ശത്രൂൻസൃഗാലാനിവകേസരിന്ദ്രൗ. (66)

ദ്രോണ: സ്വശത്രും ദ്രുപദം നിരീക്ഷ്യ
മാത്സ്യാധിരാജാനപരം തദൈവ
ജഘാനശസ്ത്രൈരിവസിംഹയുഗ്മം
തിരസ്കൃതാത്മാ മൃഗയാപുളിന്ദ: (97)

അന്യേദ്യുരാകാശമിതേദിനേശേ
യുദ്ധാങ്കണം വായുസുതഃ പ്രവിശ്യ
അമാരയച്ഛത്രുഭടാനസംഖ്യാൻ
ദാവ: പതംഗാന്നിജതേജസേവ. (68)

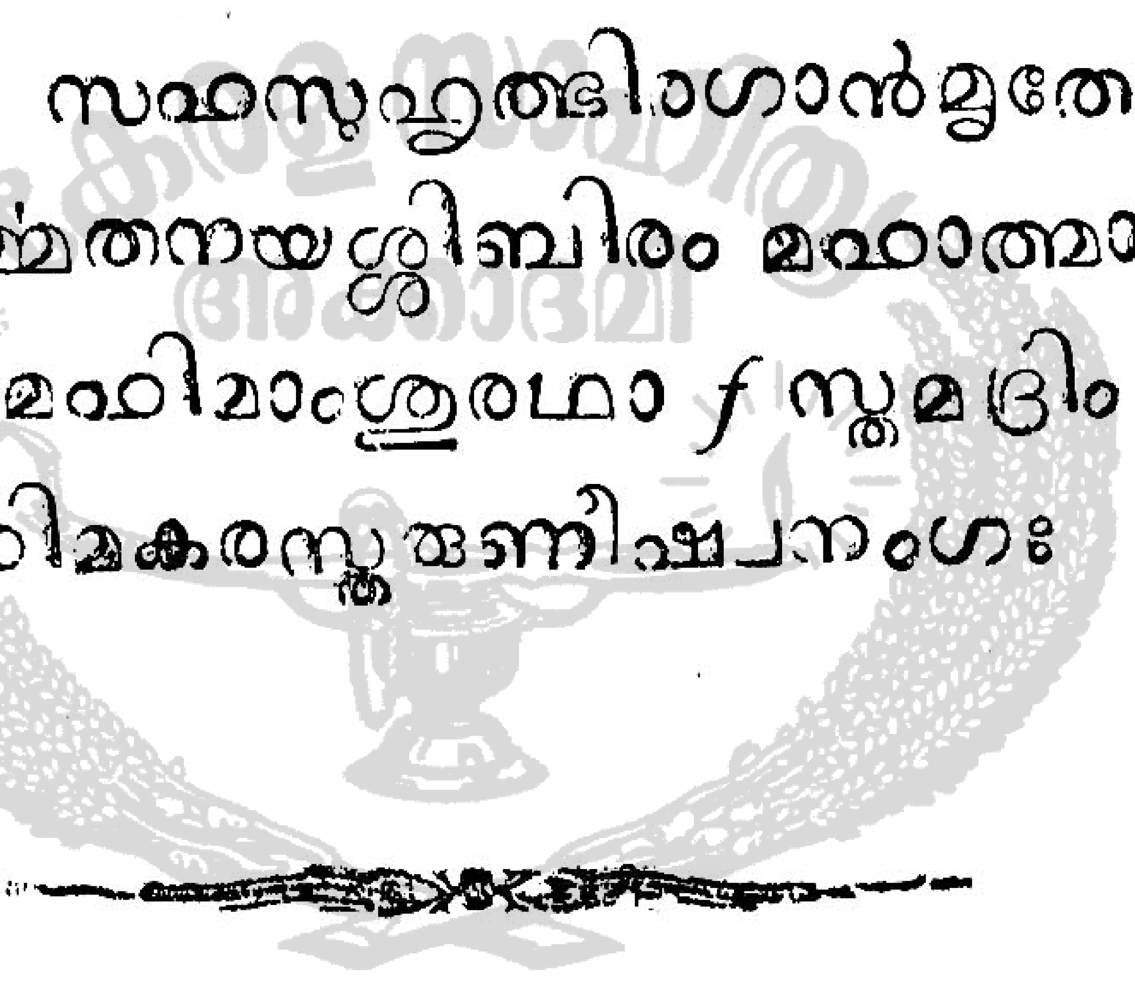
ശക്തിസ്തദാദ്രോണവിസർജ്ജിതാസാ
സ്വാൽമാരയന്തം പവമാനസൂനും
ക്രോധഃവേഗാദിവശത്രുകൃത്യാ
താമഗ്രസീച്ഛക്രസഖാമുരാരിഃ (69)

വാക്യം—തതശ്ച,

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നഃ പിതൃവധരുഷാതപ്തതാമ്രാക്ഷിവീക്ഷൻ
ഭാരദ്വാജം രണഭുവിനിജാനോജസാമാരയന്തം
ദോഷ്ണാഗൃഹ്ണൻ ഗജമിവ ബലാൽകേസരീരക്തലോലഃ
ഛിത്വാകണ്ഠം രുധിരജലധൗതസ്യലീലാംചകാര. (70)

ദ്രൗണിൎന്നിശമ്യപിതരം ദ്രുപദാത്മജേന
യുദ്ധാങ്കണേനിഹതമിത്യുദിതാത്മരോഷഃ
ഹന്തുംതമുദ്ധൃതശരസ്സമരേൎജ്ജുനേന
വിദ്രാവിതോഥഹരിണേനവവൃകോബഭൂവ. (71)

ദുര്യോധനഃ സഹസുഹൃദ്ഭിരഗാൻമൃതേഭ്യഃ
ശിഷ്ടൈശ്ചധൎമ്മതനയശ്ശിബിരം മഹാത്മാ
കൃഷ്ണേനസാദ്ധമഹിമാംശുരഥാ ഽ സ്തമദ്രിം
പൃഷ്ഠാചലം ഹിമകരസ്തുരണിഷ്പനംഗഃ (72)

ഇഞ്ഞൂർഗ്ഗൃഹേ കേശവശൎമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ നവമസൎഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

ദശമസൎഗ്ഗഃ

അന്യേദ്യുരേവാഥരഥാംഗഭിദ്ഭ്യഃ
സേനാംപരിത്രാതുമകല്പയത്താം
കൎണ്ണംനൃപസ്സാമിവസൂചയംസ്താം
മഥാവശിഷ്ടാമരിവാഹിനീഭ്യഃ (1)

പ്രാഗൃദ്ധകൃത്തോദരകന്ദമിത്ഥൽപദ്യാധേ
രുന്മജ്ജനാരുണതനാവിവചണ്ഡഭാനൗ
പൂൎവ്വാദ്രിമസ്തകമിതേ സമരപ്രദേശം
സൈന്യൈവിവേശചതുരംഗയുതൈസ്സകൎണ്ണഃ (2)

പശ്യന്തുഭൂധരഗുഹാന്തരസൗഖ്യസുപ്തി
പ്രാരബ്ധസിംഹനയനോന്മിഷണാകുലൈഃ
മൌൎവ്വീരവൈൎന്നവഘനാഗമനാത്തശങ്കാ-
നൎത്ത്യച്ഛിഖീചഥിനാം ജനയൻപ്രഹൎഷം. (3)

പാൎത്ഥോപിതൂൎണ്ണമനുയാത സമസ്തസൈന്യ-
ക്ഷോഭപ്ലാസമൂഢളയകമ്പിതദിഗ്ഗജേന്ദ്രഃ
ആകാശസിന്ധുമപിപാംസുഗണൈരപാപാം
കുൎവ്വൻബലീസമരഭൂമിമലംചകാര. (4)

താവൽസരോജസ്ഥിതരാജഹംസ
പ്രലോഭനീയം നിജഹസ്തശംഖം
ഉന്നാദയൻ തൽപ്രഥമാക്ഷരാൎത്ഥം
തതാനചിത്തേഷുഹരിസ്സ്വകാനാം. (5)

തൗതേനതുഃ സംഗരമൎജ്ജുനാൎക്കജാ-
വശേഷധാനുഷ്കവിശേഷതോഷദം
മൌൎവ്വീരവാധ്യാഹൃതസിന്ധുസംഗമ-
പ്രഭീതലോകാവിവരാമരാവണൗ. (6)

അന്തഃസരസ്ത്രപലായിതാനാ-
മേകത്രവീരൈഃ കൃതസിംഹനാദഃ
ആസീന്നദഃ ശോണിതവാഹതാനാ-
മദ്യാപി സഃ ശോണ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ (7)

ഗദ്യം—തദനു, വിജയകർണ്ണ സമര പരാജിതാത്മജാ ലോകനാസഹിഷ്ണുതയേവോഷ്ണകിരണഃ സിന്ധുമമജ്ജ, തതശ്ച ദുര്യോധനേ സ്വമിത്രൈഃ കടകവർത്തിനി സതി,

ആയോധനേസ്വസ്യവിചിന്ത്യകർണ്ണഃ
പരാജയം മദ്ധ്യമപാണ്ഡവേന
സാരഥ്യദോഷാദിതി സംശയാത്തം
സുയോധനംവാചമിമാം ബഭാഷേ. (8)

രഥീവിനാസാരഥിനം വിഭാതി
കിം ശിക്ഷിതം പൃഷ്ഠകമംഗവക്താ
അതോദ്യമേയോജയസൗത്യദക്ഷം
മാദ്രേശ്വരംപാർത്ഥജയായവീരം. (9)

ഗദ്യം—തദനു, മാനധനാഗ്രേസരസ്സുയോധനഃ യാച്ഞാത്രപോപി നിജകാര്യഗൗരവാംഘരണൈർമ്മാദ്രാന്തികമുപസൃത്യൈവമഭാഷത.

"മാദ്രേശഭോമാതുല! പാലയാസ്മാ
നരാതിവർഗ്ഗാദസഹായഭാജഃ
രാധേയസൗത്യോചിതമന്യമീക്ഷേ
നത്വാംവിനാഹം ഗ്രഹിതാശ്വമന്ത്രം" (10)

"തഥാപി ദുര്യോധന! മാനഭാജഃ
സാരഥ്യവിജ്ഞാ അപിനാചരന്തി
ക്ഷണാർത്ഥമായോധന വൈരിബാണ-
പ്രതാപസോഢക്ഷമമപ്യരേശ്ചേൽ" (11)

"മനസ്സ്വിനസ്സ്വാശ്രിത ലോകരക്ഷണ-
പ്രവൃത്തദുഃഖഞ്ചവദന്തി സൗഖ്യദം
അതോനവസ്ഥ്യാം കരയാചനാ"മിതി
പ്രഭാഷമാണം നിശമേഥമാദരാൽ. (12)

"മുരാരിണാകസ്ഥലിതം സമത്ഃ
സാരഥ്യകർമ്മണ്യഖിലേശ്വരേണ
യുദ്ധേ ഽ ധവാസംഗരതുഷ്ടശംഖ-
പ്രലബ്ധശസ്ത്രേണ ധനഞ്ജയേന, (13)

തഥാപികർത്തും തവ സൗഹൃദേച്ഛയാ
കർണ്ണസ്യസൗത്യം പരപക്ഷഘാതിനഃ
പുരേവധത്താത്രിപുരാരിസംഗര-
പ്രയാണമാർഗ്ഗാരിമുഖസ്യധൂർജ്ജടേഃ" (14)

സർവ്വേതതഃ കാഞ്ചനഭാസുരാരി-
ഗ്ഗ്രാരിർന്നൃപാസ്സംഗമനിശ്ചിതജ്ഞം
സമാവിശന്നുണ്ണകരശ്ചതാവൽ
നഭോ ഽ ഗമൽപുത്രാരിരിക്ഷയേവ. (15)

തതശ്ചശല്യഃ സമുപേത്യകർണ്ണം
ചകാരസാരഥ്യമഭീഷ്ടസാമ്യം
പ്രദക്ഷിണപ്രക്രമണാദിതന്ത്രൈ-
ശ്ചക്രേഭയം ചേതസി പാണ്ഡവാനാം. (16)

തത്രാർക്കസൂനോർഭുജമുക്തബാണ-
പ്രകൃത്തകണ്ഠാരികബന്ധജാലം
ആസീദ്രണാംശങ്കിതകല്പകാല-
പ്രവൃത്തമേഘശ്വസനപ്രസംഗം (17)

മരുൽകുമാരേകരരാജസേനാം
പ്രണാശയത്യുഗ്രഗദാപ്രഹാരൈഃ

ദുശ്ശാസനസ്താവദുപാഗതോ / ഭ്രു-
ദ്രന്തീവസിംഹസ്യദശധ്വനീനഃ (18)

തംനീലശൈലവിപുലാകൃതിമാത്തഖഡ്ഗം
മത്തേഭലീലമനപാശ്രിത ബന്ധുവർഗ്ഗം
ആലോക്യമാരുതിരുപാഗതമാത്മശത്രും
ജഗ്രാഹഭോഗിവരഭോഗ മഹാഭുജാഭ്യാം. (19)

നിപാത്യഭൂമ്യാമരിമർദ്ദയിത്വാ
ദോർഭ്യാഞ്ചപദ്ഭ്യാംഗദയാചചൂർണ്ണ്യ
തദ്ഭിന്നവക്ഷസ്സ്രുദസൃക്പ്രസംഗാ-
ദ്രാജഭീമോസ്തിപഹേവദന്തീ. (20)

ഐഷൻസമീതിമമുനാനചലാഃ പിശാച്യ
സ്തദ്രക്തമുഖഗളിതം പവനാത്മജേന
ദൈത്യാധിരാജനിധനപ്രഗൃഹീതഘോര-
മായാനൃസിംഹവപുഷാഹരിണേവഭീതാഃ (21)

കേശാംബരഗ്രഹണകൃത്യനിപീഡിതായാഃ
പത്ന്യാഃ സ്ഖലച്ചികുരബന്ധമവേക്ഷ്യഭീമഃ
ദുശ്ശാസനസ്യഹൃദയോൽഗ്ഗതകോഷ്ണരക്ത
സ്നേഹപ്രസിക്തചികുരാമഥതാംചകാര. (22)

അനാഥവത്യാ നിജരൂപസമ്പദാ-
ദുശ്ശാസ്സനോഗാൽസഹസൈവഭീമതാം
രോഷാകുലോബാഹുബലേനഭൂയസാ
ദുശ്ശാസനതാം പചിരേണമാരുതിഃ (23)

പിതുഃ പ്രതാപേക്ഷണ കൗതുകാദപാ
കർണ്ണസ്യസൂനുർവൃഷസേനനാമാ
തത്രാഗതസ്തസ്യസഹസ്രനേത്ര
സാരൂപ്യതാംജിഷ്ണുരഗാത്തദാഹ്നാം. (24)

ഹതം നിരീക്ഷ്യാത്മജമജ്ജുനേന
സൂർയ്യാത്മജസ്തഞ്ചമുമോചഹന്തും
നാഗാസ്ത്രമുത്സാരിതതാർക്ഷ്യമന്ത്ര
പ്രതാപമഗ്രസ്ഥിത കൃഷ്ണസർപ്പം. (25)

തച്ഛ്യാമഭോഗരുചിരഞ്ജിതദിഗ്വിഭാഗ-
ധ്വാന്തക്ഷപാഭയവിമൂർച്ഛിതസത്വവൃന്ദം
അഭ്യാപതദ്വിജയലക്ഷ്യമവേക്ഷ്യവേഗാ-
ത്താർക്ഷ്യദ്ധ്വജോപ്യനമയത്സരഥഞ്ചജിഷ്ണും. (26)

അമും കിരീടീതിവദന്തിസർവ്വേ
കിരീടമസ്യാസ്തിയതോഹിനൂനം
ഈർഷ്യാവിശേഷാദിവതല്ക്കിരീടം
ജഗ്രാഹനാഗാസ്ത്രമതീവഘോരം. (27)

മുക്തസ്സജിഷ്ണുസ്സമരേമുരാരിണാ
നാഗാസ്ത്രതസ്ത്രസ്തഗണൈരിനാത്മജം
പലായയന്നന്നഗരാൽസുദർശനം
ദുർവ്വാസസംക്രോധവശംമുനീമിവ. (28)

നർത്ത്യല്പബന്ധമഥഭേദിത സൈന്യബന്ധം
സാത്ത്വസ്വരം രുധിരവിപ്ലുതിരക്തരഥ്യം
യുദ്ധംതയോസ്സമവലോക്യതദാഹനൂമാ-
നച്ചൈന്നാദവിജയരഥകേതുസംസ്ഥഃ (29)

തദന്തരേജിഷ്ണുരിനാത്മജസ്യ-
രാധേയനാമ്നഃ പ്രഥമസ്ഥവർണ്ണം
പ്രഗൃഹ്യതസ്യോൽഗതാക്ഷരേണ
സാദ്ധ്യംയകാരഞ്ചമകാരവീരഃ (30)

ബിഭ്രൽസ്ഫുരിത്ര്യൎത്ഥയുതാം നിജാഖ്യാം
ധനാനിവിന്ദന്നപിയുദ്ധഭൂഷു
ബീഭത്സതാം ശത്രുവസാസ്ഥിതൈകതഃ
പാൎത്ഥശ്ചകാരാസ്തമശാച്ഛസൂക്ഷ്മഃ (31)

അഷ്ടാദശേഹന്യുദിതേദിനേശേ
മാദ്രം സമുദ്രം ധൃതരാഷ്ട്രസൂനുഃ
സൈന്യപ്രണേതാരമുദാരശൌൎയ്യ
ധനുസ്താരിദൎപ്പംസമയോജയത്സ. (32)

ആശാവകാശമലസൽപവനാവകാശം
ഛരാദബാണനികരൈസ്സമരസ്ഥലസ്യ
മാദ്രഃ പ്രരോദ്ധുമിവദേഹവിമുക്തവായു-
ന്യൂഢപ്രകൃത്തശിരസാം നിജവാഹിനീനാം. (33)

സൂക്ഷ്മംശുദ്ധഗ്ഗ്ശരപഞ്ജരമദ്ധ്യഭാഗ-
ധ്വാന്തപ്രശങ്കിതനിശാംപിശിതാശനീനാം
യുദ്ധാങ്കണം നടനകേളിനവീനരംഗം
വീരശ്ചകാരതരുണേദിവസേശപുരേപി. (34)

സവീരമാനീരണദുൎമ്മദോബലാ-
ദയുദ്ധ്യദവ്യാഹതബാഹുവിക്രമഃ
യുധിഷ്ഠിരേണാസ്യനൃപസ്യബന്ധനാ-
ദ്യുദ്ധാവസാനംഭവിതേതിചിന്തയൻ. (35)

തയോശ്ചശല്യപ്രാന്തകപുത്രയോൎമ്മിഥഃ
പ്രയുദ്ധ്യതോസ്തത്രസമീരനന്ദനഃ
ഏകൈകശഃ സിംഹളവാഹനഗ്ഗജാ-
നശപാൻഖരാനഷ്ടഗണാംശ്ചസൈനികാൻ. (36)

തതോധൎമ്മജശരസ്രുണേനശല്യേ സൈന്യാധിപേഹതേ
ശല്യേപ്രാഭ്രദ്ധാൎത്തരാഷ്ട്രാണാംതദാപാൎത്ഥാഭ്രേത്രാത്രയോസ്തദാ.

അഥസാംഗരമാത്തചാപഗദാരാ
വിദളദ്വൈരിഗളോത്ഥരക്തസിന്ധു
സരുഷാവവൃണോപ്രചക്രമസ്താ–
വതിഘോരംസുബലാത്മജാംശപിനേയൌ. (38)

ഉൎവ്വശ്യാദ്യാഃ സുരയുവതയസ്താവദുൽത്തുംഗദേവാ–
ന്യൂഢസ്ഥാനാദപിവരയിതുംരിക്തപുഷ്പേസുരദ്രൌ
ഭീമാഹത്യാവിദളിതകരീകുംഭരന്ധ്രപ്രമുക്തൈ–
ൎമ്മുക്താസ്തോമൈൎവ്വരണരുചിരാംരത്നമാലാമതന്വൻ. (39)

സഹദേവവിമുക്തസായകാനാ
മഥജാലൈശ്ശകുനിസ്സവല്ഗിതോ ഭ്രൽ
ചരമാദ്രിമിതേദിനേശബിംബേ
ശബരാണാമിവസാരഥൈൎദ്രുമേഷു. (40)

ഏകത്രജിഷ്ണാവിതരത്രഭീമേ
ഭിന്ദത്യരീൻകുത്രച ധൎമ്മപുത്രേ
നാ സത്യസൂനൌസ്സഹസാബഭൂവുഃ
പലായിതാഃ കൌരവവാഹിനീപാഃ (41)

ദുൎയ്യോധനോവിജയശസ്ത്രവിദീൎണ്ണഗാത്ര–
നിഷ്യന്ദമാനരുധിരോക്ഷിതമദ്ധ്യമാംഗഃ
പഞ്ചാസ്യഘോരരവവിഞ്ച്യുതിലബ്ധജീവഃ
കംഭീരുസംഭ്രമയുതഃ പ്രയയാവനാൎയ്യഃ (42)

ഉപേത്യകൃഷ്ണാം സമരോദിതശ്രമാ–
ന്നമാൎജ്ജയത്യംബുനിമജ്ജനാദിഭിഃ
വിജ്ഞായതം പാണ്ഡുസുതാസ്സകിങ്കരൈഃ
കൃഷ്ണേനസാൎദ്ധംപ്രയയുസ്തദന്തികം. (43)

ഉന്മജ്ജമാനം ധൃതരാഷ്ട്രസൂനും
ധർമ്മാത്മജസ്തത്രമുരാരിണാ;
ഒന്നായരോഷാൽസഹസാഽജുഹാവ
നിരായുധഃ സോഽപിസമാഗതോഽഭൂൽ. (44)

"യുദ്ധ്യസ്വദുര്യോധന! ധർമ്മവിച്ചേൽ
ത്വദർത്ഥനാശ്യസഹജാദിബന്ധോ"
ഉക്ത്വേത്യുദാദായുസൃതോഥതസ്മൈ
ലൗഹീംബലിഷ്ഠായഗദാം മഹാത്മാ. (45)

ഗദ്യം—താവത്തത്ര തീർത്ഥയാത്രാന്യവർത്തഃ പ്രലംബഘ്നഃ സനാരദ നിവേദിത കുരുസമരശങ്കിത നാഗകേതനാപരാജയഃ ശ്രുഷാനിക്ഷത്രിയപ്രായം കുരുക്ഷേത്രമുപവിശ്യയുദ്ധ്യന്തൗവൃകോദര ദുര്യോധനാവേവമഭാഷത.

തുല്യൗയുവാം പാണ്ഡവധാർത്തരാഷ്ട്രൗ
യുദ്ധേ ചവാത്സല്യതയാമമാപി
അതോഹമത്രപ്രവദാമിവീരൗ
വിമുച്യതാമിത്യധുനാസമീകം (46)

വാക്യം—"തതസ്സ്വശാസനാമനാദൃതൗ ഭീമ ദുര്യോധനാവുപേക്ഷ്യ യുധിഷ്ഠിര സല്കാരംസ്വീകുർവ്വാണഃ കുശസ്ഥലീംപ്രയയൗ"

ഗദാഭിഘാതധ്വനിശങ്കിതദ്വിപ
ദ്വയോന്നമദ്ദന്തുരദന്തഘട്ടനൗ
അയുദ്ധ്യതാംതാവദനന്യസംസ്മരൽ
പരാജയൗതൗ പരുഷാത്മവിഗ്രഹൗ. (47)

ഏവം മുഹൂർത്തയുഗമമിഷഹേതുരുഷ്ട
പഞ്ചാനനാവിവനിരാദൃതജീവിതാശൗ
താരാട്ടഹാസചലിതാദ്രിഗുഹാന്തരാള
സംത്രസ്തകേസരികുലൈർമ്മുഖരീകൃതാശൗ (യുഗ്മകം)

ശ്രാന്തംസമീക്ഷ്യപവനാത്മജമർദ്ദിതാംഗം
ദുര്യ്യോധനേനഗദയാ ഭഗവാൻ മുരാരിഃ
മർമ്മസ്ഥലീമുപദിശൻധൃതരാഷ്ട്രസൂനോ-
രൂർവ്വോശ്ചകാരനിജയോഃ കരതാഡകേളിം. (49)

ഭീമസ്തദാഹരിനിദർശിതമർമ്മഭേദൈഃ
ക്ഷോണ്യാമപാതയദമും ഫണിരൂഢകേതും
മേരോഃ പുരേവമണിജുഷ്ടമനന്തഗുപ്തം
ശൃംഗംമരുന്നിജബലവ്യയകൃത്സസാഹ്യം. (50)

ഭൈമീഗദാചൂർണ്ണിതസന്ധിബന്ധഃ
സവീരശയ്യാം ധൃതരാഷ്ട്രസൂനുഃ
യുധിഷ്ഠിരശ്ചാപനികതമബ്ധിം
ന്യൂശ്ചഃ പരം സങ്കടമാംബികേയഃ (51)

ദ്രൗണിസ്തദാഗിരിശലബ്ധവരപ്രഭാവൈഃ
പാഞ്ചാലസൂനുമഥതൽസഹജാങ്കുമാരാൻ
സുപ്താൻനിശാതകരവാളനികൃത്തകണ്ഠാൻ
ചക്രേസമസ്തജനനിന്ദിതചിത്തവൃത്തിഃ (52)

ഗദ്യം — ദ്രൗണിസ്തദൈവപവനനന്ദനഗദാഭഗ്നോരുകാണ്ഡം
പിശാചീകുല കോലാഹലകൃത നിദ്രാഭംഗം സന്താപസാഗ
രമഗ്നം സന്ദിഗ്ദ്ധദേഹവിയോഗം സുയോധനമുപേത്യതത്തു
ഷ്ടികാമഃ സ്വകൃതകഷ്ടചേഷ്ടാമവേദയൽ, സോഽപിതദസഹി
ഷ്ണുതയേവസ്വപ്രാണാനമോചയൽ.

കൃപസ്തതഃ കൗരവരാജധാനീം
യയൗഭയാദ്ധസ്തിനനാമധേയാം
ദ്രൗണിസ്തുപാർത്ഥാം വിപുലാം പ്രകൃത്തും
പ്രജ്ഞാഞ്ചിതസ്സൻവിപുലാമരണ്യം. (53)

പ്രാതസ്തതോദ്രൗണിമസാധുകാരിണം
ശ്രുത്വാനിലീനം ഹരിണാച പാണ്ഡവാഃ

ഉപേത്യതം തേന മഹൗജസാ സമം
രണം വിതേനുഃ കലുഷാന്തരാശയാഃ (54)

പരാജയം സ്വസ്യവിചിന്ത്യതൂർണ്ണം
ബ്രഹ്മാസ്ത്രമാദേശസസർജ്ജവിപ്രഃ
പ്രത്യസ്ത്രമസ്യൈന്ദ്രസുതസ്സസർജ്ജ
ക്ലേഷ്ണനന്നാസ്തരണിപ്രദീപ്രം. (55)

അസ്ത്രദ്വയോച്ചാരിതമന്ത്രശക്ത്യാ
ദന്ദഹ്യമാനം ജഗദേതദീക്ഷ്യ
സ്വേനൈവ ശസ്ത്രേണ ഹുതാശനോഗ്രം
പ്രത്യഗ്രഹീദ്വിപ്രശരഞ്ച ജിഷ്ണുഃ (56)

വാക്യം — തതശ്ച,

ദ്രൗണേശ്ശിരോരത്നവികർഷണോത്സവ-
പ്രദർശനോത്സാഹചലായമാനാവിവ
രക്തായിതാംഘ്രൗതരനൗചിയന്മുഖം
പ്രാദർപ്പജഗൽപ്രാണസുതോ ജഹാരതൽ. (57)

താം ചാഞ്ചതാപ്രോവിതപഞ്ചപുത്ര
സ്മൃതിപ്രശാന്താനനപത്മലക്ഷ്മീം
ഉപേത്യകൃഷ്ണാംഹരിഹന്മ, ദാസഃ
പ്രാദാത്തദ്ഭൃഷ്ണാംശുവിരാജമാനം. (58)

ലബ്ധ്വാമണിം തം ദ്രുപദേന്ദ്രപുത്രീ
ചകാസസാശാരദപത്മിനീവ
രാത്ര്യൗശശാങ്കഛവിഭജ്ജിതശ്രീഃ
സൂര്യോദയോപാഗതപൂർവ്വകാന്തി. (59)

തദാരുദന്തം ധൃതരാഷ്ട്രമാത്മജ-
പ്രണാശഖിന്നം സഹസൗബലാമപി

ആശ്വാസയാമാസയുധിഷ്ഠിരശ്ശനൈ-
ശ്ശാന്താരിതാർത്ഥാനിദർശനോക്തിഭിഃ (60)

ഗദ്യം — തദനന്തരം കുടിലാശയഃ ധൃതരാഷ്ട്രഃ സമരാഹതാൻകുമാരാൻ സ്വപ്നമാത്രദർശനീയഃ സഞ്ജയേനസഹയുദ്ധാങ്കണമുപവിശ്യ "ഹാ! കുമാര ദുര്യോധന ദുശ്ശാസനേ"തിബഹുശഃ പ്രലപൻ "നതിതകാർത്ഥാനുശയേനാല"മിത്യാത്മാനം സഹമേവഹസൻ വൃകോദരം പ്രതികാരകോദരമസ്പൃശദപി ബാഹ്വോ ത സ്സഹോദരസ്യതൈരേവതുഷ്യാമീതിഃ തത്ര വൃകോദര മേവമഭാഷത.

"അങ്കംമമാലങ്കുരുപുത്രശൂന്യം
വാതേയവത്സേ"തിവദത്യമുഷ്മിൻ
ഭുജേഹരിർല്ലോഹികസാലഭഞ്ജീ-
മനീനയത്തന്നികടം ഗരിഷ്ഠാം. (61)

താം ഭീമബുദ്ധ്യാപരിരംഭണോദി-
വ്യാജേനദോർഭ്യാം പരിചൂർണ്ണയന്തം
ആശ്വാസയൻധർമ്മസുതോമൃതാനാം
സ്വാനാം നിവാപാർത്ഥജലംചകാര (62)

പുനരേകസ്മിൻതിരസ്കൃതാരൗപുരസ്കൃതമുരാരൗയുധിഷ്ഠിരേവ്യാസധൗമ്യാദിഭിർമ്മുനിഭിരായുധപാണിഭിർഭടൈഃ പൗരോച്ചാരിതജയശബ്ദൈർമ്മംഗളവാദ്യഘോഷൈശ്ചമുഖരിതദിഗന്തരാളേവ്രജതി,

പഥിവാരവരാംഗനാഃ ക്ഷിതീശം
നവലാജൈസ്സമവാകിരൻവിധിജ്ഞാഃ
കുളകസ്മിതദന്തകാന്തിധാരാ
വിഗളദ്ഭിസ്സകലൈരിവത്രുഢദ്ഭിഃ (63)

പയഃ പയോരാശിതരംഗഭാസ്വര-
നവീനചേലാകൃതതോരണാം ശുഭാം
ഹരിം പുരസ്കൃത്യവിവേശസോദരൈഃ
സ്ത്രീഭിശ്ചവിപ്രൈസ്സപുരീം യുധിഷ്ഠിരഃ (64)

ആകാശസിന്ധുസലിലൈസ്സുവർണ്ണകുംഭ-
പ്രോദ്ധാരിതൈർമ്മുനിഭിർമ്മന്ത്രിതൈസ്തൈ
ധർമ്മജ്ഞമേനമവനീം പരിപാലനായ
ധർമ്മാത്മജം ശുഭദിനേ ഹരിരഭ്യഷിഞ്ചൽ. (65)

ആരുഹ്യസിംഹാസനമാത്മവംശൈ-
രദ്ധ്യാസിതം പാണ്ഡുസുതോ രരാജ
വരാംഗനാന്ദോളിതചാമരാണാം
മരീചിഭിശ്ചന്ദ്ര ഇവാദ്രിസംസ്ഥഃ 6)

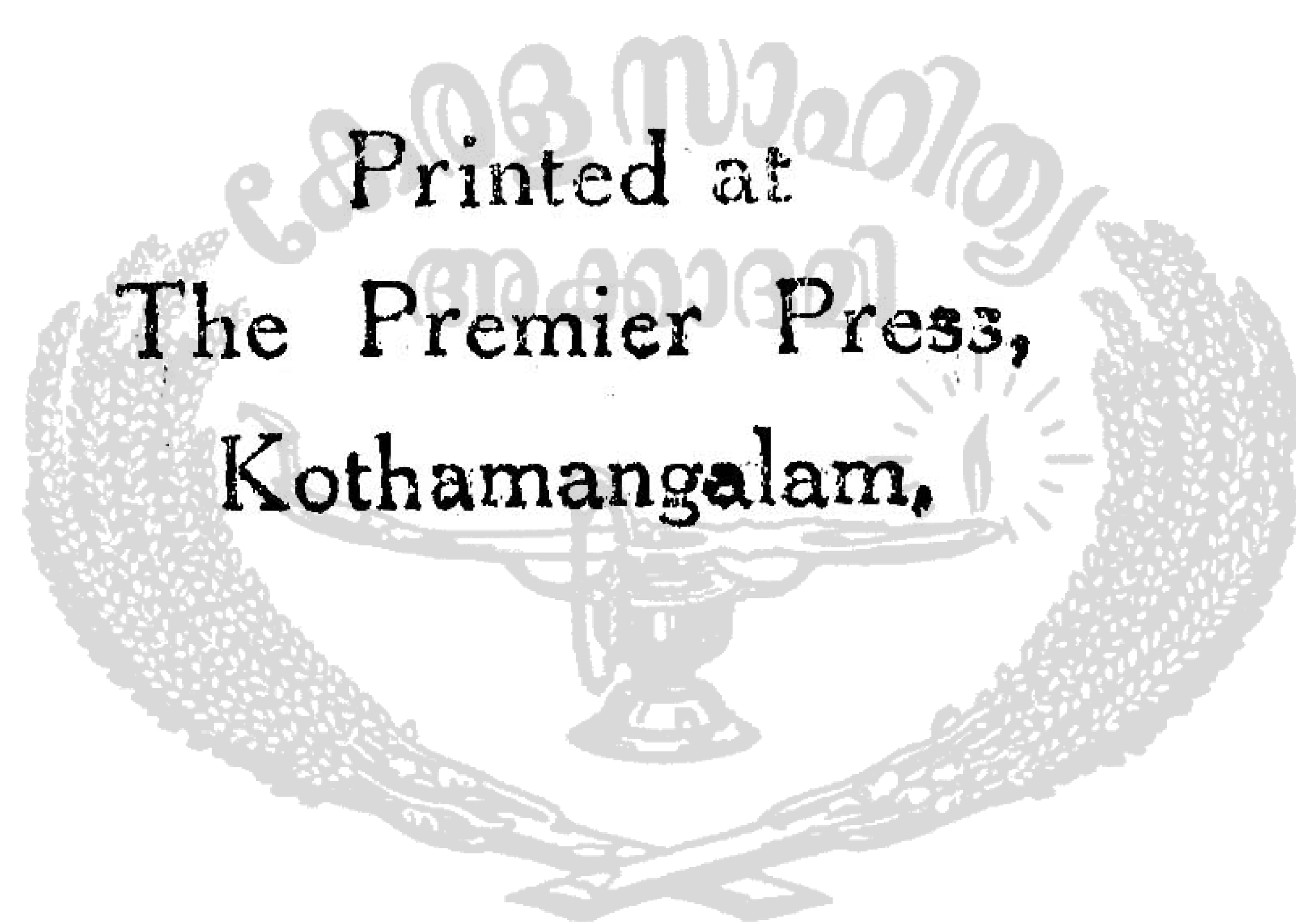
നാനാമണിവ്രാതവിരാജമാനം
ഹൈമം കിരീടം ശിരസാ ദധാനഃ
സഹോദരോദാരബലാർജ്ജിതശ്രീ-
രഭ്രൽഗ്രഹീതാധരണീഭൃതാം കരം.

പാണൗത്യാഗജലം ഗുരൗ പ്രണമനം ഭ്രാതൃഷു ഗുർവ്വീം ദയ
ശ്രദ്ധാം പുണ്യകഥാസു ഭക്തിമചലാം തസ്മിംശ്ചലക്ഷ്മീപതൗ
കുർവ്വൻ ബന്ധുജനൈസ്സമം ഹിമവതസ്സേതോരന്തരാം മേദിനീം
സപ്തദ്വീപവതീമപാലയദസൗ കല്യാണകീർത്തിശ്ചിരം. (68)

ഇഞ്ചൂർഗൃഹേ കേശവശർമ്മണാ വിരചിതേ വിധുവംശ
ചമ്പൂപ്രബന്ധേ ദശമസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

കാരീപുരാധീശശശാങ്കശേഖര
പ്രസാദലേശശ്രിതഭാഗ്യഭാസിനാ
ഇഞ്ചൂർഗൃഹേ കേശവശർമ്മണാ മയാ
ചമ്പൂർന്നവേയം രചിതാസ്തു സൽപ്രിയാ.

ശുഭമസ്തു

Printed at
The Premier Press,
Kothamangalam.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി